AĞUSTOS 1954 SAYI : 16

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Konya Sk. Bursa Han No. 29-Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

* *

AKİS Ortaklın adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

Teknik Sekreter
Cüneyt ARCAYÜREK

Bu nüshaya yazı yazanlar;

Bazı sebeplerden dolayı mecmuamıza yazı yazanların isimlerini burada ilân etmemeğe mecbur kalmış bulunuyoruz.

Şartlar değişince eski âdetimize döneceğiz.

Karikatür:
AYHAN

Ressam:
İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf:
Naci YILDIRIM — Turhan VANDEMİR

Klişe :
Kemal ONGAN

* *

Abone Şartları:

3 aylık (11 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha): 24 lira

* *

Dizildiği ve basıldığı yer
Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

Maraşal Tito

Bayar ziyaretine gidiyor

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Amerikadaki Life mecmuasının üzerinde Eylül 1950 tarihini taşıyan sayısında bir okuyucu mektubu çıktı. Mektup alaylı bir edayla yazılmıştı. Aşağı yukarı deniliyordu ki:

Şimdi elimde Life'ın 17 temmuz 1950 t a r i h l i sayısı var. Pek güzel bir mecmua.. Kapağında bir genç ve tanınmamış sinema artistiresmi bulunuyor, içinde domuzların nasıl yetiştirildiğinden, antika eşyalardan, boks şampiyonlarından gayet cazip bir şekilde bahsediliyor. Ancak, ben, kendi kasabamda çıkan günlük gazetelerde Haziranın 27 sinde bir havadis okudum. Havadis, Korede bir harbin çıktığından bahsediyordu. Sonra, 17 temmuz tarihli Life'ı yeniden karıştırdım. Buna dair bir satıra rastlayamadım. Affedersiniz ama, hâdise temmuzun tâ 17 sine kadar size mi aksetmedi?

Okuyucunun bu sualine karşılık Life, 17 temmuz tarihli nüshasının basılmaya başlanılmasından iki saat sonra Korede harbin patlak verdiğini bildiriyordu. O haftaların kahramanı olan General Mc Arthur'ün resmi ise ancak bahis mevzuu eylül sayısına kapağını süsleyebilmişti.

Time'a gelince, onun da hâdiseleri bir hafta geriden takip ettiği bilinmektedir.

Üstelik bunlar Amerikada, o harikalar diyarında, tekniğin göğe çıktığı memlekette oluyor.

Mutad yerinde, bu hafta gene aranızdan bazılarınızdan) gelen bir kaç mektup bulacaksınız. Bunları, bilhassa, iltifattan Ziyade tenkid İhtiva edenler arasından seçtik. Daha elimizde onlar gibi değerli ve haklı fikir taşıyan birçok mektup var.

Yalnız burada, tenkid ederken bir hususun gözden kaçırılmamasını istemek sorandayız.

Daha temiz, daha güzel, daha itinalı çıkmak başlıca hedefimizdir. Bilhassa tashih hatalarının fazlalığı bizleri hakikaten çok üzüyor. Bazen, satır karışması gibi hakikaten ayıp işler de oluyor. Bunların «küçük bir himmet» ile düzeltilebileceği yolunda kanaat hâsıl olmuştur. Halbuki küçük himmet — hattâ büyüğü — maalesef kâfi gelmiyor.

Bunda o işi ellerine tevdi ettiğiğimiz musahhihlerimizin, teknisyen arkadaşlarımızın kusurlarım, ihmallerini saklayacak değiliz. Fakat Sesana hakkını Sezara verebilmek için hemen söylemeliyiz ki su mecmuayı kelimenin tam mânasiyle bir aktüalite mecmuası haline getirebilmek için hepimizin iki ayağı bir pabuca giriyor. Düşününüz ki haftama sonunda satışa çıkan AKİS (baskısını tabii daha evvel tamamlamak sorundayız) haftanın ortasında, hattâ çarşamba, perşembe günü cereyan eden mühim hâdiseleri, hakikî iç yüzlerile okuyucularına verebilmektedir.

Bu acele arasında maalesef — inanınız ki buna biz, sizden çok üzülüyoruz — arzu edilen itina her zaman gösterilemiyor, hatalar oluyor ve gözden kaçıyor. Elbette ki olmamalı, elbette ki gözden kaçmamalı. Ama bunun için işleri daha yavaş yürütmek gerekecektir ki, o zaman da aktüaliteyi şimdiki kadar yakından takip etmek imânını bulamayacağız. Düşünün ki AKİS bu sayısında haftanın başında gelen Ürdün Kralının ziyaretine ait intiba ve fotograf, Başvekilin gene o günlerde yapılmış bir beyanatını verebilmektedir.

Hataların azalması için mümkün olan dikkati gösterirken, aktüaliteyi her ne pahasına olursa olsun en yakın şekilde takip etmeyi Biz en uygun yol bulduk.

Haklı değil miyiz?

Düşününüz ki biz Amerikada, o harikalar diyarında, tekniğin göğe çıktığı memlekette intişar etmiyoruz. Sizden bir müddet daha müsamaha isteyeceğiz.

Bunu bize lütfedin.

**

Doğrusu istenilirse kâğıdımızın daşu, birkaç sayıdır bozulduğunu saklayacak değiliz. Fakat iyi kâğıdın fiyatı her geçen gün biraz daha artıyor. Bir siparişimiz var, yakında geleceğini ümit ediyoruz. Elimizde maalesef mahdut imkânlar bulunuyor. Her taraftan kolaylık görmediğimizi de burada kaydetmek isteriz. Fakat hemen ilâveyi lâzumlu sayıyoruz: Biz, kolaylık temini için prensiplerimizden dönecek, hâdiseleri tahrif edecek, işleri olduğu gibi aksettirmeyecek kimseler değiliz. Bunu bekleyenler, hayatlarının sonuna kadar bekleyebilirler.

AKİS'i çıkaranların hepsi genç adamlardır. Daha önlerinde bol bol zaman vardır. Hem gençlik, mücadele devridir.' Nimet devri, elbet ilerde gelir. Fakat lanet olsun, nimet için kanaatini satanlara. Ne iktidardan, ne muhalefetten bir" beklediğimiz var. Hiç kimseye karşı da boynumuz eğik değil. Her istediğimizi — doğru olduğunu bildiğimiz müddetçe — iktidar kızacak, muhalefet gücenecek, şu düşman olacak diye çekinmeden açıkça söylemekte devam edeceğiz.

Biz sadece sizlere güveniyoruz. Sisler de bizim "teknik" kusurlarımızı daha bir müddet bağışlayın ve alâkanızı, müsamahanızı esirgemeyin.

Bir mecmua öyle on sayıda, yirmi sayıda, üç ayda, altı ayda sapasağlam temeller üzerine oturmaz. Şimdiye kadar bütün dönemeçleri muvaffakiyetle döndük. Döneceğiz de...

Zira, istinatgahımız sissiniz.

Saygılarımızla

A K İ S

YURTTA OLUP BİTENLER

Demokrasi

Uydurma parti dedikodusu ve içyüzü

Başvekil Adnan Menderes, Florya kulübünde, İstanbuldaki bazı gazetelerin sahip ve başmuharrirleri tarafından kendisine verilen yemekte (bu sahip ve başmuharrirlerin arasına bir vakitler Falih Rıfkı Atay ile Bedii Faik de dahildi ama, seçimlerden sonra onlar afaroz edildiler.)

«— Allah belâlarını versin» dedi.

Kendisine, Demokrat Partinin güdümlü bir muhalefet partisi kurmak için teşebbüse geçtiği ve bu parti kurulunca öteki partilerin kapatılacağı yolunda ortaya atılan dedikodular hakkında ne düşündüğü sorulmuştu.

Başvekil Adnan Menderes'in Allahtan belâlarını vermesini istediği zatlar ne böyle bir partiyi kuracak olanlar, hattâ ne de böyle bir dedikoduyu çıkaranlardır. Demokrat Partinin Genel Başkanı, gayeye varmak için her vasıtayı mübah sayanlardan bahsediyordu.

Meselenin üzerinde biraz daha görüşüldü. Başvekil Menderes rivayeti tekzip etmeyi bir ara düşündüğünü, fakat sonra caydığını, zira kendilerinin bu nevi tekziplerden dahi münezzeh olduklarım söyledi. Demokrat Parti, güdümlü bir muhalefet partisi kurdurmayı hatırından bile geçirmiyordu.

Dedikodu, Nihad Erimin sahip bulunduğu Halkçı gazetesi tarafından ortaya atılmıştı. Evvelâ bizzat sayın profesör bir makalesinde bunu bahis mevzuu etmiş, ertesi gün aynı gazete, bir İstanbul haberini, basına «İşte, başmuharririmizin dediği çıkıyor» seklinde satır ilâvesiyle neşretmişti. Habere göre bir takım kimseler iktidarın kanatları altında yeni bir parti kurmaya hazırlanıyorlardı. Bunlar kimlerdi? Samed Ağaoğlu ve Semseddin Günaltay, Server Somuncuoğlu ve Ertuğrul Akça, Ali Fuad Cebesoy, Hikmet Bayur, Hamdulah Suphi ve Zihni Betil... İsimlerin arasında pek öyle müşterek taraf yoktu. Daha doğrusu bu zatlardan hepsinin iktidarın bugünkü tavır ve hareketlerini — rejim meseleleri bahsinde — tasvip etmedikleri biliniyordu. Ançak bir kısmı — Samed Ağaoğlu ve Şemseddin Günaltay — mücadeleyi kendi partileri saflarında yapmayı ahlâk icabı sayan kimselerdi, diğer bir kısmı — Server Somuncuoğlu ve Ertuğrul Akça — tam iktidarın arzu ettiği klâsik şekilde ve gürültüyle, mensup bulundukları siyasî teşekkülü bir günden ertesi güne çamurlara bulıyarak istifalarını partilerinden çok basına vermişlerdi bir kısmı müstakil hüviyeti altında bir şeyler yapmaya, zaman zaman itidal unsuru olmaya çalışan eskimiş kıymetlerdi, nihayet Zihni Betil beklemeye sabrı olmıyan ve ekmeğini taştan çıkarmak kabiliyetinden mahrum, istemeye istemeye de olsa bir takım fedakârlıklara kendini mecbur sayan — yazık, genç adamdır! —, fakat bunu azami sessizlikle yapan politikaca tipidir.

Samed Ağaoğlu
Partisine bağlı kalacak

Eğer mesele sadece Nihad Erim tarafından ortaya atılmış bulunsaydı, ihtimal ki üzerinde o kadar durulmıyaçaktı. Fakat Ahmet Emin kalemi eline aldı ve topuna birden «vatansever» sıfatını verdiği — Ahmet Emine göre iki sınıf insan vardır: vatansever ve Moskof ajanları — bu zatların böyle bir teşebbüsünün memleket bakımından ne kadar istifadeli olacağını belirterek hareketi baltalamaya çalışanlara lanetini bildirdi.

Zihni Betil
Bekleyemeyen adam

Ahmet Emin Yalman son günlerde iktidarın gayri resmî ve gayri mesul sözcüsü durumunu takındığından bu fikrin de kendisine «ilham» edilmiş olduğu kanaati doğdu ve mesele daha fazla ciddiyetle ele alındı.

Nihad Erimin gazetesi, bu işlerin altında Dr. Mükerrem Sarol'un bulunduğunu ileri sürüyordu. Hakikaten Nihad Erim, Dr. Sarol'un muhalifleri muhalefetten ayırmak için nasıl temas kurduğunu şahsından pekâlâ biliyordu. Tecrübesi mevcuttu. Üstelik hakikaten el altından, bir parti kurulmasını tanzim değil ama teşvik edici bir takım hareketler vardı. Görüşmeler oluyor, vaadler yapılıyor, müşterek fikiner tebellür ediyordu. Bunlar hep Cumhuriyet Halk Partisinin «miyadını doldurmuş bir parti» olduğu noktasında birleşiyordu. Yeni bir partinin başına geçmek bazı kimselere cazip görünüyordu. Doğrusu istenilirse iktidarın bazı çevreleri de daha uysal muhalefet partilerini «Demokrat Partinin idaresinde kalkınan Türkiye» için faydalı buluyorlardı. Dedikoduların — bunlar, hiç olmazsa şimdilik hakikaten dedikodudan fazla mâna taşımamaktadır — kaynağı işte bu hâdiseler ve bu kanaatlerdir.

Fakat...

Ortada çok mühim bir fakat vardır.

Şimdiye kadar partisinden istifa eden birçok politikacı olmuştur. Bunların içinde sadece Hikmet Bayur siyasî itibarını tam mânasiyle muhafaza edebilmiş, ötekiler, hele sabırsız, ürkek, mücadeleyi göze almak cesaretinden mahrum ve kendi küçük menfaatlerini tatminde pek fazla istical gösteren geçimlerini temin hususunda önlerine güçlük çıkarılır çıkarılmaz taraf değiştiren genç ve diplomalı particiler umumî efkârdan kara bir damga yemislerdir. Hareketleri eski partilerinin muhalifleri tarafından bile ayıplanmış, beğenilmemiş, tasvip görmemiştir. Hele hakikî aydınlar bunları bir kıymet olarak telâkkiden çok, ama çok uzaktır.

Kurucuları arasında bu zatlar bulunan bir parti, ağzı ile kuş tutsa, itibar ve alâka görebilir mi? Asla..

İşte meselenin fakatı budur.

Memlekette bir tek parti varken, demokratik hayatin eşiğinde bulunurken yeni parti elbette ki iktidarın «müsaadesi» ile kurulacaktı. O partinin kurucuları da, gene elbette, eski partinin kadrosundan çıkacaktı. Demokrat Partinin kuruluş şeklini buğün de tatbike çalışmak, beklemek gülünç bir «anachronisme» den başka şey değildir. Demokrasilerde partilerin «mi-

yadını doldurup doldurmadığı» hususu iktidar çevrelerinin karar verecekleri bir husus değildir. Bunu, seçmen, seçimlerde reyi ile izhar eder. Meselâ 2 Mayıs seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi 3 milyon küsur rey alacak yerde yarım milyon rey topla saydı, geri kalanı Cumhuriyetçi Millet Partisine veya müstakillere gitseydi, o zaman «tamam, bu parti miyadını doldurmuş» denilebilirdi. Böyle bir şey olmamıştur.

Assa, Floryadaki bir zatın ifadesiyle denilebilir ki:

«— Rey verecek başka parti yoktu ki...»

Partiler, «rey verecek başka parti bulunsun» diye kurulmaz. Bir temayüle tekabül ederek evvelâ parti ortaya çıkar, rey alıp almadığı ondan sonra, seçimlerde belli olur. Bu mahallede muhallebici dükkânı yok, dur bir muhallebici dükkânı açayım fikri, ancak ticarette makbuldür. Siyaset ise, yirminci esrin ortasında bile, ticaretten biraz başka şeydir.

Temayülleri memlekette bir temayüle tekabül eden kimseler ise herhalde ne Ertuğrul Akça 'dır ne Server Somuncuoğlu ne Zihni Betil... Tabiî, partilerinden bilinen şekillerde ayrıldıklarından beri! Türkiye'de parti demek her şeyden evvel lider demektir. Eğer muhalefet yıllarında Demokrat Partinin başında Celâl Bayar ismi bulumasaydı, partinin zaferi çok daha müşkül olurdu.

Bütün bu bakımlardan, güdümlü muhalefet partisi henüz iktidarın bazı çevreleri için hoş, muhalefetin bazı çevreleri içinse korkunç, fakat aslında boş bir hayalden başka şey değildir ve bizim bildiğimize göre iktidarın lideri bunun üzerinde katiyen durmamaktadır.

Verilemeyen karar

Merkez idare heyeti düşündü. 28 Ağustosta İstanbulda toplanacak Parti Meclisine bir rapor sunmak gerekiyordu. Toplantıda parti için son derece mühim bir karar verilecekti: Belediye v.s. seçimlerine girilsin mi, girilmesin mi? Merkez İdare Heyetinin bu mevzuda elbette ki bir fikri olmak gerekirdi. Nitekim liderin bir fikri vardı ve bu fikir seçimlere girilmesi lehin deydi Hattâ İsmet İnönü, Kurultayda bu fikrini, belki uzun zamandanberi ilk defa olarak açıkça ve celâdetle müdafaa etmişti.Parti Meclisinde de edeceğinden hiç kimsenin şüphesi yoktu. Merkez İdare Heyeti ise umumiyetle. Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Köylü Partisini takiben seçimlere boykot edilmesine taraftardı. Ancak, bunu ifade etmek, lidere karşı cephe almak mânasına gelecekti. Üstelik, eğer Parti Meclisini teşkil edenlerini ekseriyeti Merkez İdare Heyetinin temayülüne aykırı bir karar alırsa, heyetin zaten sağlam olmayan durumu büsbütün sarsılacaktı.

Evet, Parti Merkez Heyeti, Ankaradaki iki katlı binasında düğündü ve bir hal çaresi buldu: fikrini söylememek!

Şimdi, Parti Meclisi İsatnbul'da toplandığında Merkez Heyetinin raporu okunduğu zaman pek çok kimse şaşırıp kalacakır. Heyet, fikrini söylemek yerine, teşkilâttan gelen temayülleri anlatmakla iktifa etmiş, kendi kanaatini bildirmemiştir. Merkez Heyeti seçimlere girilip girilmemesi hakkında ne düşünüyor? Bu, raporda tamamiyle meskût geçmiştir.

Kurultayın akabinde Merkez Heyeti, teşkilâtına bir tamim göndererek önümüzdeki belediye seçimlerine girilip girilmemesi hususunda ne düşünüldüğünün tesbit ile bildirilmesini istemişti. Bu husus başkanlar tarafından değil, yapılacak toplantılarda ekseriyet tarafından tesbit edilecekti. Yalnız tamimde, teşkilâttan istenilen «istişarî fikir» olduğu, karar verme» yetkisinin Parti Meclisine ait bulunduğu ilâve ediliyordu. Yani deniliyordu ki: biz sizden fikir alacak, fakat kararı kendimiz vereceğiz. Bu, tabii bir şeydi.

Cevapların gelmesi hayli zaman aldı. Ankara teşkilâtı bile kararım ancak son dakikada verebildi Merkez heyeti raporunu hazırladığında, henüz ele geçmemiş hayli cevap vardı. Buna rağmen bir fikir edinebilmek kabildi. Şöyle ki:

Küçük yerler, seçimlere girilmesi taraftarıydı. Orada bazı şahsiyetler vardı, bunlar kendilerini kuvvetli buluyorlardı, belediye reisi seçileceklerinden emindiler, bu cazip geliyordu. Büyük yerler ise, girilmemesi taraftarıydı. Bir fayda ummuyorlar, halkın türlü sebeplerden kendilerini secemiyeceğinden, veya seçemiyeceğinden endişe ediyorlardı. Üstelik büyük yerlerdeki particiler partizan vasfına daha lâyıktılar. Sonra işleri heyeti umumiyesiyle gözönünde tutabiliyorlardı. Ancak bunlardan bazıları «İsmet İnönü meselesi» nin ehemmiyetini de nazardan uzak bulundurmuyorlardı.

Nihayet bir temayül daha vardı: teşkilâtı, girip girmemekte serbest bırakmak. Fakat bunun da parti içinde anarsiden ve ikilikten başka netice vermeyeceği malûmdu.

İşte Merkez İdare Heyeti, Parti Meclisine sunduğu raporda bunları belirtmekle iktifa etti ve kendi fikrini dikkatle sakladı.

Parti Meclisinde de yukarıdaki üç temayülün akisler bulacağı şüphesizdir. Ancak en kuvvetli faktör liderdir. İsmet İnönü, eğer Parti Meclisi aykırı karar verirse Kurultayı toplantıya davet edeceğini açıklamıştır. Gerçi bu-

Majeste'ye gıpta

Bir seyahatin hikâyesini alâka ve ibretle, ibretten de çok gıptayla takip ediyoruz. Bu, İngilterenin Muhalefet lideri Mr. Attllee'nin, refakatinde kendi partisinde muhalefeti temsil eden Mr. Bevan olduğu halde Demir Perde gerisinde yaptığı seyahattir. Seyahati tertipleyen, İngilterenin Hariciye Vekili Mr. Edendir. İngiliz politikası Rusya ve bilhassa kızıl Çine karşı bir açık kapı bırakmak gayesini gütmektedir. Oralara «iyi niyet heyeti» adı altında bir heyet göndermek . ve temas emek faydalı görülmüştür. Bu heyet, tamamiyle politik sebepler yüzünden, Muhafazakârlardan mürekkep olamazdı. En iyisi, İşçi partisi ileri gelenlerinin gitmesiydi. Majestenin Hariciye Vekili Mr. Eden, Cenevredeki görüşmeleri esnasında Majestenin muhalefet lideri Mr. Attlee'nin bu seyahatini hazırladi, İngiltere için çalışmak üzere muhalifler yola çıktılar. Evvelâ Rusya, sonra Çin... Her gittikleri yerde Majestenin Büyük elçisi, Büyük elçiliğin kapısını misafirlere olduğu gibi açtı, orada ziyafetler verildi, kızıl liderlerle konuşuldu; müzakere. ler yapıldı. Majestenin muhalefet lideri, Majestenin büyük elçisi ile beraber gayri resmî surette, ama gene de İngiltere namına söz söyledi. Yalnız Majestenin muhalefet lideri değil, partisinin içinde ona muhalefet edenlerin lideri Mr. Bevan da en faydalı rollerden birini oynadı. Heyet Londraya döndüğünde intibalarını bir rapor halinde Muhafazakâr hükümete verecektir.

Hepsi bu değil! Şu havadisi de bir okuyunuz!

Londra (L P S) — 80 inci yıldönümü münasebetiyle Londrada Westminster salonunda yanılacak husuî bir törenle Sir Winston Chucrhill'e bir portre ve bir hâtıra defteri takdim edilecektir.

Başvekilin. Graham Sutherland tarafından yapılmıs olan yağlı boya tablosu muhalefet Lideri Mr. Attlee tarafından, mebusların imzasını tasiyan defter de Gower eyaleti isçi mebuslarından Avam Kamarasının babası Mr D R Greenfell tarafından takdim, edilecektir.

Halbuki mebus seçimlerinin arefesinde Mr. Churchill ile Mr. Attlee, İşçi Partisinin İdare Kurulu seçimlerinden evvel de Mr. Attlee ile Mr. Bevan birbirlerine söylemediklerini bırakmamışlar, en «realist» mânasiyle şahsiyat yapmışlar, karşılıklı en ağır sözleri sarfetmişlerdi.

Demokrasi, seçim mücadelelerinin dışında siyasi liderlerin dahi insan olarak kalmasını bildikleri, insan gibi hissedip, insan gibi düşünebildikleri rejimin adıdır.

na karşı Merkezin reaksiyonu Partinin yeni bir Kurultay masrafını karşılayamıyacağı şeklinde olmuştur. Ancak Nihad Erim de — ki kendisi İstanbulda İsmet İnönü ile temas halindedir — bunun bir Kurultay meselesi olduğunu yazmaktan geri kalmamıştır.

Fikirler ve reyler dağılacaktır. Büyük bir ekseriyetin bir tarafı ağır bastırması beklenilmektedir. Karar, Cumhuriyetçi Millet Partisinde olduğu gibi ittifaka yakın bir ekseriyetle çıkmayacaktır. Olsa olsa pek ufak bir fark olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi ssçimlere girecek mi? girmeyecek mi? Eğer kâhinlik iddiamız olsaydı «girecek» derdik. Partide herkes bilmektedir ki girilmediği takdirde İsmet İnönü liderlik ten çekilecektir.

İsmet İnönü'süz Cumhuriyet Halk Partisi ise, tuzsuz çorbadan başka şey değildir.

D. P.

Akordlu sesler

Haftanın içinde Zafer gazetesinin okuyucuları ile Türk Sesi gazetesinin aboneleri bir yazıyı hayretle gördüler. Bunlar iki beyanattı. Biri Ankara Mebusu Necmi İnanç tarafından Zafere verilmişti, öteki İstanbul Mebusu Necmi Ateş tarafından Türk Sesine... Bu iki zat arasında benzerlik, bir müddet evvele kadar isim eşliğinden ibaretti. Bir müddetten beri ise, ikisinin de Demokrat Partiden tasfiye edileceklerine dair rivayetler ortada dolaşmaktadır. Doğrusu istenilirse, bunlar rivayetten de ibaret değildir. Demokrat Partinin Ankara il idare kurulu Necmi İnancın reisliğindeki eski kurulun hesaplarını tetkik için bu kurulun S/S Tarsus ile Miami seyranında bulunan muhasibini bekliyordu. Necmi Ateşin «nüfuz ticareti» yapmak suçu ile partiden çıkarılan sayın biraderi ise bu nüfuzu nereden buluyordu? Gazeteler, Necmi Ateşin de biraderini takip edeceği haberini hususî bir zevkle bildirmişlerdi. Hattâ parti ileri gelenleri arasında bu mevzuda sert görüşlerin gün ışığına kavuştuğu bilinmektedir.

İşte ne olduysa, bu sırada oldu Gazeteler bir gün, D P. Genel İdare Kurulunun Ankara'da toplandığını ve Necmi Ateş'in ifadesine müracaat olunduğunu bildirdiler. Ağustos ayı icinde D. P. Genel İdare Kurulu Ankara'da toplanabilsin? Buna hayret edilir, zira Genel İdare Kurulundan kaç kişinin o sırada başkentte bulunduğu pek merak uyandıracak husustur. Her ne hal ise, toplantı oldu deşildi, toplantı oldu. Aslında ise ise resmî mahiyet verilerek Fuad Köprülü partiden çıkarılacağı bildirilen İstanbul Mebusunu dinledi. Necmi Ates'in, İstanbul'daki temizliği idare eden Dr. Mükerrem Sarol ile görüştüğü de biliniyordu. Necmi İnanç,işe, İstanbul'da bizzat Genel Başkan ile temas etmişti.

Bahis mevzuu çifte beyanat, çifte Necmi'ler tarafından, çifte D. P, organlarına bu görüşmelerin sonunda verildi. Ne deniliyordu? Demokrat Partinin eski Ankara ve eski İstanbul başkanları hemen aynı tâbir ve kelimeleri kullanarak — belki süflör aynıydı ve kim olduğu tabiî malûmdu — diyorlardi ki:

«— Biz partimize ve Genel Başkanımıza yürekten bağlıyız. Çıkarılan dedikodular alçakça iftiralardır. Bizi partimizden ve Genel Başkanımızdan ancak ölüm ayırır.»

Tonun dokunaklı romantizmine, hattâ traji-komik edasına bir diyecek yoktur. Fakat, «Necmi Ateş ile Necmi İnanç'ı Demokrat Partiden ancak ölümün ayıracağı» hususunun Ateş ile İnan tarafından değil, Parti tarafından bildirilmesi gerekirdi.

Niçin?

Çıkarılan o «alçakça dedikodular» iki eski il başkanının Partiden istifa niyetinde olduklarına dair değildi ki iki başkanlar «biz partimize ve Genel Başkanımıza ölümden başka hiçbir şeyin koparamıyacağı bağlarla bağlıyız» diye beyanat vermek lüzumunu hissetsinler. Aksine, partiden ihraç edilecekleri söyleniyordu. Hakikî tekzip ona denir ki, «biz bu iki üyemizi, ölümlerine kadar muhafaza edeceğiz» desin.

İşin aslı şudur: Necmi Ateş'in ve Necmi İnanç'ın partiye bir sadakat teminatını vermeleri uygun görülmüş, bu onlardan istenilmişti. Büyük kongrenin arefesinde hizip yapmaya kalkışacak olanlar, bundan ders alacaklar, dayandıkları kimselerin dahi parti kud reti önünde eğildiklerini göreceklerdi. Buna mukabil, bilhassa Necmi Ateş'in; partiden ihracı bir takım ifşaata yol açabilirdi. AKİS, geçen sayısında bazı kimselerin buna hazırlandıklarını açıklamıştı. İstanbul teşkilâtında nüfuz ticaretiyle meşgul olanlar bulunabilir, fakat Dr. Mükerrem Sarol'un bu teşkilâtın her kademesine hâkim bulunduğu da seçimlerde kazanılan zafer üzerine bilhassa tebarüz ettirilmiş, hattâ muvaffakiyetin en büyük hissesi kendisine verilmiş, vekil olması yolundaki bir takım itirazlar böylelikle bertaraf edilmişti. Teşkilâtın iyi taraflarından şeref hissesi çıkarılınca, kötü tarafaların mesuliyetinim paylaşılması da tabiidir.

Şimdi, nüfuz ticaretine karşı açılan kampanya maalesef frenlenmiş görünüyor Zaten Genel İdare Kurulunda da böyle bir prensip kararı alınmış değildir. Gerçi partilerde yanılan her hareketi genel idare kurullarının haber alması bizde gazeteler vasıtasiyle olmaktadır ama, ne olsa bütün partiye şamil bir hareketîn, hiç olmazsa başladıktan sonra kurulda karara bağlanması gerekirdi.

Kötü diller tasfiyeyi, temizlikten, zi

Adnan Menderes - Mükerrem Sarol

Ay, ışığını güneşten alır

yade Büyük Kongreyle alâkalı göstermektedirler.

Nihayet kongre

Demokrat Parti teşkilâtına, il kongrelerinin Ekim ayının ilk yarısı içinde bitirilmesi lüzumu bildirilmiştir. Ayın ikinci yarısında da Ankara'da Büyük Kongre yapılacaktır.

Büyük Kongrenin zamanı, pek çok evvel gelip çatmıştı. Partinin tüzüğüne göre Kongre, Genel İdare Kurulunun kararı ile altı ay tehir olunabilirdi. O mühletin de üzerinden çok zaman geçmiş, parti ileri gelenleri zaman geçmiş, parti ileri gelenleri top lantıyı bir münasip zamana bırakmayı tercih etmişlerdi. Seçim vardı, kongrenin havası üzerinde seçim neticesinin elbette ki büyük tesiri olacaktı. Bu, doğru bir düşünceydi Toplantıyı 2 ma yısın hemen akabinde yapmak, belki Genel Başkanın işini kolaylaştırır, zafer sarhoşluğu icinde istenilen her arzunun gerçekleşmesini sağlardı. Ama, o takdirde parti sağlam temellere oturamaz, teşkilâtın hakikî temayülü belli olmazdı. Yaz aylarında ise kongre sönük geçerdi. Zaten bir defa geç kalındıktan sonra, hiç olmazsa en elverişli zaman sevilmeliydi. Demokrat Parti, Halk Partisinin düştüğü hataya düşmedi Şimdi Büyük Kongre, tam mânesiyle hazırlanılmış olarak ekimin ikinci yansında başlıyacaktır.

İktidar partilerinin kongrelerinin sürprizli geçmediği aşikârdır. Gerçi, aslına bakılırsa Demokrat Parti de Halk Partisi de iç b ü n y e l e r bakımından birbirlerinden pek farklı değildir Ancak birinin idaresi, elde kûvvet bulundulundân ötekinin idaresinden daha kolay olmaktadır. Nitekim Demokrat Partinin Büyük Kongresinde de fikirler, partiye verilecek cereyan üzerinde öyle hararetli tartışmaların, bilhassa mühim kararların beklenmemesi lazımdır. Fakat sahıslar arasında bîr mücadelenin yapılacağı da aşikârdır Grupların teşekkülü ve aralarındaki münasebeti ortaya atmak için zaman henüz erkendir Fakat bazı «ikili» lerin mevcudiyeti, malûmdur Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu — Samed Ağaoğlu: Osman Şevki Ciçekdağ — Atıf Benderlioğlu: Fethi Çelikbaş — Emin Kalafat cifleri kuvvetlerini birlikten almaktadırlar Bunların yanında tabii kurucular vardır ve tereddüt dahî edilmeyecek husus Genel Başkan Adnan Menderes'in hepsinden kuvvetli bulunduğudur. Menderes kendi partisi içinde, meselâ İsmet İnönü'nün Halk Partisi içinde oluduğundan çok daha kudretlîdir. Fakat bu kudretini, sadece hükümetin başında bulunmasına dayamamakta, partisi içinde de bir muayyen politika takip ederek durumunu takviye etmektedir. Buğün Adnan Menderes'in, partisine yaptıramıyacagı pek az sey vardır ve eğer isterse. totaliter— karakterleri kolaylıkla ber taraf edebilir.

Çorum kongresi gecen seferkinin aksine bu defa hâdisesiz cereyan etmiş — geçen defa bazı irtica fikirleri hayat bulmaya yüz tutmuştu —, onu Niğde kongresi aynı hava içinde takip etmiştir. Genel Başkan Menderes'in ve onun tensip edeceği parti liderlerinin şu yaz sıcakları geçtikten sonra kongreleri takip ve davetlere icabet edecekleri anlaşılmaktadır Zira Büyük Kongrenin asıl mücadelesini oralarda yapmak gerekmektedir ve böyle bir mücadeleyi yapan Kasım Gülek'in C. H. P. Kurultayında topladığı meyvalar hiç kimsenin gözünden kaçmamıştır. Hizip başka, parti içi fikir mücadelesi başkadır. Bugünkü iktidarın rejim meselelerinde tuttuğu yolu parti İçinde fazla sert bulanlar da vardır, fazla yumuşak bulanlar da... Genel İdare Kurulu, fiilen hakikî kuvvet olmasa bile, tevekkülü itibariyle hangi temayülün galebe çaldığının bir ifadesini ortaya koyacaktır.

Şimdilik en ziyade çalışan, hakikî faaliyet gösteren, zamanında yola çıkmasını bilen kaplumbağa rolünü benimseyen bir tek adam vardır. Ötekiler, galiba La Fontaine'in hikâyesini, mektepten bu yana geçen zaman içinde unutmuşlardır.

Merak

Sayın Boyacıgiller

Siz ikide bir, bize mektup yazar durursunuz. Biz de onları tatlı talih okuruz. Bunlardan birinde — kızgın anınıza gelmiş olacak — Cumhuriyetçi Millet Partisinin eski «mürteci» Millet Partisiyle hiç bir alâkası bulunmadığını ispat için «o partinin kurucuları ayrı Bu partinin kiler ayrı... Cumhuriyetçi Millet Partisinin kurucuları arasında meselâ Kenan Öner'in, meselâ Mareşal Fevzi Çakmak'ın isimleri var mı? diyordunuz Kanunların, rahmete kavuşmuş kimselere de parti kurmak hakkını tanıyıp tanımadığını bilmediğimizden — avukat sizsiniz, biz değil — deliliniz biraz tuhafmıza gitmisti ama, üzerinde durmamıştık

Fakat 19 Ağustos tarihli Yeni Sabah gazetesinde (Yeni Sabah'in da dost olmadığını iddia edemezsiniz ya!) Bir de ne görelim... Söyle bir yazı:

«Ertuğrul Akça'nın C. M. P den istifası parti çevrelerinde ehemmiyetsiz telâkki edilmektedir... Yalnız Ertuğrul Akça'nın Kenan Öner'in mezarı basında yaptığı bir konuşmada «ömrü boyunca partine sadık kalacağına dair namus ve şerefi üzerine yemin ettiği hatırlatılmakta ve bu istifası hayretle karşılanmaktadır »

Sonra günlerle bekledik, gazeteye bir tek tavzih göndermedeniz

Allah aşkınıza üstad. bazan kus, bazan deve siyaseti mi?

Saygılarımızla

AKİS

Ordu

Tıpkı Halk Partisinde Faik Ahmet Barutçuların unuttukları gibi... Ama onlar, hem partileri için hem kendileri için bunu hayli pahalı ödediler.

Terfi listeleri etrafında

Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Nureddin Baransel:

«— Bu iş, dedi, beni alâkadar eder.»

30 Ağustos yaklaşmıştı, ordu terfi listenin hazırlanması gerekiyordu. Bu iş şimdiye kadar Yüksek Askerî Şûranin toplantılarında olur, terfileri Şûra kararlaştırırdı. Nureddin Baransel bu sene Şûra toplantısına lüzum görmedi. Listeleri kendisi hazırlayacaktı.

Düşündüğü şuydu: Bir şef, eğer bir şeyler yapmak istiyorsa yanına inandığı, kendisine bağlı, uyuşabileceği kimseleri almalı, onlarla çalışmalı. Aksi halde, netice hüsrandan başka şey olamaz. Eğer şef ile maiyet, ama yakın maiyet arasında kafa bakımından anlaşmazlık varsa, hele kilit mevkilerde temayülü ayrı bir halef tarafından getirilmiş kimseler bulunursa işler ister istemez aksayacaktır.

Zaten Genel Kurmay Başkam, vazifeye başladığı günlerde «kendisine ayak uyduramıyacak olanların ordudan ayrılmaları» tavsiyesinde bulunmuştu Terfi listeleri hazırlanırken bu iş de yapılabilirdi. Nureddin Baransel, kendisine ayak uyduracak yardımcılar istiyordu. Bu itibarla Yüksek Askerî Şûradan geçirmeden listeyi tanzim etti. Bu listeyle bir takım generaller emekliye sevkediliyor, bazıları Anadoluda muhtelif yerlere tayin olunuyor, bu arada terfiler de yapılıyordu. İkinci başkanlık için ismi geçenler Haceti Tacan ile Rüştü Erdelhun idi. Korgenerallerden İsmail Hakkı Tunaboylunun orgeneralliğe terfi ettirileceği söyleniyordu. Zaten 30 Ağustos yaklaştı mı bütün gazeteler bir kehanet yarısına başlarlar.

Hakikat şudur ki liste yüksek tasdike iktiran ettiğinde Genel Kurmay Başkanı Florya'ya davet olundu. Bir takım tadiller gerekiyordu. Bazı generallerin uzaklaştırılmaları doğru bulunmuyordu, bazı isimler üzerinde duruluyordu Orgeneral Baransel randevularını bile tehir ettirerek tayyareyle İstanbul'a gitti.

Bu arada gazetelerde bir çok albayın da tekaüde sevkedileceğine dair haberler çıkıyordu. Fakat bunların aslı yoktu Son iki sene içinde o kadar fazla albay tekaüde sevkedilmiş, kademelerin gençleştirilmesi o kadar dikkatle yapılmıştı ki yeniden bir tasfiye için «lüzumlu madde» kalmamıştı. Daha fazla gençleştirmek, çocuklaştırmaya doğru gitmek olacaktı. Bir takım albaylar, generalliğe yükseltiyordu; Zamanı gelen hepsi degil, sadece bir kısmı... Fakat listenin üzerinde durulan tarafı, altı değil üstüydü

Genel Kurmay Başkanı Florya'da Reisicumhura, Başvekile, Millî Müda-

General Tunaboylu
Or mu?

faa Vekiline kendi noktai nazarını anlattı. Yanma, bizzat seçeceği kimseleri almak istiyordu. Askerî Şûrayı toplamamasının sebebi de buydu. Gerçi çimdi kendisi, şahsen muhatap oluyordu. Şûra toplansaydı, mesuliyeti onun üzerine atmak kabildi. Fakat Baransel kartları açık oynamak huyundan vazgeçmemişti.

Terfi listesi ilân edildiği ve onu takiben tayinler yapıldığı zaman bir tafam sürprizlere rastlamanın imkânsız olmadığını bilmek lâzımdır. Liste, cok kuvvetle muhtemel olarak Baransel'in hazırladığı şekilden başka türlü çıkaçaktır. Bazı generaller, terfi etmeseler bile yerlerini muhafaza edecekler ve değişiklik beklendiği kadar olmayacaktır.

Maarif

11 mi, 12 mi?

Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın Amerika'da üniversite görmeye gitmek üzere memleketimizden ayrılmadan evvel verdiği beyanatı okuyunca Maarif Vekâletinin ileri gelenleri bir an şaşırdılar. Vekil, lise tahsilinin 12 yıldan yeniden 11 yıla indirileceğini haber vermişti.

Bu karara nasıl varmıştı? Vekâletin bahis mevzuu ileri gelenleri bunu pek anlayamamışlardı. Gerçi lise tahsilinin 11 mî, yoksa 12 yıl mı olması gerektiği hususunda açılmış bir anket vardı. Bunlara cevaplar da geliyordu ve cevapların çoğunda 11 yıllık lise tahsili üniversiteyi takip edebilmek için kâfi bulunuyordu. Fakat henüz verilmiş bir karar yoktu, daha doğrusu anketin neticeleri üzerinde tartışmalar yapılacak, mütalâalar alınacak, tahsil 12 seneye çıkarıldığı zaman karar nerelerden geçmişse gene oralardan geçecekti. Bu, yalnız vekili, hattâ yalnız Maarif Vekâletini alâkadar eden bir husus değildi. Kanun mevzuu idi. Fakat anlaşılıyor ki liselerde tahsil, bir kaç senelik denemeden sonra yeniden 11 seneye inecek ve ihtimal ki pek do iyi olacaktı.

Genç çocuk başım kaşıdı, sonra arkadaşına:

— İyi ama, bizim seneye yazık değil mi?» diye sordu.

Elindeki gazetede, Celâl Yardımcının beyanatı vardı. Delikanlı, bu sene 11 den 12 ye geçmişti. Haber tahakkuk ettiği takdirde 11 inci sınıfla beraber mezun olacak, yani liseler önümüzdeki sene hem 11, hem de 12 inci sınıfları tamamlayanlara lise diplomalarını vereceklerdi. Tahsil müddeti 11 den 12 seneye çıkarıldığı sırada da 10 uncu sınıftan 11 e geçenler bir yıl daha okumuşlardı. Yani karar değiştikçe bir «promosyon» daima bir yıl zarar görüyordu.

Bu, maarif meselelerimizin hâlâ ne derece laubali bir tarzda idare edildiğinin ve gene vekillerin arzularına göre sistem değiştirmelerine devam olunduğunun pek acı ve ibret verici nümunesidir. Acıdır, zira Maarif Vekili bir şey kaybetmemektedir ama, yukarda bir sözünü naklettiğimiz genç gibi binlercesi kayıtlarından bir yıl kaybetmektedirler. Pek çok aile vardır ki evlâtlarım liseye gönderirken hesaplarını 3 yıl için yapmışlardır. Orta okuldan sonra gelen bu üç yıl dörde çıkarılınca bütün hesapları altüst olmaktadır. Zira her ailenin mesut memleketimizde müreffeh geçindiği maalesef henüz iddia edilemez. Bunların bütçelerini böyle gelişi güzel kararlarla bozmak kimsenin hakkı olmamak gerekir.

Pek çok sözün pek çok kimse tarafından yanlış anlanmakta ısrar edildiğini bildiğimiz için bir noktaya işaret etmek istiyoruz. AKİS, liselerin 4 yıla

Celâl Yardımcı
Amerikanın kapısı mı?

indirilmesinin asla aleyhtarı değildir, hattâ gençlerin hayata mümkün olduğu kadar çabuk atılmalarını faydalı bulmaktadır. Ama böyle değişikliklerin tamamiyle aleyhinde bulunuyoruz. Maarif meselelerimizin bir sisteme bağlanmasındaki lüzum bir defa daha ortaya çıkmaktadır. Esasları bir kere tesbit edip, ona göre hareket etmeliyiz. Meselâ bu lise tahsili barometre midir ki mütemadiyen yükselip alçalmaktadır? Bir karar verilirken, üzerinde adamakıllı tetkik yapıp verilmelidir.

Meselenin burasında iş, daha mühim bir tarafa gelip dayanıyor. Partiler, şu rejim meselesini artık halledip muhtelif mevzularda kendilerine bir plân yapmalıdırlar. Muhtelif sahalarda program çizmeliler, siyasetlerini tesbit etmelidirler. Demokrat Partinin maarif politikası nedir? Böyle bir şeyin adı bile işitilmiş değildir. Avni Başman'ın bir politikası vardı, Rıfkı Salim Burçak'in bir politikası vardı, hayatında ilk defa maarife el atan ve üniversite tetkiki için tâ Amerikalara gitmeye lüzum hisseden Celâl Yardımcı'nın bir politikası vardır. Bunların, maalesef emniyet vermediğini ifade etmeliyiz. Ya, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı alırsa nasıl bir maarif siyaseti takip edecektir? Bunun üzerinde de bir tek defa durulmuş olduğunu hatırlamıyoruz. Hatırladığımız Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında Maarifimizin vekille beraber sistem değiştirdiğinin bir darbımesel haline geldiğidir. Hele Cumhuriyetçi Millet Partisi, böyle bir şeyin lâfını bile etmemiştir (Aman, sayın Abdurrahman Boyacıgiller, gene bir tomar Parti programı göndermeye kalkışmayın, inanız ki bunları koyacak yer bulamıyoruz).

Bu yola gidilmediği takdirde liseler birkaç yıl 11, birkaç yıl 12, belki de veya 13 — vekilin kaprisli bir zat olup olmamasına göre . olacak, ilkokullarda talebeler bazan 6, bazan 7 yaşında alınacak, keşmekeş devam edip gidecektir.

Teselli veren bir tek husus vardır: Maarif Vekiline, Amerika'da bulunduğu müddet zarfında Prof. Fuad Koprülü vekâlet edecektir. Sayın prefesörün bu mevzudaki ihtisası malûmdur. Belki bu, kendisinin, bir kabine değişikliğinde hakikaten mütehassısı olduğu bir vekâletin başına getirileceğinin müjdesidir de maarifimiz için tutulması elzem yola gidilmiş olunur.

«Her işte bir hayır vardır» lâfı, boşuna söylenmiş olmamalı...

Hattâ Celâl Yardımcı'nın Nebraskaya üniversite tetkikine gidişinin bile!

Dış Politika

Savarona gidiyor

Şu satırların intişar ettiği gün Türkiye Reisicumhuru Celâl Bayar, refakatinde maiyeti Hariciye Vekâleti ileri gelenleri ve askeri erkân bulunduğu halde Savorana yatı ile Yugos-

lavyaya müteveccihen memleketimizden ayrılacaktır. Celâl Bayar, Yugoslav Devlet Reisi Mareşal Tito'nun yurdumuza yaptığı resmi ziyareti iade etmektedir.

Ziyaretin mânası üzerinde durmak beyhudedir. Bu dost memleketle Bled'de imzalananı üçlü askeri pakt sonunda her sahada tam bir işbirliği halinde bulunuyoruz. Üstelik Türkiye ile Yugoslavya arasında Kıbrıs meselesi neviinden pürüzlü bir mesele de yoktur. Bu bakımdan Reisicumhurun ziyareti hiç şüphesiz son derece muvaffakiyetli geçecek, samimi nutuklar söylenecek, tezahürat yapılacaktır. Bu arada görüşmelerin de vuku bulacağı tabiidir. Ancak bunlar, daha ziyade, hâdiseleri bir gözden geçirmeden ibaret kalacak ve daha ileri gidilmeyecektir. Zira doğrusu istenilirse, görüşülecek pek fazla şey de mevcut değildir.

Celâl Bayar ve maiyeti erkâna Dalmaçya'dan Belgrad'a gidecekler, orada bîr müddet kaldıktan sonra gene Adriyatik sahillerine gelerek ziyarette bulunacaklar ve deniz yoluyla döneceklerdir. Seyahat 12 gün kadar sürecek ve Reisicumhurun ziyareti münasebetiyle bir gazeteci kafilesi de dost memlekete gidecektir.

Araplarla aramız

Orta boylu, zayıf, esmer, yirmi yaşındaki genç kral hususi tayyaresinden mütebessim bir çehreyle indi. Hava meydanında kendisini Türkiye Reisicumhum Celâl Bayar Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan, Başvekil Adnan Menderes, Vekiller ve protokole dahil zevat karşıladılar. Türk devlet adamlarının üzerinde frak. ellerinde si tindir şapkaları vardı. Hava sıcaktı. Genç kral ise beyaz mareşal elbisesi giymişti. Başında kep vardı.

Gelen kral, Ürdün Kralı Maieste bin Tallâl idi. Gelirken tayyaresini bizzat kullanmıştı. Meydana iner inmez Celâl Bayar'ın elini sıktı ve:

— Zatı devletinizle, dedi, teşerrüf etmekten ve çok sevdiğimiz Türkiyeye gelmekten dolayı pek bahtiyarım.»

Meydan Türk ve Ürdün'ün kırmızı — siyah — yeşil renkli bayraklariyle donanmıştı. Reisicumhur genç misafirine"hoş geldiniz" dedi ve protokol sırasiyle refakatinde bulunan devlet adamlarımızı krala takdim etti. Bando Ürdün ve Türk İstiklâl marşlarını çaldı, kral kendisini selâmlamak üzere gelen 26 ncı piyade alayım teftiş etti, sonra Celâl Bayarla beraber Riyaseticumhurun yeni, açık Cadillac'ına binerek Yeşilköy'e, deniz kenarına indi. Yeşilyurt denilen mevkide Acar kendisini bekliyordu. Motöre binildi. Reisicumhur, krala refakat ediyordu. Majeste Hüseyin harp gemilerimiz ve Savarona tarafından selâmlandı. Türk topraklarına ayak bastığı sırada Selimiye'den 21 pare top atılmıştı. Hep beraber Dolmabahçe sarayına gidildi. Celal Bayar orada misafirine veda

Bir Mektup

Bir mektup aldık. İbretle okuduk ve pek çok başmuharririn başma, kalesinden daha istifadeli bulduk. Düşündük ki bu fikirlerin yalnız okuyucularımız değil, bilhassa ve bilhassa partiler liderleri tarafından bilinmesinde memleketin büyük menfaati olabilir. Zira eminiz ki Gümüşhacıköy'deki C. M. P. Başkam bakkal Ziya İmir'in içinde bulunduğu ruh haleti ve açık açık anlattığı şartlar yurdun pek çok yerinde, pek çok genç için hakikattir. Hakikatlere göz kapamak neye? Bu bakımdan aşağı daki bulacağınız mektubu biz sayın Adnan Menderes, İsmet İnönü ve Ahmet Tahtakılıç'a ithaf ediyoruz:

18/8/954

Sayın büyüğümüz

Bay Metin Toker

Sahibi bulunduğunuz AKİS mecmuasının okurlarındanım Bitaraf yazılarınız ve bilhassa herkesin suçunu yüzüne vuruşlarınız çok hoşuma örtmektedir. Sizin gibi hakikatlerle uğrasan matbuat mensupları basımızdan ayrılmasın ve daha çoğalsınlar Sizi biraz rahatsız edeceğim, çünkü beni çok üzen bir derdim var Onu size dökmekle belki ferahlanın zannı ile bu mektubu l/azmaya karar verdim Herhalde benim için üç beş dakikanızı ayıracağınıza eminim.

Muhterem büyüğüm, bendeniz (1338 doğumlu bir memur çocuğuyum, (babam tekaütlükten sonra vefat etmiştir) Eski harflerle hiç okumam ve yazmam yoktur Serbest meslek sahibiyim, bakkallık yanmaktayım Babam kendisini vazife sıralarında çok sevdirdiği ve bendeniz de bu sevgiyi halkımız arasında suiistimal etmediğim için halkımızın nazarında tutulmakta olduğumdan, benim yasta kazamızın gençleri bir araya gelerek «memleketimiz hayrına çalışmak için ne yapmamız lâzım?» diyerek günlerce düşündük Bağımsız olarak siyasî hayata atılsak bir yere dayanmayınca bunun semeresiz olacağına kanaat getirdik «Halk Partisine kayıt olarak oradan memleketimize çalışalım dedik, senelerdenberi bu partiden midesini dolduranlar bizleri alet olarak kullanıp tam hizmet etme zamanında bizlerin prensiplerini ayaklar altına alıp sırf bitmek ve tükenmek bilmeyen menfaat hırslılarını tatbik edeçeklerine delillerle kani olduk Demokrat Partiye kayıt olarak bu isi yürütmek istedik, (bir numune olsun diye bura D P. ve belediye reisinin düşünüş ve zihniyeti hakkında bir fikir verebilmek için bir veska iliştiriyorum, hüküm sizin) Bu Partide de menfaat almış yürümüş Zaten bizim mücadelemiz bu olduğundan bizlerin bu memleket menfaati için çalışma prensibimizi yürütmemizi orada da imkansız bulduk, bu sefer daha hic bir işte muvaffak olmamıs ve hiçbir menfaat temin etmek imkânı olmayan ve menfaat temin etmek imkânsız görünen Millet Partisini 1952 senesinde tesis ettirdik 270 üyemiz vardı (kaza merkezinde). Bu salar Millet Partisini irtica sucu ile kapattıkları için bizim tahminen binlerce liralık masrafımız ve mesaimiz boşa gitti.

Su düşüncemi bilhassa sizden, D P. ve C M P büyüklerine nasıl anlatabilirseniz anlatmanıza memleket namına rica ederim Bizler D P kaza reisi hariç, bilûmum Demokrat Partililerle çok güzel anlaştık ve anlasmaktayız 1954 seçimlerinden evvel D P itlerle biz kardeş gibi. C H. P liler her ikimizin hasmı gibi idi D P liler bizlere «eğer biz kaybedecek olursak, siz kazanırsanız biz kazanmış gibi memnun oluruz derler ve biz de onlara ha siz kazaimıssınız, ha biz! Yeter ki C H P liler kazanmasın diye samimî olarak söylerdik Maalesef ne bizim partinin büyükleri ve ne de D. P büyükleri böyle düşünmemekteler Asıl benim üzüldüğüm nokta burasıdır Ne bizim parrtinin büyükleri ve ne de D P büyükleri alı tabakanın nabzını yoklamamakta, birbirlerine en ağır hücumları ve en ağır hareketleri yapmaktadırlar Bizler buna cok üzülüyoruz ve bizlerin üzerinde bu is çok kütü tesir bırakıyor 1954 seçimleri arefesfinde aynı arkadaşlarla hattâ evvelkinden daha da kuvvetli kadro ile C. M P vi kurmağa karar verdik ve kurduk Seçime girdik tabii kazanmamıza imkân yoktu: çünkü Merzifon gibi vilâyetimiz dahilinde en büyük kazada teşkilât yoktu Kazanamıyacagımızı bilerek çocuklarımızın rızıklarından harcamak suretiyle secime girdik Sırf maksat. «memleketimizde C M P namında bir parti daha varmış, bu parti de muhalefet vazifesini yapabiliyormus. Eger İktidarın adamlarının yanlış bir hareketleri varsa bizlere bunu söyleyip o isi doğru yola getirmek için müracaat edilecek bir parti daha varmış» zihniyetini kazamız halkına duyurmakti Tabii kaybettik Simdi, yine Ahmet Emin Yalmanlar C M P mürteddir diye tutturdular Bu irtica isi beni ve bütün, buradaki arkadaşlarımı cok üzmektedir. Bizler Ahmet Emin Yalman gibi ve bu işi söyleyenler gibi Sultan Hamidin zamanında doğmadık Biz Atatürkün zamanında doğduk ve Atatürkün evlâtla-

etti ve Florya'ya döndü.

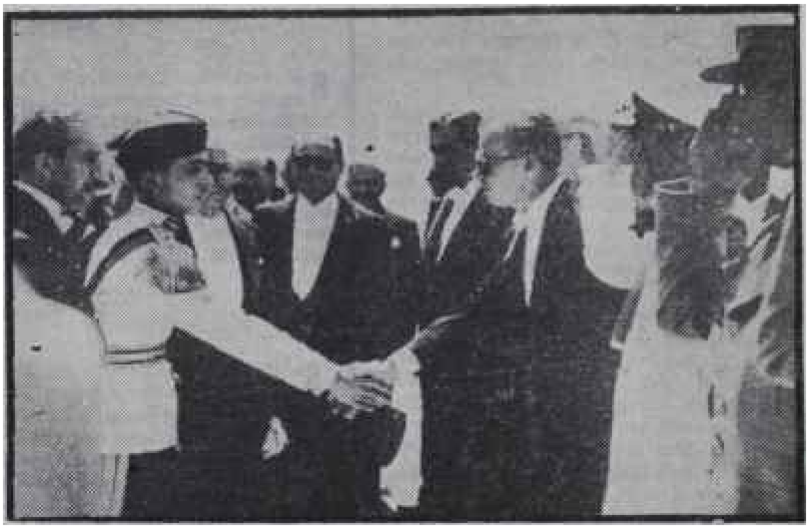
Ürdün kralının resmî ziyareti başlamıştı.

Kral Hüseyin, memleketimizin çok iyi tanıdığı Kral Abdullah'ın torunudur. Melik'in namazda öldürülmesi üzerine babası tahta çıkmış, fakat sinir hastalığına müptelâ olduğundan) oğlu lehine feragat etmişti. Kral Tallâl, Ortaköy Şifa Yurdunda halen tedavi altındadır. Ana kraliçe Zeyn ile kralın küçük kardeşleri de şu anda İstanbulda. bulunmaktadırlar. Kral Tallâl 'ı ziyaret edeceklerdir. Genç Kral Hüseyin tahsilini İngiltere'de bir askerî akademide tamamlamıştır. Bekârdır. Bundan bir müddet evvel bir Mısırlı prensesle evlenmek üzere olduğuna dair haberler çıkmış, fakat bunlar tahakkuk etmemiştir.

Ziyaretin resmî safhası, tıpkı baş. ladığı gibi, gayet dostane bir hava icinde devam etmiş, karşılıklı verilen ziyafetlerde iki memleket ve iki millet arasındaki dostluk belirtilmiş ve bu dostluklar resmî ziyaretin sonunda daha kuvvetli bir hal almıştır. Yapılan görüşmelerde, tebliğ ağzı ile «iki tarafi ve dünyayı alâkadar eden hususlar Sözden geçirilmiş», daha açık bir lisanla İngiliz . Mısır ihtilâfı da halledildikten sonra Orta Doğu savunma paktının nasıl gerçekleşebileceği hususunda fikir teatisinde bulunulmuştur.

Ürdün'ün, İngiliz siyasetini sıkı sıkıya takip ettiği bilinmektedir.

***

Devlet erkânımız krala takdim edilirken

Bir dostluğun perçinlenmesi

Bu sırada Başvekil Adnan Menderes Anadolu Ajansı vasıtasiyle bir küçük beyanatta bulunuyordu. Bu beyanat Mısır'ın 1 numaralı adamı Abdül Nasır'ın bir başka beyanatını bahis mevzuu ediyordu. Menderes'in demeci şu idi:

«Mısır Başvekili Muhterem Cemâl Abdal Nasır'ın bahsettiğiniz dünkü beyanıtını genis ve ileri bir dünya görüsünün ifadesini teşkil eden mühim bir adım olarak vasıflandırmak isterim.

Bu beyanatın, yalnız Orta . Şark bölgesinin emniyeti için değil, fakat dünya sulhunun muhafazası bakımından dahi haiz olduğu ehemmiyeti tamamiyle takdir etmekteyim

Bu beyanatın, memleketimize karsı taşıdığı dostane eda bakımından da, ayrıca hükümetimiz nezdinde olduğu kadar Türk umumî efkârında da derin akisler yaratacağına ve memleketimizde büyük bir memnuniyet uyandıracağına eminim »

Başvekil Abdül Nasır Kurban bay ramı münasebetiyle de Menderese son derece dostane ve alışılmamış bir mesaj göndermiş, Başvekilimizin bahis mevzuu ettiği son beyanatında da Rusya'nın Türkiye'ye tecavüzünün Mısıra tecavüz mânasına alınması gerektiğini ifade etmişti. Mısır Başvekili bu sözleri İngiliz . Mısır andlaşmasınını Süveyş'e taallûk eden kısmım müdafaa sadedinde söylüyordu. Bilindiği gibi yedi sene içinde Türkiye veya Arap devletleri bir tecavüze uğradığı takdirde İngilizler yeniden Süveyse gelebileceklerdir. Bu madde Mısır'da Tenkid mevzuu olmuştu. Bir kısım Araplar «Türk düşmanlığı komplekslerini» açıklamak fırsatını bulmuşlardı.

Hâdisenin en garip kısmı aynı Abdül Nasır'ın daha pek kısa bir müddet evvel Arapların) Türkleri sevmedikleri yolunda bir beyanat vermiş olmasıdır. Mısır Başvekili birkaç gün içinde, kanaatini olmasa bile sözlerini değiştirme yoluna gitmiş, böylece bir hayırlı iş yapmıştır.

Şimdi Orta Doğuda yeniden bir ümit belirmiştir. Yugoslav'lardan sonra Araplar da batı camiasına dahil olmak arzusunu izhar etmektedirler ve dünyanın bu bölgesinde de Türkiyeye birleştirici bir rol düşmektedir. Muhataplarımız Araplar olduğundan bu iş çok dikkat ve ondan da çok sabır istemektedir. Bir takım saman alevleri yolumuzda bizi beklemektedir. Bunlar öyle saman alevleridir ki bir kısmı Arapların meşhur komnlekslerinden gelecek, bir kısmı politikadaki tecrübesizliklerinin neticesi olacak, fakat en çoğu ateşini Moskova'dan alacaktır. Saman alevleri millî hislerle oynayacak, milletfer arasında soğukluk doğuran hâdiseler olacaktır.

Basiret, itidal ve sabır... Şimdilik bize düşen budur.

Bize düşen ve bize yakışan...

rıyız Rahmetli büyüğümüz Atatürk memleketi bizlere emanet etti Biz onun inkılâbına hiçbir surette ihanet etmediğimiz gibi bu, hatır ve hayalimizden dahi geçmez Benim şahsî kanaatim sudur ki, (muhakkak nazarı ile bakılabilir), hiçbir Türk vatanının zararına bir iş yapmaz 1954 seçimlerinde daha dün Halk Partisi de. D P. de dinden istifadeye çok çalıştılar Fakat bizler, bunu yapmak söyle dursun, hatırımızdan bile gecirmedik Eğer büyüklerimiz sırf seçimleri kazanmak maksadiyle dini istismar veyahut irticai körükleyici mahiyette hareket ediyorlarsa (ki ben buna inanmam), lütfen böylelerini şahsan cezalandırsınlar, biz de ve millet de böyle adamları öğrensin Osman Bölükbaşı ve Ahmet Tahtakılıc akrabam ve tanıdığım değildir. Onların kazanması için de calısmıyoruz Sayın Adnan Menderes de hâşâ hic düşmanım değildir Hatta çok hareketlerini gayet yerinde bulmaktanım Şu halde herhangi partide böyle adamlar varsa, derhal cezalandırılmalarını ve dürüst partili büyüklerimizi basımızda görmeyi ve diğerlerinin cezalandırılmalarını çok arzu etmekteyiz Bu hususta lütfen bizim derdimize tercüman olmanızı sizden bekler hürmetlerimi sunarım.

Gümüşhacıköy C. M. P. Bşk.
bakkal
Ziya İmir

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Kıbrıs meselesi

Mesele patlak verdi

20 Ağustos 1954 cuma... Girit başkenti Kandiye'deki İngiliz Konsolosluğu önünde bir dinamit infilâki. Korfu'da İngiliz binaları taşlamıyor. Kıbrıs'ta, Larnaka yakınında bir okula hücum eden Rumlar duvardan İngiliz Kraliçesi Elizabeth II'nin resmini indirerek parçalıyorlar. Bütün İngilizlerin evlerine kapandığı Atina'da, Selânik'te ve başka Yunan şehirlerinde, mitingler, nümayişler yapılıyor. Kilise çanları çalınır, gökten Yunan uçakları kâğıtlar atarken, Atina Piskoposu sokaklarda nümayişçileri teşvik ediyor, İngiliz Büyükelçiliğine yürüyen halkı polis güçlükle durduruyor. Nümayişçiler yakalanıp yakalanıp serbest bırakılıyorlar.

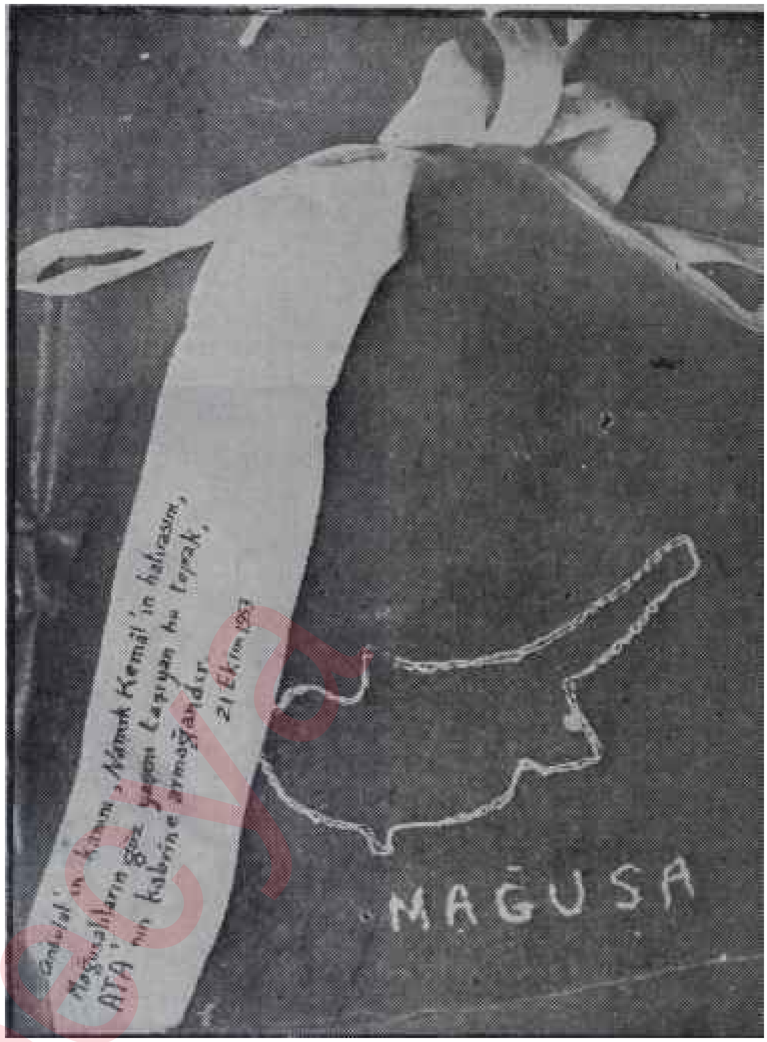
İşte, Birleşmiş Milletlerdeki Yunan Başdelegesi Palamas, hükümetinin Kıbrıs hakkındaki isteklerini New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld'e böyle bir dekor içinde sunuyordu.

Yunanistan, Birleşmiş Milletlerden Kıbrıs'ın kendisine verilmesini istemiyordu, İstediği, Kıbrıs meselesinin milletlerarası bir mesele olduğu kabul edilerek, önümüzdeki genel kurul oturumunda görüşülmesi, ve Kıbrıs halkına kendi mukadderatını tayin etme yetkisinin tanınması idi. Fakat tabiî, bu yetki kendilerine tanıdığı takdirde, Kıbrıs nüfusunun 400.000 kişilik Rum çoğunluğu, Yunanistanla birleşme lehinde oyunu kullanacaktır.

Yunan müracaatının resmen yapıldığı gün. Birleşmiş Milletlerdeki İngiliz Başdelegesi Sir Pierson Dixon da şu demeci veriyordu:

— Kıbrıs, İngiltere'nin hâkimiyeti altındadır. Kıbrıs'a ait işler, İngiltere'nin iç işleri sayılır. Birleşmiş Milletler, üyelerinin iç işlerine karışamıyacağına göre, Kıbrıs meselesinin genel kurulda görüşülmesi uygunsuzdur. İngiltere buna itiraz edecektir. Yunan hükümetinin bir İngiliz toprağını ele geçirmek için teşebbüste bulunması, şayanı teessüftür.

Yunanistan'dan 800 mil açıkta, hiç bir zaman Yunanistan'a ait olmamış bir ada için, Yunanlılar bu şekilde harakete geçerken, 1878 e kadar üç yüz yıl müddetle Kıbrıs'ı bir anavatan parçası olarak idare etmiş, 40 mil ötedeki Türkiye'de tam bir sükûnet vardı. Ancak bir , iki öğrenci kurulu beyanname yayınlamış, bir muhalefet lideri sesini yükseltmişti, hepsi o kadar. Ve bunlar da, resmî makamlarca asla tasvip edilmemişti.

Kıbrıstan gelen Kıbrıs toprağı
Oradaki Türkler de hareketli ama

Kıbrıs'ın Türkiye ile ilişiğinin kesilmesi, 1878 de, Türk dostu İngiliz devlet adamı Disraeli'nin Türk toprağı Kıbrıs'ı işgal etmeye karar vermesile başlar.

O sırada Türkiye büyük bir Rus tehdidi altında idi. Balkanlardaki ve Kafkaslardaki bazı Türk toprakları Rusların eline geçmişti. Rus tehlikesi. ni kendi başına durduramıyacağını bilen Osmanlı imparatorluğu, İngiltere ile ittifak istiyordu. Fakat böyle bir ittifak için Disraeli'nin şartları vardı: Kars ve Ardahan Ruslar elinde kaldıkça, İngiltere'nin Kıbrıs'a hâkim olması gerekiyordu, İngiltere, Türkiye'yi ancak o şekilde koruyabilirdi! Berlin kongresinde İngilizler Rusları Kars ve Ardahan'dan çekilmeye zorlıyacaklar, ve eğer bunda muvaffak olurlarsa, o zaman Kıbrıs'ı da gerçek sahipleri olan Türklere geri vermekte bir mahzur görmiyeceklerdi. Durum, padişaha bu şekilde izah edilmişti. Fakat padişah, İngilizlerin Ruslara, Kars ve Ardahan hususunda israr etmiyeceklerine dair gizlice teminat verdiklerinden habersizdi. Nitekim, bu gizli anlaşmaya uyularak, Berlin kongresinde, Kars ve Ardahan meselesi üzerinde fazla durulmadı.

Öylelikle İngiliz İmparatorluğu, kepdisi için Kars ve Ardahan'dan çok daha önemli olan Kıbrıs adasını elinde bulundurmaya hak kazanmış oldu. 1914 te, Türkiye ile İngiltere ayrı cephelerde yer alınca da, İngiltere Kıbrısı resmen ilhak etti.

Onun için, bugün bazı İngiliz resmî şahsiyetleri, Türklerin Kıbrıs üzerinde Yunanlılardan daha çok hak iddia edebileceğini ima eder yolda konuşurken, Kıbrıs'ı Türklerden ne şekilde almış olduklarını hatırlıyor olsalar gerektir.

Buna karşılık bizim de, İngiliz dostlârımızdan Kıbrıs'ın Türkiye'ye geri verilebileceğini ima eder mahiyette

sözler işittikçe, ayni mahiyette sözlerin, XIX. yüzyıl sonlarında da kulağımıza fısıldanmış olduğunu hatırlamamızda fayda vardır.

***

Yunanlıların ve Adalı Rumların Kıbrıs için giriştikleri teşebbüs, İngiltere'de nasıl bir hava yaratıyor? Bunu anlamak için yalnız resmî şahsiyetlerin, hükümet sözcülerinin demeçlerine bakacak olursak, madalyonun ancak bir yüzünü görmüş oluruz. Halbuki, Türkiye'den farklı olarak, İngiltere'de, halk oyunun dış siyaset üzerindeki tesiri çok büyüktür. Ve biz, Kıbrıs konusundaki temaslarımızı yalnız İngiliz Hükümetiyle idame ettirirken, Yunanistan daha kurnazca davranmakta, ve doğrudan doğruya, halkı kendi tarafına çekmiye çalışmaktadır. Denebilir ki Yunanlılar şimdiden bunda muvaffak olmuşlardır.

Bu muvaffakiyete, bilmiyerek, İngiliz Hükümeti de yardım etmiştir.

Kıbrıs Valisi, birkaç hafta önce Kıbrıs'ta, fesatçılık ve tahrikçilik hakkındaki kanunun bütün şiddetiyle tatbik edileceğini ilân ettiği zaman, en kuvvetli tepki İngiltere'de uyanmış, ve o günden itibaren, İngiliz halkoyu için, bilhassa bu halkoyunun aydınlardan mürekkep kesimi için, Kıbrıs meselesi, bir iç yahut dış siyaset meselesi olmaktan çıkıp, bir insan hakları dâvası haline gelmiştir.

Fesatçılık ve tahrikçilikle ilgili kanunun bütün şiddetiyle tatbik edilmesi ne demekti?

Kıbrıslılar ne bağımsızlık ve Yunanistanla birleşme lehinde ne de bugünkü idare şeklinin aleyhinde nümayişte bulunmıyacak, miting tertipliyemiyecek, yazı yazamiyacak, söz söyliyemiyecek, hattâ, kendi haklarım savunur mahiyette İngiliz basınında cıkan yazıları, İngiliz parlâmentosunda söylenen sözleri iktibas edemiyeçek, demekti. Aksine hareket edenler 5 yıl kadar hapsedilebileceklerdi, ve gazeteleri kapatılabilecekti.

Ayni mahiyette bir kanun meselâ Kenya'da tatbik edilecek olsa — ki, şüphesiz edilmektedir — bu, İngiliz halkoyu tarafından ya tasviple ya da kayıtsızlıkla karşılanırdı. Hattâ belki, her haksızlığa itiraz eder mevkide görünen Beyan bile sesini çıkarmazdı;

Ama, İ,ngilizler, hele aydın İngilizler için Kıbrıs başkadır. Çünkü. Kıbrıs halkının çoğunluğu beyaz ırktandır, proteston yahut katolik olmasa bile hıristıyandır, ve, bunların hepsinden daha önemlisi, Yunan aslındandır.

XIX yüzyıl romantizmani içinde hâlâ bütün kuvvetile duyan İngiliz aydınları arasında, Yunanlıları İngilizlerden ible çok sevenlere rastlanırsa, hiç şaşılmaz.

O kadar ki, vaktiyle Türklerin Yunanlıları idareleri altında bulundurdugunu günün birinde Yunanlılar unutsalar bile, bu romantik İngiliz aydınları unutmak istemiyeceklerdir.

İşte şimdi bu aydınlar, herhangi bir müstemlekelerinde tabii karsılıyabileçekleri bir baskı rejiminin Yunan aslından insanlara da tatbik edileceğini öğrendikleri zaman bunu affedememisler, ve kendi hükümetlerine karşı cephe almışlardır.

Bu durumda İngiliz Hükümeti, Kıbrıs'taki valisinin beyanatına rağmen, fesatçılık ve tahrikçilikle ilgili kanunu Kıbrıs Rumlarına kolay kolay tatbik edemiyecektir.

İngiliz halkoyu için insan hakları yönünden önem kazanan Kıbrıs meselesi, İngiliz Hükümeti içinse stratejik bakımdan önem kazanmış bulunmaktadır.

Süveyş'teki üssünü tahliyeye razı olduktan sonra, İngiltere, Kıbrıs'ta bir üs kurmayı kararlaştırmıştır.

Gerçi Kıbrıs, adası, kıyılan liman Olarak kullanılmaya elverişli olmadığı

Makarios
Kışkırtıcı papaz

için, iyi bir donanma üssü sayılmamaktadır. Fakat İngiltere'nin de Doğu Akdeniz'de, bir donanma üssünden çok, bir hava ve malzeme üssüne ihtiyacı vardır. Böyle bir üs için de en elverişli yer Kıbrıs'tır. Öylelikle, Malta'daki deniz üssü ile Kıbrıs'taki hava üssü birbirini tamamlamış olacaktır.

Bu iki üs ellerinde bulunduğu müddetçe de, İngilizler, daima. Doğu Akdenizle Orta Doğuda üstünlüklerini idame ettirebilecek ve bir Orta Doğu devleti mevkiini muhafaza edebileçeklerdir.

Süveyş'teki üssün Kıbrıs'a nakledilmesinden sonra attık bir daha İngilizleri adalarından kolay kolay çıkaramıyacaklarını idrâk eden Kıbrıs Rumları, onun için, bağımsızlıklarını üssün kurulmasına fırsat vermeden elde etmek maksadiyle, bu yoldaki çalışmalarını hızlandırmışlardır.

Fakat Yunanistan'ın kendileri içini Birleşmiş Milletlere yaptığı müracaat reddedilse bile, Adalı Rumlar, herhalde bu çalışmalarını kısmıyacaklardır. Nitekim, üs kurulduğu takdirde tethişçilik bile yapacaklarım gizlememişlerdir.

Bu durumda, XIX. yüzyıl romantizminden kendilerini kurtarıp daha makul düşünebilen İngilizler bile kendi kendilerine sormaktadırlar: İngiltere'ye karşı düşmanca hisler beşliyen bir halkın yaşadığı bir adada bir askeri üs kurmak ne dereceye kadar akıl kârıdır?

İngiliz hükümeti, romantik İngiliz aydınlanma itirazlarını olduğu kadar, bu makul düşünen İngilizlerin zihinlerindeki istifhamı da cevaplandırabilmek zorunda kalacaktır.

Fakat şimdilik ilk plânda düşünülecek mesele, Yunan teklifinin Birleşmiş Milletlerde müsbet karşılanıp karşılanmıyacağıdır. Bu, tabiatiyle, bir yanda Amerika'nın, bir yanda da Soryet Rusya Blokunun takınacağı tavra bağlıdır.

Birleşik Amerika'nın takınacağı tavra, muhtemelen üç faktör tesir edeçektir:

1 —> Süveyş'ten kaldırılacak İngiliz üssünün Kıbrıs'ta kurulma siyle NATO savunma sistemi için sağlanan faydalar.

2 — İngiltere'nin böyle bir üsten mahrum kalmasiyle. Orta Doğuda Amerikan siyasetine daha geniş bir hareket sahasının açılması ihtimali.

3 — Beyaz ırktan ve hırlstiyan dininden bir müstemleke halkının bağımsızlık isteği.

Sovyet blokunun Birleşmiş Milletlerde takmcağı tavıra ise şu üç faktör tesir edebilir:

1 — Kıbrıs'taki bağımsızlık hareketini yıllardan beri körükleyenlerin başında komünistlerin gelmesi.

2 — Kıbrıslılar bağımsızlıklarına kavuşur da İngilizler bu adadan çekilirse, bu yüzden Orta Doğuda açılacak boşluğu Amerikalıların doldurması ihtimali.

3— Son zamanlarda Sovyetler Birliğinin, İngiltere'ye karsı çok yumuşak ve avlayıcı bir siyaset gütmeyi kararlaştırmış olması

Bu faktörlerin ışığı altında düşünülecek olursa görülür ki, Kıbrıs meselesi Birleşmiş Milletlerde görüşülürken Amerikalılar İngilizlerin tarafını tutacaktır, yahut Sovyetler Kıbrıslı milliyetçilerin ve komistlerin tarafını tutacaktır diye kestirip atmak, ilk bakışta sanıldığı kadar kolay değildir.

Batı Alemi

Brüksel Konferansı

Bütün dünya barışı ile beraber batılılar arasındaki dostluğu da tehdit eden Hindicini meselesini bir ay, Arapların milletlerarası bir mesele balina getirdikleri Tunus meselesini da bir kaç gün içinde halleden Fransa'nın ekonomik bünyesini baştan aşağı değiştirmek için, Meclisten, şimdiye ka-

dar belki hiçbir şahsa verilmedik de. recede geniş yetkiler alan Mendes . France'dan, herkes, Avrupa Savunma Topluluğu konusunda da mucize bekliyordu.

Fakat, Hindiçini'de bir aya kadar barış sağlıyamazsa; daha sonra, almak istediği iktisadi tedbirler için kendisine tam yetki verilmezse, istim edeceğini söyliyen yeni Fransız Başbakanı, Avrupa Savunma Topluluğu konusunda ayni atılganlığı göstermemişti. Başkaları kendisinden mucize bekliye dursunlar, o, bu konuda herhangi bir mucize vaadetmeye yanaşmıyordu.

Fakat, 14 Ağustos cumartesi günü, sabahın erken saatlerinde, de Gaulle'cü üç Fransız Bakanının, Avrupa Savunma Topluluğu konusunda Başbakanla anlaşamadıkları için istifa ettikleri, Başbakanın da bu istifaları kabul etmekle beraber y e r l e r i n e yeni tayinler yapmadığı duyulunca, Mendes . France'a bağlanmış ümitler yeniden canlandı.

İstifa eden üç kabine üyesi, Savunme Bakam General Joseph Pierre Koening. Bayındırlık Bakanı Jacques Chaban.Delmas, ve İmar Bakanı Maurice Lemaire idi.

Mendes . France, 19 Ağustos günü Brüksel'de toplanacak 6 devletler konferansında görüşülmek üzere, Avrupa Savunma Andlaşması için tadil teklif leri hazırlamıştı. Bu tekliflerin hem diğer beş üye tarafından kabul edilebilecek kadar önemsiz, hem de Fransız Meclisinin andlaşmayı kabul etmesini sağlıyacak kadar önemli olmaları gerekiyordu. Bu iki şartı bağdaştırmak son derece güçtü. Mendes . France tarafından hazırlanan tadil tekliflerinin, üç de Gaulle'cü Bakanı istifaya sevkedecek mahiyette olması, Başbakanın, Fransız Meclisinden çok, diğer beş üye devletin zihniyetini gözönünde tuttuğu; ona rağmen tekliflerini Meclise kabul ettirmek hususunda ken dine güvendiği yolunda bir intiba uyandırdı.

Fakat, Fransız hükümeti tarafından hazırlanan tadil tekliflerinin mahiyeti açığa vurulduktan sonra, böyle bir intiba edinmiş olan iyimser çevreler, yanıldıklarını anladılar.

O kadar ki, bu tadil tekliflerini inceliyenler üç de Gaulle'cü Bakanın neden istifa ettiğine bile akıl erdiremediler Belki de bu istifalar, göz boyapmak için başvurulmuş bir tertipten ibaretti; belki Mendes . Frence, harice, bu tekliflerin bile Meclisten zorlukla geçebileceğini göstermek istemişti.

Bir başka izah şekli de şu idi: Mendes - France, nasıl olsa bu tadil tekliflerinin Brüksel'de kabul edilmiyeceğini, hattâ Fransa aleyhinde kuvvetli bir tepki uyandıracağını biliyordu. O zaman Paris'e dönüp, 28 Ağustosta bu meseleyi görüşmeye başlıyacak olan Fransız Meclisine, işte diyebilecekti, ben sizlerin arzunuza en uygun tadil tekliflerini hasırladım, fakat bu tekliflerin Brüksel'de, hattâ Washington'da — çünkü Washington'un da bu teklifleri hoş karşılaması beklenemezdi — ne kadar menfi karşılandığını gördünüz. Bu durumda yapılacak iki şey vardır: Ya, Avrupa Savunma Toplu'uğu andlaşmasını olduğu gibi tasdik etmek, yahut ta Almanya'nın kendi başına ve bizim kontrolümüzden) azade bir şekilde silâhlanmasına razı olmak!..»

Mendes . France'ın bu iki zihniyetten hangisiyle hareket ettiği, AKİS'in bu sayfalarının baskıya verildiği ana kadar belli olmamıştır.

Neticede Mendes - France'ın teklifleri kabul edilmemiş, ve Brüksel konferansı hiç bir fayda sağlamadan dağılmıştır.

Mendes . France'ın Brüksel'e götürdüğü tadil tekliflerinin ana maddeleri şöyle özetlenebilir:

* Andlaşma tasarısı gereğince, üye devletler ordularım müşterek talim ve terbiye esaslarını kabul etmeleri ve her bakımdan standard hale gelmeleri istenmektedir. Fransızlar, tadil tekliflerinde, bu standardizasyonun tatbikine ancak bir başlangıç devresinden sonra geçilmesini, bu devrenin ne kadar süreceğini de, kurulacak Bakanlar Konseyinin oybirliğiyle kararlaştırmasını ileri sürmektedirler.. Bu, üyelerden her birine veto hakkı tanınması demektir. Böyle bir veto hakkını kullanmakla Fransa, üye devletler ordularının standardlaştırılmasını, canı istediği kadar geciktirebilecektir.

* Andlaşmada, üye devletler ordularının 18 ay millî hüviyetlerini muhafaza edebilmeleri derpiş edilmişti. Fransa, bu müddetin de sınırlandırılmasını ileri sürmüştür. Fransa böylelikle, millî orduların integration'unu istediği kadar geciktirebilecek, ve Avrupa Savunma Topluluğunun hikmeti vücudunu ortadan kaldırmış olacaktır.

* Andlaşma gereğince, müşterek bir savunma bakanlığı hüviyetini haiz olacak bir komiserlik kurulacaktı. Fransa, üye devletlere, bu komiserliğin kararlarını tanımamak hakkının verilmesini istemiştir. Bu Fransız teklifi de, topluluğun uluslar üstü mahiyetini ortadan kaldırma gayesini gütmektedir.

* Andlaşmada, bir üye tarafından andlaşmanın ihlâli hâlinde, diğer üyelere, kurulacak müşterek bir mahkemeye müracaat hakkı tanınmıştı. Fransızlar, bu hakkın, 8 yıl müddetle kaldırılmasını istemektedirler. Bu Fransız teklifine göre de 8 yıl müddetle, bütün üyeler, Avrupa Savunma Topluluğu Andlaşmasını istedikleri gibi ihlâl edebilecekler, demektir.

* Fransızlar, andlaşma yürürlüğe girmeden önce millî orduları bulunan devletlerin, kurulacak Avrupa ordusundaki subaylarım tayin, terfi ve azil yetkisine sahip olmalarını istemektedirler. Batı Almanya'nın, andlaşma yürürlüğe girmeden önce kurulmuş bir millî ordusu yoktur. Diğer beş üyeninse millî orduları vardır. Buna göre, Avrupa Savunma Topluluğu içinde yalnız Almanlar, kendi subaylarının tayin, terfi ve azline karar verme yetkisinden mahrum kalmış olacaklar demektir.

* Andlaşma tasarısına göre, bir üye devletin toprağında ağır teçhizatın imali için o devletin müşterek bütçeye vereceği para tutarının yüzde 115 inden fazlası sarfedilemiyecektir. Gene andlaşma tasarısına göre, Batı Almanya'nın stratejik bakımdan tehlikeli bir mevkide bulunduğu göz önünde tutularak, burada ağır askerî teçhizat imal

Spaak — Mendes France
Ellerine bakmayın... Uyuşamadılar

edilmiyecektir. Almanya'da yapılamıyacak imalâtın kendi topraklarında yapılmasına tek engelin bahsi geçen yüzde 115 lik tahdit olduğunu düşünen Fransa, bu tahdidin kaldırılmasını istemiştir.

* Fransız hükümetinin çok garip karşılanan bir teklif de şudur: Avrupa Kömür ve Çelik-Birliği İdare Heyeti üyelerinden herhangi biri, bu üyeliğinin sona ermesinden sonra 5 yıl geçinceye kadar, Avrupa Savunma Topluluğu Komiserliğine üye seçilemiyecektir. Bu Fransız teklifinin, Jean Monnet'yi istihdaf ettiği açıkça görülmektedir. Bilindiği üzere, Kömür ve Çelik Birliği İdare Heyeti Başkanı olan Monnet, gerek Kömür ve Çelik Birliği gerek Avrupa Savunma Topluluğu fikrini ilk ortaya atan Fransızdır. Onun için savunma topluluğunun en hararetli taraftarıdır. Mendes.France, andlaşmaya bir protokolle eklenecek böyle bir hükümle, Avrupa Savunma Topluluğunda Jean Monnet'nin nüfuzlu bir mevkie sahip olması ihtimaline karşı Fransız Meclisinde duyulan endişeleri gidermek istemiştir.

* Tekliflerinin sonunda, Mendes - France, Avrupa'yı daha sıkı bir şekilde birleştirmek üzere teşebbüse geçme yetkisinin Savunma Topluluğu Meclisine değil, devlet başkanlarına tanınmasını, ve bunlara İngiltere'nin de dahil olmasını ileri sürmektedir. Böylelikle, Mendes . France, İngilteresiz bir Avrupa Federasyonu kurulmasını önlemiş olacaktır.

Brüksel'de bu Fransız tekliflerinin ciddiye alınamıyacağı, Almanlar arasında infial uyandıracağı, ve Amerika'da Avrupa Savunma Topluluğu için beslenen son ümitleri de ortadan kaldırarak, Fransa'sız bir Avrupa savunuma sisteminin kurulması ve Almanyanın kendi başına silahlandırılması yolundaki cereyanı kuvvetlendireceği pek tabiî idi.

Mendes . Farnce n i ç i n b i l e bile lâdes demiştir?.. Mendes - Franceın Fransız Meclisi karşısında nasıl bir yol takip edeceği görülmeden, bu soru kesin olarak cevaplandırılamasa gerektir.

Ancak, Fransız tadil tekliflerinin sonuna eklenen, ve bütün üye devletlerce benimsenip ilân edilmesi istenen bir karar sureti, Mendes . Frsnce'ın tasavvurlarını bir miktar aydınlatabilir.

Bu karar suretinde, savunma topluluğu üyesi 6 devletin, barışçı gayeler güttüklerini, silâhlı kuvvetler arasında daha iyi bir denge kurulmakla, sosyal ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun, bütün Avrupa devletlerinin, «barış içinde beraberce yaşama» larının kolaylaşmış olacağına inandıklarını, ve, umumi bir güvenlik sistemi ifinde silâhsızlanmayı sağlamak için gayret sarfedeceklerini ilân etmeleri istenmektedir.

Böylelikle, Mendes . France'in, kurulacak Avrupa Savunma Topluluğuna, Avrupa güvenliği için Sovyetler

Jules Moch
Ordunun muarızlarından

Birliği ile müzakereye girişilmesini güçleştirecek bir şekil verilmemesi ta. raftarı olduğu ortaya çıkmaktadır. Fransa'nın böyle bir müzakereden beklediği netice, Almanya'nın silâhlanması lüzumunu ortadan kaldıracak bir hâl şeklidir.

Kısacası, neticede bütün işaretler

Alcide de Casperi
Bir büyük Avrupalı idi

gelip Almanya'nın her ne şekilde olur. sa olsun silahlanmasının Fransa'yı korkuttuğu gerçeğine dayanmaktadır.

Bu korku son zamanlarda büsbütü artmıştır.

İtalya

De Gasperi öldü

İtalyan Dışişleri Bakanı Attilio Piccioni, 18 Ağustos çarşamba günü Brüksel'deki otelinde, ertesi gün başlıyacak Avrupa savunma topluluğu konferansı için son hazırlıklarını yapıyordu. İtalya'da, Sella Valsuguana'dan kendisini aradıklarını söylediler.

Ahizeden kulağına, çok iyi tanıdığı bir ses geldi; Parti arkadaşı, eski Başbakan Alcide De Gasperi'nin sesi:

— Savunma topluluğu kurulmalıdır, Piccjoni, diyordu! Eğer kurulmazsa sonumuzun ne olacağını Allah bilir..

Alcide De Gasperi'nin tarihe geçecek son sözleri bunlardır.

İkinci dünya harbinden sonra 7 defa Başbakanlık eden 73 yaşındaki İtalyan devlet adamı, bu sözleri söylediğinin ertesi günü. Sella Valsuguana'daki sakin sayfiye evinde, bir kalb krizi neticesinde hayata gözlerini yumdu-

Avrupa savunma topluluğu tasarısının İtalya'daki en hararetli savunucusu De Gasperi, böylece, son nefesini, bu tasarının mukadderatını tâyin edecek olan bir konferansın açıldığı gün vermiş oluyordu.

Mussolin'nin ve Faşist idaresinin yurduna hâkim olduğu günlerde, elindeki son imkânlara kadar baskı rejimine muhalefet eden. bir yıla yakın hapis yatan, ondan sonra bir müddet edebî tercümelerle, bir müddet de. Papa'nın himayesinde Vatikan Kütüphane memurluğu yaparak hayatını kazanan De Gasperi, ileride lideri olacağı Hıristiyan Demokrat Partinin temelini, daha Vatikan'da çalışırken, gizlice atmış bulunuyordu. Mussolini devri kapanır kapanmaz meydana çıkan bu Parti, bugüne kadar, harp sonrası İtalya'sının kuvvetli siyasî partisi olarak kalmıştır.

Fakat bu Parti, komünistler'e Neo . Faşist'erin fırsat kolladıkları İtalya'da. aşırı solcu ve sağcı cereyanlara karşı kendi başına ayakta duramıyacağı için, orta yolu tutan başka partilerle işbirliği yapmış, ve bu suretle De Gasperi, komünist ve faşistlerin tehlikeli bir hale gelmelerini önlemiye muvaffak olmuştur.

1945 ten 1953 e kadar 8 yıl süren Başbakanlığı zamanında Alcide De Gasperi, Monarşinin sona erip Cumhuriyetin ilan edilmesini sağlıyan referandumu (1946) tam bir tarafsızlık ve büyük maharetle idare etmiş, ve komünizm ve faşizmle memleketin demokratik gelişmesini aksatmaksızın mücadele etmesini bilmiştir,

DeGasperi'nin bu mücadelesinde ona en fazla hizmeti dokunanlardan bîri de uzun taman içişleri Bakanlığını yapmış olan, bugünkü Başbakan Mario

Sceba idi. De Gasperi, memleketini güvendiği ellere bırakmış olmanın huzuru fakat Avrupa için beslediği ümitlerin gerçekleştiğini göremeden olmuştur.

Savunma topluluğunun hâlâ kurulamadığı şu buhranlı devrede bütün batı dünyası, onun siyaset âleminde bıraktığı derin boşluğu hissedecektir

Almanya

Alles Für Deutachland?..

Almanya'nın her ne şekilde olurla olsun, silâhlanması ihtimali karşısında Fransa'nın duyduğu korku neden son zamanlarda artmıştır?

Bunda hiç şüphesiz, Almanya'da eski Nazilerin günden güne itibar kazandıklarına dair çıkan ve gitgide kuvvetlenen söylentiler başlıca rolü oynamaktadır.

Bildirildiğine g5re, Ruhr bölgesindeki B. & A. çelik fabrikaları, «hâtıra» olarak Amerikalılara satılmak üzere, vaktiyle S. S. birliği mensuplarının kullandıkları kamalardan imale başlamıştır. Bu kamaların üstüne birer svastika, ve «Alles für Deutschland», (Herşey Almanya için» sözleri hâk edilmektedir.

Bu, aslında, Amerikalılardan para almak için düşünülmüş) masum bir teşebbüs olabilir: «Hâtıra» olarak dış piyasaya çıkarılan bu kamaların, gizli maksatlarla yapılan imalâtı maskelemek için düşünülmüş olduğu yolunda tahminler varsa, bu tahminlerin yersiz kuruntulardan ibaret olduğu ileri sürülebilir.

Fakat bu kamalar, ve üzerlerindeki yazılarla svastikalar, bir sembol olarak bile, kuruntulu kimseleri rahatsız etse gerektir.

Hele, Almanya'da Naziliğin yeniden kuvvet kazanmakta olduğu düşüncesini kuvvetlendirebilecek daha müsbet işaretler de varsa, o zaman, bu svastikalı ve "Alles für Deutschland'lı kamalar gerçekten mâna kazanabilir.

Bu müsbet işaretlerin on başında, Şansölye Dr. Konrad Adenauer'in şimdiki kabine listesi gösterilmektedir. İddia edildiğine göre, bu kabineye, birçok eski Naziler alınmıştır. Bu arada verilen isimler şunlardır:

* Dr. Gerhard Schroeder: İçişleri Bakanı. 1934 te Nazi Partisine, sonra S. S. kuvvetlerine girmiştir.

* Dr. Theodor Oberlpnder: Mülteciler Bakanı. 1933 te Nazi Partisine girmiş; S. S. Binbaşılığına yükselmiştir.

* Waldemar Kraft: Devlet Bakanı. Eski S S. Binbaşılarından.

* Victor Preusker: İskân Bakanı. Irkçılık konusunda araştırmalar yapmış ve S. S. birliklerine bu konuda ders vermiştir. Naziler zamanında, Viyana ve Berlin'de Yahudi mal ve mülkünü müsadere için kendilerine yetki verilmiş olan Naziler dendir.

* Dr Hans Globke: Dışişleri Bakanı. Nazilerin Nüremberg ırk kanunlarının izahnamesini kaleme alan kimsedir.

Almanyada nazizmle alay
Şaka derken ...

Bunların dışında, 300 den fazla asker teşkilâtı kurulmuştur. Bunlar her hafta toplantılar tertiplemektedirler.

İdam hükmünden kurtulduktan sonra geçenlerde serbest bırakılan Nazi Mareşallerinden Albert Kesserling, aynı mahiyetteki «Stahlhelm» teşkilâtının başkanıdır. Rivayete göre bir toplantıda, «düşünce tarzımızı demokratik prensiplere göre değiştirecekmişiz: Böyle şeyi benim aklım almaz» demiştir.

«Nazileri Tasfiye Hareketinden Zarar Görenler» adı altında yeni kurulan bir teşekkül, tasfiye hareketi sırasında «haksız» cezalara çarpılanlar için tazminat talep edecektir. Bu teşebbüstem faydalanmayı ümit eden 3 milyon eski Nazi bulunduğu bildirilmektedir. Ayni teşekkül, bu «mağdur» eski Nazilere bütün medeni haklarının iadesini sağlamak için de gayret sarfedecektir.

Bu ve bunlara benzer işaretlerin yanısıra, Batı Almanya'da, bir ordu kurulur kurulmaz Almanya'nın birleşmesini silâh kullanarak sağlamak için harekete geçilmesi fikrinin günden güne kuvvet kazandığı iddia edilmektedir.

Bu arada hemen hiç kimse Dr. Konrad Adenauer'in Naziliği yeniden diriltmek taraftarı olduğu, demokrasiye içten inanmadığı yolunda bir kanaat beslememektedir. Fakat Adenauer'in de Almanya'yı, silâhla da olsa birleştirme ümidini beslediğine, ve etrafını alan eski Nazilerden, bundan böyle, istese bile kolay kolay kurtulamıyacağına inananlar pek çoktur.

Bütün bunlar hesaba katılacak olursa, belki, Fransızların duyduğu endişeler yersiz sayılamaz.

Fakat Batı Almanya'da bugün gerçekten böyle bir çığır açılmışsa bundan en çok Fransa'ma sorumlu olduğu da kolay kolay inkâr edilemese gerektir.

Fransa, Batı Almanya realitesini yıllarca gözünü yummak istemiş, Batı Almanya'nın potansiyel kuvvetlerin baskı altında tutmakla, bu kuvvetleri günün birinde, hem de tazyikten bunalmış bir şekilde patlak verebileceğini aklına getirmek istememiştir.

Eğer Fransa, Avrupa savunma topluluğunun kurulmasına, Almanya korkusu yüzünden engel olmaya devam ederse, Almanya'nın kendisi için çok daha büyük bir tehlike hâline geleceğine şüphe yoktur.

Savunma topluluğunun kurulması ümitleri ortadan kalkarsa, Amerika Federal Almanya'yı kendi başına silâhlandırmak Zorunda kalacağım saklamamaktadır.

Batı Avrupa savunma topluluğunun dışında silâhlanacak bir Almanya da hiç şüphesiz, elindeki kuvveti dilediği yönde kullanma imkânlarına sahip olaçaktır.

Dr. Otto John hâdisesi

21 temmuz günü Batı Almanya'daki Alman, Amerikan ve İngiliz istihbarat teşkilâtlarının belki en heyecanlı günü idi. Ellerindeki çeşitli gizli imkânlarla, Doğudaki ajanlarına haherler, şifreler yolluyor, derhal saklanmalarını, izlerini kaybettirmelerini ve

kullandıkları fifreleri değiştirmelerini İstiyorlardı.

Bu heyecan ve telâş, Fransız istihbarat teşkilatındaki sükûnetle büyük bir tezat teşkil ediyordu. Hattâ, Fransız istihbarat teşkilâtının ileri gelenleri, meslektaşlarının acıklı halile belki de içten içe eğleniyorlardı. Çünkü yalnız onlar, sırlarını, şifrelerini ve Doğu Almanyadaki ajanlarının listelerini, Dr. Otto Jonn'dan, o güne kadar bir türlü güvenemedikleri bu Alman istihbarat şefinden saklamışlardı.

44 yaşındaki bu istihbarat şefinin unvanı, «Batı Almanya Federal Anayasasını Koruma Bürosu Şefi» idi. Elinden, belki geniş ölçüde askerî bilgisi değil, fakat Doğu ve Batı Almanya'da komünistlerin faaliyetine, ve batılıların bu faaliyetle mücadelesine ait hemen bütün bilgiler geçiyordu. Yalnız, dediğimiz gibi, Fransızlar, münhasıran kendilerini ilgilendiren bazı hayatî bilgileri, Dr. John'dan saklamayı nedense daha uygun görmüşlerdi.

Ve Dr. John, 20 Temmuz 1954 günü, kafasının içinde ve belki çantasında, bütün bilgilerinin ya anahatlarını ve belki yüzlerce isim ve adresi taşıyarak, bir otomobille Doğu Berline geçmiş ve komünist makamlarına iltica etmişti.

Kendisinin dönmesinden ümit kesilip te, 22 Temmuz günü hâdise acıklandığı zaman, bu haber, bütün Batı dünyasında bir bomba tesiri yaptı.

Dr. Otto John, kendisini çok yakından tanıyan bir Amerikalı gazetecinin verdiği tarife göre, bu «kendini beğenmiş ve kozmopolit tavırlı, cazip, Zeki ve zarif» adam kimdi, nasıl ortaya çıkmıştı?

Bunun için, Doğu Berime kaçtığı 20 Temmuz 1954 gününden tam 10 yıl önceye, "20 Temmuz 1944 gününe dönmeliyiz.

Alman Lufthansa Havayollarının 34 yaşındaki zarif Direktörü Dr. Otto John, o gün de gene Berlin sokaklarında dolaşmaktadır. İçinde, 10 yıl sonra ayni gün ayni sokaklarda dolaşırken duyacağı hevecan vardır. Arasıra Bendelstrasse'deki bir adrese uğravıp, beklediği haberin gelip gelmediğini sormaktadır.

O gün, 20 temmuz 1944 günü, Nazi aleyhtarı Almanlardan mürekkep bir grupun, Hitler'e suikast hazırladıkları gündü ve suikastı hazırlıyanlardan biri de, Nazi aleyhtarlığını; güvenemediği kimselerden o güne kadar saklamaya muvaffak olmuş Dr. Otto John'du.

Gece geç vakte kadar, bombanın patladığına dair bir haber alınamadı. Haberi beklemek üzere Bendelstrasseden evine dönen Otto John gece yarısı radyo düğmesini çevirdi. Radyodan, Almanyada bütün kulakların cok iyi tanıdığı bir ses geliyordu: Adolf Hitler'in sesi...

Suikast teşebbüsü muvaffak olamamıştı!

Dr. John, bu durumda, birkaç saate kalmadan yakalanacağını biliyordu. Derhal evinden çıkarak Templehof hava alanına gitti. Direktörü olduğu Lufthansa şirketinin Madride hareket etmek üzere olan yolcu uçaklarından birine bindi. Şirket direktörü için, pasaport, vize gibi meseleler yoktu; işi icabı sık sık Lufthansa uçaklariyle muhtelif memleketlere gider gelirdi. Onun için, hava alanındaki Gestapo ajanları, Herr Direktörün gece yarısı uçakla Madride hareket etmesinde hiç bir gayri tabiilik görmemişlerdi.

Uçak Madride vardıktan sonra, Dr. John, pilota emir verdi:

— Lizbona gidiyoruz!

Fakat onlar Lizbona varıncaya kadar, Berlinde suikast tertipçilerinin kimler olduğu meydana çıkmış, ve Naziler, Portekiz polisine, Dr. Otto John'u uçaktan iner inmez tevkif etmeleri için haber yollamışlardı.

Lizbonda, İngiliz entelicans memurlariyle Gestapo ajanları arasında Otto John için uzun bir mücadele oldu. İngilizler daha ustalıklı davranarak Dr. John'u ele geçirdiler, ve gizlice bir uçağa atıp yola çıkardılar.

Aksilikler birbirini kovalıyordu. Hava şartlarının kötülüğü yüzünden pilot, John'un bütün ısrarlarına rağmen tekrar Lizbon alanına indi. İngilizler John'u tekrar kaçırdılar. Başka bir uçağa bindirdiler ve doğruca Londraya yolladılar.

23 temmuz 1944 günü, Dr. Otto John, Londra radyosundan, geride bıraktığı ana yurduna hitap ediyordu.

Ayni Dr. Otto John, tam 10 yıl sonra, 21 temmuz 1954 günü, geride bıraktığı ana yurduna gene radyodan hitap edecekti. Fakat bu sefer, önündeki mikrofon B.BC. nin değil, Doğu Berlindeki komünist radyosunun mikrofonu olacaktır.

Dr. John, 1950 ye kadar İngilterede kaldı. 1950 de Batı Almanya'da bir millî istihbarat servisi kurulunca. İngilizlerin hararetle tavsiye ettikleri Dr. Otto John., bu servisin başına getirildi.

Dr. Otto John'un Almanyadaki isinde muvaffak olduğu söylenir. Yalnız, kendisini yakından tarayanlar, çok sağlam asaba, tam bir soğukkanlılığa ihtiyaç gösteren bu işi Dr. Otto John'un nasıl olupta başardığına akıl erdirmekle güçlük çekerlerdi. Çünkü Dr. Otto John hususî hayatında, dikkati kadar hassas, asabi, kompleksler içinde bir insandı. Zaman zaman, asabî buhranlar bile geçirdiği olurdu. Bu buhranları onun ruhî yapısına olduğu kadar, çok sevdiği vatanının içinde bulunduğu, siyasî şartlara atfedenler de vardı.

Asabiyetinin vs buhranlarının son zamanlarda artması, bu ikinci tezi tutanları destekliyordu. Çünkü, Batı Almanyada eski Naziler gitgide nüfuz kazanmaya başlamışlar, bazıları kabineye kadar girmeye muvaffak olmuşlardı. Bu eski Nazilerin gözünde, Dr. Otto John, Hitler'e suikast hazırlamış ve sonra vatanından kaçmış bir haindi. Karşılaştığı açık ve kapalı tehditler günden güne artıyordu. Batı Almanya tam bağımsızlığa kavuşunca, kendisine bu tahditleri savuranların daha nü. fuzlu mevkilere geçlıeleri Dr, Otto John için hakiki bir tehlike haline gelmeleri beklenebilirdi.

Dr. John'un asap bozukluğu, onu, bir doktora baş vurmak zorunda bırakaçak dereceyi bulmuştu. Bu doktor Almanyada Nazi aleyhtarı olarak gizli faaliyet gösterdiği sırada tanıştığı ve ahbap olduğu, Dr. Wohlgemuth'du Dr. Wohlgemuth'la Nazi aleyhtarlığında anlaşıyorlardı.

Onun için, İngiliz dostu, demokrasi taraftan, Nazi ve komünist aleyhtarı, Batı Almanya Federal Anayasayı Koruma Servisi Dr. Otto John'un, 20 Temmuz 1954 günü, bir daha geri gelmemek üzere Doğu Berline Sovyet bölgesine giderken, yanında, kendisinin ruhî tedavisiyle meşgul olan komünist ve hipnotizmacı dostu Dr. Wohlgemuth'un da bulunduğunun öğrenilmesi, ancak heyecanlı casusluk romanları yazanların akıl edebilecekleri bir ihtimali, batıdaki istihbarat memurlarının da aklına getirdi: Acaba Dr. Wohlgemuth, Dr. Otto John'u hipnotize mi etmiş, bir takım şeytanî ilâçlarla kendisinin aklım başından mı çelmişti?

Kaçtığından üç gün sonra sesini duyuran Dr. Otto John, yüzünü ancak 22 gün sonra, 11 Ağustos günü, Doğu Berlin'e tertiplediği basın konferansında gösterdi.

Başlangıçta siniril görünmekte beraber sonradan kendine hâkim olan ve rahat rahat konuşan Dr. Otto John, batıdan gelmiş gazetecilerin de bulunduğu bu basın konferansında, kısaca şu iddiaları ileri sûrdu:

* Şansölye Adenauer, ve Batı Almanyadaki «militrist»ler, Avrupa savunma topluluğunu sadece, Avrapada Alman askeri egemonyasını yeniden kurmak için bir vasıta saymaktadırlar. Bu maksat için kendinden beklenen hizmeti yerine getirdikten sonra. Almanlar, savunma topluluğu andlaşmasını yırtıp atacaklardır.

* Bu andlaşmada, Doğuya yapılacak bir tecavüz için gizli hükümler vardır.

* Bazı Alman generalleri, Avrupa savunma topluluğunu, kendilerine başka Batı Avrupa memleketlerinde Alman askeri bulundurma fırsatını vereceği için istemektedirler. Günü gelince hu askerlerden o memleketlerde istifade edeceklerdir.

* Batı Almanyada Naziler yeniden iktidarı elde etmişlerdir. Adenauer etrafını bu kimselerle çevirmiştir. (Dr. Otto John, bugün Batı Almanyada faal durumda bulunduğunu ileri sürdüğü bazı eski Nazilerin ve Nazi generailerinin adlarını da vermiştir.)

Bugün için dönemli olan, Dr. Otto John hâdisesinin komünistler nazarındaki siyasî değeridir.

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

Sanayi

Bir toplantının hatırlattıkları

İstanbul'da ham madde stoklarının bitmesinden ötürü birkaç fabrikanın kapanmak zorunda kalması iş adamlanmış kadar devlet adamlarımızı da telâşa düşürmüş ve Sanayi Umum Müdürü nahallinde tetkiklerde bulunmak üzere İstanbula gitmiş, sanayiçileri Ticaret Odasında toplayarak taleplerini dinlemiştir. Toplana — iş adamlarımızın bir müddet işlerini tatil etmiş olmalarından olacak — elektrikli bir hava içinde cereyan etmiş ve bir ara Sanayi Umum Müdürü hiddetlenerek sanayicilerin ithal edilecek ham maddelerin miktarını biraz daha arttırmaları talebi karşısında «ben sizinle pazarlığa gelmedim» demiştir.

Demokratik rejimle idare olunan memleketlerde ister devlet sektörüne taallûk etsin, ister hususî sektöre, işler mahallinde tetkikten sonra düzenlenir. Onun için Sanayi Umum Müdürünün iş adamlarımızla temaslarda bulunması kadar tabiî birşey olamaz. Tabiî bulmadığımız yön, temas esnasında sarfedilen sözdür. İş adamlarımız ham madde yokluğundan ötürü fabrikalarını kapatmışlar, işlerini tatil etmişlerdir. Bu durum onlar için acıklıdır. Çünkü hiçbir iş adamı bu hale düşmek istemez, durum bu iken ve kendilerini en kısa bir zamanda tekrar işlerinin başında görmek arzusuyla gereken tedbirlerin en kısa zamanda alınacağı bildirilmek icap ederken Sanayi Umum Müdürü hiç de münasip olmayan bir dille hitap etmiştir.

Memleketimiz bir yandan ekonomik kalkınmanın tesiriyle, yani, belirli bir şekilde vatandaşların ihtiyaçlarının artmasiyle, diğer yandan nüfusumuzun çoğalması, iktisadi kuruluş halinde olmamız, iş hacminin genişlemesi, harp sonu meselelerinin ele alınması dış yardımlar, iktidar partisinin hususî teşebbüse karşı uzatılmış müşfik eli ve ilâh... sebeplerden ötürü iktisadî bakımdan daimî bir hareket halindedir Bu harekat neticesi iktisadî hayat canlıdır. Milli gelirde gerçekten bir artış vardır İktisadî hayat refah devrini yaşamaktadır. Bu doğrudur. Fakat para kıymetindeki düşmeler de günlük alışverişlerimizde kendini hissettirecek kadar tesirlidir. Bu durum iktisadî hayattaki paranın bazı fonksiyonlarını ifa etmesine mani olmaktadır, paradan ziyade mala doğru bir teveccüh vardır. İşte iktisadî hayatin en fazla üzerinde durulması gereken meselesi budur.

İş adamlarımızın taleplerinden anladıklarımıza göre ihtiyaca cevap verecek derecede yani yeteri kadar ham maddenin ithaline müsaade edilmelidir Aksi halde işleri zaman zaman tatil etmek bir zaruret olacaktır. Bu şartlarla işe devam edilemez, çünkü kimse gelip geçidi işlerde çalışmak istemez.

Bu durum karşısında takip edilecek yol, kanaatimizce basittir. Maksat iş adamlarının ham madde karaborsası yapmalarınla mâni olmaksa bu hususta çeşitli müracaat yolları vardır. Birkaç sanayicilerimizin Ödedikleri vergiler kendilerine ne dereceye kadar ithalât lisansı vermek gerektiği hususunda iyi bir rehber olabilir. Saniyen vaktiyle yapılmış olan sanayi sayımındaki kayıtlardan da istifade edilebilir. Sonra unutmamak lâzım gelir ki hayatta hareketlerimizin büyük bir kısmı hüsnüniyet esaslarına müstenittir. Hukuk ile hüsnüniyetten hareket eder. Bu vaziyet karşısında siz aşırı talepte bulunuyorsunuz, siz işlerimizi güçleştiriyorsunuz, gibi sözler meselelerin çözülmesinden ziyade çözülmemesine müncer olur. Hattâ meselenin yanlış anlaşılarak kötü bir tarzda halledilmesiyle de sona erebilir.

Vakıa iş adamlarımızın da bazı hataları vardır. Talepte bulunurken, şekilde hata etmemek gerekir, karşı tarafın da hüsnüniyetinden emin olmak gerekir, sonra dâva bütün iş adamlarımız için müşterek olduğuna göre elbirliğiyle hareket etmek gerekir. İş adamlarımız bunları yapmamışlar veya yapamamışlardır. Toplantı sonunda Ankaraya bir heyet gönderme hususunda anlaşamamışlardır. İş adamları bir memleketin iktisadî kalkınmasında klavuzluk edecek kimselerdir. İş adamları kendi aralarında teşkilâtlanmış olmaları gereken kimselerdir, iş adamları ileri görüşlü, basiret sahibi kimselerdir, is adamları üzerlerinde diğer kimselerin maişet dertlerinin ağırlığım hissedebilen kimselerdir. omuzlarında hangi yönden bakarsak bakalım halledilecek ağır dâvalar vardır Onun için onların da sabırlı ve temkinli olmaları gerekir. İstanbuldaki son toplantı işte bu ,görüş zaviyesinden incelendiği vakit iyi bir şekilde tefsir edilemez Bu meselenin hallinde işin basında bulunanlar kadar, asıl iş sahiplerine de düsen vazifeler vardır. İşin idare merkezinde bulunanlar bıkmak, yorulmak, bilmeksizin büyük bir feragatin çalışacaklar, dâvanın esasını kavrayacaklardır. Bunu yanarken — zarar ateşten bîr gömlek olduğu için — iş adamlarının feryatlariyle de karşılaşabilirler. Fakat mesulîyet sandalyesinde oturanların bu çığlıklar karşısında soğukkanlılıklarını kaybetmemeleri" gerekir. Unutmıyalım hepimiz bu vatanın, hepimiz bu memleketin çocuklarıyız. Vazifemiz güzel yurdumuzu bizden sonrakilere daha mamur bir şekilde teslim etmektir. Bunda muvaffak olmak için elbette mücadele edeceğiz. Yasamak zaten mücadele etmektir. Fakat bir sartla: mücadelelerimizde müsamahakâr olmak, birbirimizi incitmemek şartiyle. Zaten onun için değil midir ki demokrasiyi müsamaha rejimi diye tarif ederler.

İktisat

İktisaden de üçlü pakt

Gecen sene 28 şubatta imzalanan dostluk ve işbirliği paktı 16 aylık bir devreden sonra ittifak muahedesine müncer olmuştur. Türkiye ve Yunanistan ikinci cihan harbinden sonra dünya politika sahnesine ikiz kardeşler olarak çıkarlar. Avrupa konseyine, Atlantik paktına birlikte kabul olunurlar. Yugoslavya'nın hür âlemle teması 1948 senesinde Kominform'dan ihraciyle başlar. Bu, Rusya'ya karşı bir kafa tutuşun neticesidir, muvaffak olmuş cesurane bir harekettir. Yugoslavya Balkan memleketleri arasında bir özelliği olan memlekettir; Birinci cihan harbinden sonra Avusturya — Macaristan İmparatorluğunun mirasına konmuştur. Halkı çalışkan ve cesurdur. Memleketin kuzey kısımları sanayileşmiştir bu bakımdan bir kıymet ifade eder. Yugoslavyanın sanayileşme hareketinde ne dereceye kadar muvaffak olduğunu geçen sene İzmir Fuarında Yugoslav pavyonunu ziyaret etmiş olanlar pekâlâ bilirler.

Yunanistan'a gelince, aşağı yukarı dış ticiaret bakımından yakın senelere kadar dışardan aynı malların alıcısı, dışarıya aynı malların satıcısı idik. Son seneler zarfında ziraî sahada sarf edilen büyük gayretler, takip edilen ziraî politika bu durumu biraz değiştirmiştir, fakat buna rağmen tütün üzüm, zeytinyağı gibi mahsuller hâlâ her iki memleketin dış ticaretinde büyük yer işgal etmektedir. Onun için Yunanistanla mahsullerimizin dünya piyasalarında değerlendirilmesinde takip edilecek müşterek hareket her iki memlekete faydalı neticeler verebilir. Milletlerarası münasebetlerde müşterek menfaatlerden bahsoluduğu vakit hatıra gelen şey yanlız müşterek düşman karşısında bulunma keyfiyeti değil, aynı zamanda her iki memleketi çok yönlerden birbirine bağlı tutabilme keyfiyetidir. Şimdiye kadar milletler "düşmanımın düşmanı dostumdur" nazariyesjyle hareket etmiş oldukları için düşman ortadan kalkınca dostlukları, muhafaza edememişlerdir Dostlukların iyisi siyasî toplantılarda kadehlerin «dost her iki memleketin müşterek saadet ve refahı» teranesiyle kalkıp da millete mal olmıyanları değil, bilâkis balkın kalbinden fışkırıp siyasî mercilere ulaşabilenleridir. Bunun da tek yolu dost olunmak istenen memleket halkı veya haklarile münasebetleri arttırmak, bu münasebetlerden her iki memleket halkına menfaat sağlamaktır. Yugoslavyanın daha ziyade sanayileşmiş bir memleket olması mallarımızın dışardaki sürümlerini kolaylaştırabilir. Sattığımız mallar mukabilinde ithal edeceğimiz mallar arasında Yugoslav malını ithal edersek bundan ancak memnuniyet duyarız. Yugoslayların bu meselede

bizimle aynı fikirde olduklarına inanıyoruz. Yugoslavya dış ticaretimizde son senelerde hayli önemli bir yer işgal etmeğe başlamıştır. Son günler zarfında gazetelerde Türkiye ile Yugoslavya arasında 80.000.000 dolarlık bir mübadele yapılacağına dair haberler intişar etmeğe başlamıştır. Türkiye ve Yugoslavya asırlar boyunca beraberce yaşamış iki memlekettir. Yunanistan da öyledir. Balkanlar uzun müddet Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kaldığı vakit sulh, sükûn içinde yaşamış, Osmanlı İmparatorluğunun oralardan çekilmesi bir zamanlar küçük devletleri birbirine düşürmüş ve dışardan bu memleketlerin iç işlerine müdahalesi mezkûr memleketlerin barut fıçısı diye tavsif edilmesine sebep olmuştur.

Bugün bu memleketler askeri bir ittifak muahedesi imzalamakla mukadderat beraberliği yapmaktadırlar. İyi ve kara günleri de birlikte yaşıyacaklardır. Bu birleşme, bu mukadderat beraberliği müşterek tehlikenin tehdidinden ziyade, birlikte yaşama, komşularla iyi geçinme arzusunun bir neticesidir. Rejim değişikliklerine rağmen eşit haklarla komşular arasında iyi münasebetlerin en iyi bir şekilde nasıl kurulabileceğine bu ittifak iyi bir emsal teşkil edecektir. Seksen milyon dolarlık mübadele resmî kur üzelinden 225 milyon Türk lirasına muadildir. Bu rakam ise ihracat hacmimizin altıda biri kadardır.

Yakın komşular arasında askeri, siyasî ve iktisadî yönden müşterek menfaatlerin bulunması şüphe yok ki dış münasebetlerini tesisinde önemli rol oynar; Atatürk, birinci Balkan Antantı dolayısiyle şöyle söylemişti: «küçük ittifak akli bir izdivaçtır, Balkan Antantı ise aşkî bir izdivaçtır». Bu sözler bugün de muteberdir, onun için yeni Balkan İttifakı kalbi bir ittifaktır.

Bu ittifakın uzun ömürlü olabilmesi dost milletlerin birbirleriyle daha yakından temas haline gelmeleriyle kabildir. Bu da ancak iktisadî, ticarî münasebetleri geliştirmekle mümkündür. Bled'de imzalanan ittifak millî ekonomilerin birbirlerini tamamlamasiyle neticelenince gerçekten Balkanlarda birleşme mânasında kaynaşma (fusion) dan bahsolunabilecektir.

Çalışma

Haziran ayında A. B. D. de çalışan işçi miktrı 1 milyon arttı

Amerika Birleşik Devletleri Ticaret ve Çalışma Bakanlıkları yayınladıkları bir tebliğde haziran ayı zarfında mayıs ayına nazaran çalışan işçilerin miktarının bir milyon arttığını bildirmişlerdir. Vesilen rakamlara göre Haziran ayında çalışan işçi miktarı 62 098 000, işsiz işçi miktarı 3 347 000 dir. Haziran ayına umumiyetle Amerikan ekonomisinde mevsimlik işsizlik ayı nazariyle bakılmaktadır. Bu bakımdan çalışan işçi miktarının bu ay zarfında bir milyon artmasına hayret edilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerindeki bugünkü istihdam 1952 senesindeki istihdamın biraz dununda, fakat 1942 senesinden evvelki istihdam seviyelerinin üstündedir. Harp seneleri zarfındaki en yüksek İstihdam seviyesi 1943 te 56 280 000 idi, harpten sonraki en yüksek istihdam seviyesi ise 1953 senesi ağustos ayına tesadüf etmektedir. 1953 Ağustos ayında çalışanların sayısı 63 400 000 idi. Şimdiki halde çalışma seviyesi geçen senekinden bir milyon aşağıdadır. Yayınlanan tebliğ 62 098 000 işçiden, 54 470 000 nin ziraatten gayrı sektörlerde, 6 268 000 işçinin de ziraî sektörde çalıştıklarını bildirmektedir. Bundan sonra işsiz miktarlarına temas eden tebliğ 1954 haziranında işsizlerin 3 347 000, 1950 senesinde 3 384 000 000, Haziran 1940 da 3 310 000, Haziran 1941 de 6 190 000 olduğunu bildirmektedir.

Müteaddit vesilelerle Amerika Birleşik Devletlerinin ekonomik yapısından bahsettiğimiz vakit bu yapının sağlamlığından dem vuruyoruz. Yukarıdaki rakamlardan anladığımıza göre Amerika Birleşik Devletlerinde 62 000 000 insan çalışmaktadır. İşsizlerin sayısı ise 3,5 milyona yaklaşmaktadır. Bu işsiz miktarı bizi şaşırtmamalıdır. Zira çalışabilecek insanların % 5 i arızî sebepler ve mevsimlik işsizlikten dolayı iş bulamamaktadır. A. B. D, de iş hacmi o kadar geniş, ekonomik yapı o kadar kuvvetlidir ki bir ayda bir milyon işçiyi yerleştirebilmek mümkün olmaktadır. Şüphe yok ki bu da Amerikan ekonomisinin iftihar edilen bir yönüdür.

Çeşitli sebeplerle Amerikan ekonomisinin karakterini rakamlarla belirtiyoruz. Onlar kendi dâvalarını rakamlarla çözüyorlar. Rakamlar meselelerin mahiyeti hakkında sarih malûmat verdikleri için esas dâvayı çözmeleri de kolay oluyor. Bizim kendi meselelerimizi iyice idrâk etmemiz de herhalde sarih istatistikle-

re sahip olmamıza bağlı. İstatistiksiz devlet idare edilemez diyen devlet adamı, kanaatimizce mübalâğalı bir söz söylememiştir.

Dış piyasa

Otomobil âleminde birleşmeler

Kapitalist iktisadın hususiyetlerin. den biri de teşebbüslerin rekabet sonunda daha iyi ham madde, daha iyi işçi, daha elverişli pazar, daha ucuz istihsal tarzı keşfederek gelişebilme imkânlarıdır. Gelişebilen bir teşebbüs iktisadin şahit masraflarından istihsal birimi başına düşen masrafı azaltmakta ve bu hal sanayide çoğalan verim kanununa müncer olmaktadır. Gelişmiş teşebbüsler karşısında küçük teşebbüsler büyük teşebbüslerle mücadele imkânlarını elde edememekte ve bazı iktisatçıların dediği gibi, «rekabet, rekabeti öldürmektedir».

Fakat müteşebbis yeni yeni istihsal kombinezonları kurarak büyük teşebbüsler karsısında boyan eğmemektedir. Amerikan dergilerinden edindiğimiz malûmata göre otomobil sanayii başlıca üç firmanın inhisarı alandadır: General Motors, Ford, Chrysler. Bu firmalar karşısında mevcudiyetlerini korumak üzere Studebaker . Packard tröstü kurulmuştur. Bu tröstün Nash - Hudson teşkilâtına iltihak edeceği söytenliler arasındadır. Zaten Nash - Hudson yeni birleşmişlerdir. Bu vaziyet karşısında ortada küçük otomobil kum panyası olarak Kaiser . Williys kalmaktadır ki bu da iki kumpanyanın birleşmiş şeklidir.

Otomobil sanayii Amerika Birleşik Devletlerinde bilhassa Detroit şehrinde ve civarında gelişmiştir. Otomobil sanayii Amerika'da başladı baslıyalı şimdiye kadar 1500 kumpanya kurulmuştur. Fakat bunlardan kala kala yukarıda isimlerini yazdığımız üç büyük kumpanya ile üç küçük kumpanya kal mıştır.

Tam rekabet (perfect competition) dünyanın hiçbir yerinde mevcut değildir. Fakat «rekabetin rekabeti öldürmesi de» cemiyetin terakkisi, inkisafı için bir zarurettir. Firmalar, bendi mevcudiyetlerini korumak için devlerle yarışa hazırlanıyorlar ve bunun için de birleşiyorlar. Bu onların yaşama azminden ileri gelmektedir. Amerikan Hükümetinin maliye politikasiyle otomobil sanayiinde küçük kumpanyaları korumasının faydalı olacağı kanaatindeyiz Zira yeryüzünde büyük balığın küçük balığı yutmasından daha adaletsiz bir şey olamaz. Amerikan hükümetinin passif kalması kuvvet = hak demesiyle beraberdir.

* Amerikada senede 100.000 sarnıçlı vagon petrol nakli için 3 000.000 km. yapar. Ayrıca Amerika dünya tanker tonajının *% 23* üne, yani 1000 veya daha ziyade tonluk 450 tankere sahiptir; bunlar ortalama 15 ilâ 22 bin tonluktur. Son senelerde 38.000 tonluk büyük tankerler de inşa edilmiştir. Bunlara ilâveten Amerikada 240.000 km.lik bir pipe - line şebekesi mevcuttur ki, bu uzunluk dünyanın çevresinin 6 mislidir.

BANKACILIK

İş Bankası

İş Bankası
Yaş : 30

30 uncu yıl

924 senesinin Ağustos ayının on birinci günü, Karaoğlan semtinde — Orman çiftliğinin bulunduğu yer — sıcaktan bunalan bir asker, birden hazırol vaziyetine geçti. Sokak tenha idi — o zaman cadde yoktu —. Bir subay, iki sivil ve daha, bir kaç kişi, nöbet beklediği kerpiç dükkânın önünde belirmişlerdi. Subay âmiri idi, kendisini bu kerpiçten dükkânı beklemeğe vazifelendirmişti, neden ve niçin bilmiyordu. Kerpiç dükkânın kapısını açtılar, subay ve diğer iki sivil içeri girdi, çıktı ve kapı önünde duranlara seslendiler:

«— Çuvalı alıp götürün...»

Ve iki sivilden birisi bu emre bîr ilâve yaptı: «Çuvalı nereye götüreceğinizi biliyorsunuz.»

Nöbetçinin de, subayın da, sivillerin de vazifesi sona ermişti. Çuval götürüldü.

Çuval kayıtsız şartsız hâkimiyet ilân eden Türkiye Cumhuriyetinin aşağı yukarı «hazine-i hassası» idi. İçinde iki yüz elli bin lira vardı, Mustafa Kemal'e aitti ve Mustafa Kemal bu parayı kullanmak için türlü tedbir ve tertip düşünmüştü.

Mustafa Kemal biliyordu ki, Lozan konferansında Türk hudutları tesbit edilirken Lord Cürzon «Türklerin istediklerini veriniz. Nasıl olsa, bizim mali çemberimiz içindedirler, bugün verdiğimizi yarın geri alırız» demiş, herhalde boşuna lâf etmemişti. Avrupa elinin altında bulundurduğu pazarı kolay teslim eder bir zihniyete sahip değildi, askeri galibiyeti tastike, hudutların tesbitini derhal yapmağa zorlanmıştı. Fakat düşündüğü vardı, bildiği vardı, tedbirlerini aldığı işler vardı. Siyasi hürriyet Türkiye'ye verilmişti. Cürzon'un hesapladığı, fakat Mustafa Kemalin de bildiği siyasi hürriyetten başka bir şeydi: Mali çember.. Avrupa, Türklere hâkimiyet tanımış, parayı elinde tutmağa dikkat etmişti. Yeni Türkiye Cumhuriyetinin parası Osmanlı Bankasının elinde idi, banka Avrupa'nındı. Türkiye'nin malî takati ortada idi, parası yoktu, fakat bu durumu düşünecek, çaresini arıyacak iradeye sahipti. Olmazı olur yapma, sadece askeri sahada kalmamalı, her sahaya intikal ettirilmeliydi.

Mustafa Kemal, askeri galibiyetin, siyasî galibiyetin hemen» ertesinde, bu noktaya isleri teksif etmeğe başladı. Elinde bulundurduğu iki yüz elli bin lirayı Osmanlı Bankasına yatırmıştı. Türkler bu para ile bankaya bir teklifte bulundular. Bankaya ortak olunacak, müşterek bir mesai gözetilecekti. Bankanın umum müdürü âmirlerine Türk Hükümetinin bu arzusunu bildirdi. Aldığı ve bize tevdi ettiği cevap Lozan konferansında Lord Cürzon zihniyetinin tatbikatıdır: «Bankacılık Türklerin en son düşünecekleri bir iştir..»

Mustafa Kemal'in millî gururu incinmişti, kızmıştı. Verileni cevapta baş ka satırlarda vardı. Türklerin bu parası Osmanlı Bankasında kalmalı, banka tarafından işletilmeli..

Mustafa Kemal, iki yüz elli bin lirayı bir çuvala doldurttu. Karaoğlanda bir dükkâna yerleştirdi, önüne bir nöbetçi diktiler.

***

Mustafa Kemal, Mahmut Celâl Beyle — İmar, İskân ve Mübadele Vekili — bir müddet konuştuktan sonra, şunları söyledi:

«— Size şu iki yüz elli bin lirayı veriyorum, bu parayı münasip göreceğiniz ticaret işlerinde nemalandırmız.»

Mahmut Celâl Bey, Mustafa Kemal'in yanından ayrıldıktan sonra, düşündü iki yüz elli bin lira Mustafa Kemal'in şahsî parası, fakat her şeyini mîllete tahsis etmiş bu büyük insan için milletin hazînesi idi. Mustafa Kemal, askerî ve diplomatik bir çok güçlükleri yenmişti, fakat Osmanlı Bankası ile mali meselelerin halli bakımından yapılması istenilen müşterek mesal, ters bir cevapla akamete uğramıştı. Bu memlekete büyük bir hizmeti tek yolla yapabilirdi bu hizmet kendi sahasına — bankacılığa — inhisar etmeliydi. Bu nara bir bankanın ilk sermayesi olabilirdi.

Ve oldu da..

Kerpic bir dükkânın duvarları arasından çıkan o iki yüz elli bin lira, Samanpazarı yokuşunda küçük bir eve girdi, bu ev bir bankanın tefeli idi. Mustafa Kemal'in parası ilk Türk bankasına sermaye olarak kullanılmış, Av-

Üzeyir Avunduk
Bugünün Umum Müdürü

rupa — kendi hesabına — bu kadar karışık bir meseleyi Türklerin yapamıyacağını ileri sürerken, Mahmut Celâl Bey, aksini ortaya koymuş, Mustafa Kemal'e de, millete de ikinci bir zafer temin etmişti.

Bu küçük binanın içine yerleşen banka — İŞ — ismini aldı. Memurları azdı. Yetişmeleri, yetiştirilmeleri lâzımdı, Avrupalı hocalık edebilirdi, etti de Mahmut Celâl Bey, bu parayı kulanırken, Mustafa Kemal'e izahat verdi:

— Tahsis etmiş olduğunuz 250 bin lira ile çeşitli işler yapmak kabildir. Fakat müsaade ederseniz, ben bununla bir banka kurmağa teşebbüs edeceğim.

İki sene sonra, Mustafa Kemal yanındakilere şöyle diyordu: «Ben, Celâl Beye bir çuval yırtık para verdim, o memlekete bir banka hediye etti..

Demek ki, Mustafa Kemal parayı işletmek için kime vereceğini, Mahmut Celal Bey — Cumhurbaşkanı Celâl Bayar — yapacağı hizmeti biliyordu. Bankanın 26 Ağustos, 1924 senesinde Ankara'da mütevazi bir evde resmi küşadı yapıldı Askeri ve mali zaferi beraberce kutlamağa o gündenberi devam ediyoruz.

* * *

Bu mütevazi evin bir şubesi İstanbul'da idi. Böylece, İş Bankası iki şube, iki yüz elli bin lira sermaye ile millet hizmetine girmişti. Bütün iddaarın, Avrupa'nın hayret dolu bakışlarının önünde, İş Bankası, en mükemmel bir anlayış içinde idare edilmeğe — Umum Müdürü Celâl Bayar'dı —, vatandaşların itibarını görmeğe başlamıştı. Yabancı bankaların tazyiki altında yaşamış olsa Türkler, yavaş yavaş bu yeni millî müesseseye yaklaşmaya, parayı bu bankaya yatırmayı tercih etmeğe başladılar. Bu itibarın derecesini rakamlar size versin:

Bankanın şube adedi, 1934 de 37 ye, 1944 de 45 e, 1954 senesinde ise, 92 ye yükseldi. Ayrıca, 53 ajansa, üç büroya sahiptir. 1924 — 1954 arasında Bankanın gösterdiği gelişme, tek kelime ile büyüktür.

Bu gelişmeyi daha genişletelim, rakamları derinleştirelim:

1924 senesinde banka bilâoçosunun rakamları şöyledir: 12 554 lira tasarruf, 2 456 682 lirası ticari olmak üzere 2.469.236 lira mevduat; 953.897 lirası plasman.

İlk bilançoyu tetkik eden Umum Müdür Celâl Bey, 12 554 lira gibi mütevazi bakiye gösteren tasarruf mevduatını işaret ederek şu emri verdi:

— Kısa zamanda on iki milyona çıkarılmalıdır...»

Bugün, bu emrin verilişinden otuz sene sonra, tasarruf mevduatı bakiyesi üç yüz milyon liraya yaklaşmıştır. Bankanın otuz senelik faaliyetini aksettirecek olan delil, bu rakamların ruhundadır.

İş Bankası, sadece malî itibarımızı kurtarmakla kalmamıştır. Bankanın iş hayatımızda, Türk zekâ ve kudretinin her sahada rol oynıyacağını ispat edebilmek hususunda gösterdiği gayret ortaya koyduğu iş, her zaman takdirle anılacaktır.

1924 senesinde banka kurmak yolunda Türkler teşebbüse geçmek istediği sıralarda, Avrupa düşünüşünü göz önüne getiririz. «Bu kadar karışık muameleyi Türkler yapamaz...» ve sonra, mütevazi bir evin içinde faaliyete geçerek, en ileri müesseseler arasına katılan İş Bankasını düşününüz. Bütün bu gayreti, mesaiyi sadece ve sadece Türk memurunun, bankacısının yarattığını hesaplayınız Asgarî hesaptan, Avrupayı «utandırdığımızı» sevinçle söyliyebiliriz.

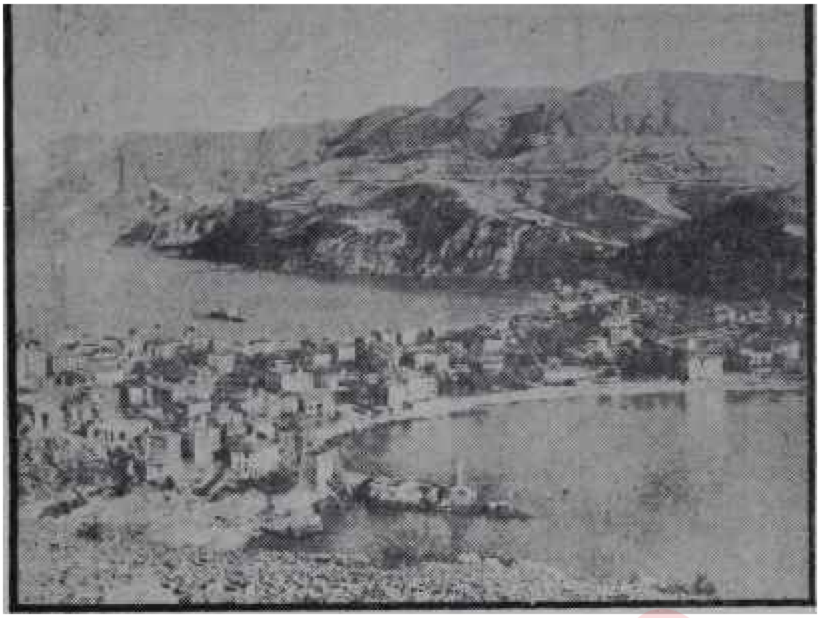
Kömür, şeker, mensucat ve sigorta sanayiinin kurulmasında öncülük etmistir Şeker, çimento, mensucat sanayinde sermayesi vardır, enerji tesislerinin kurulmasına para koymuştur. İş Bankası o hale gelmiştir ki, «bankadan banka» doğurabilir. Sinaî kalkınmasında hizmet görecek olan «Sınaî Kalkınma Bankası» nda yatarımı vardır.

Yabancı sermayeyi teşvik kanunu çıkmadan çok önce, bu memlekette sanay'in, enerjinin ve imalâtın genişlemesi için «yabancı parasının» lüzumlu olduğunu gören, anlıyan ve bu anlayışla hareket eden, İş Bankasıdır. General Elektrik ve Ünilever . İş Türk Ltd. Şirketi bu anlayışın eseridir.

Banka, millete «tasarruf» zihniyetini aşılıyan ilk müessesemizdir. Tasarruf zihniyetinin, millet şuuruna yerleşmesi için girişilen kampanya, geniş mikyasta tatbik edilmiş ve muvaffak olunmuştur.

İş Bankasının millete hizmeti sona ermiş değildir. Yeni hamleleri beklemek hakkımızdır.—C A.

T U R İ Z M

Amasra
Fakat turist çekmiyor

İç Turizm

Peki ama ya yurt?

Okuyoruz, duyuyoruz, biliyoruz: ban dernekler, birlikler, ve cemiyetler memleketlere turistik seyahatler tertipliyorlar. Rağbet fazla.. Muhakkak ki garp şehirlerini dolaşmak, görgüyü arttırmak, muhtelif dünya milletlerile — her şekilde — temas etmek enteresan, güzel ve faydalı.. Bu teşebbüsleri takdir ve memnunlukla karşılamamaya imkân yok.. Yalnız buna muvazi olarak kendi yurdumuzu, bilhassa uzak bölgeleri, cennet kadar güzel olan ücra köşeleri de yakından görüp tanımayı temin edecek faaliyetleri hasretle bekliyoruz. Hiç yok mu?.. Var ama ne kadar seyrektir, ne kadar mevziî kalıyor...

Çeşitli fırsatlardan faydalanarak pek çok garp ülkelerini gezip görmüş olmasına rağmen İstanbul. Ankara gibi büyük şehirlerden hiç ayrılmamış, Anadolu'unun beş karış toprağını dolaşmayı zevk ve vazife edinmemiş nice aydınımız olduğunu söylerken mübalâğa etmediğimize kaniiz. Bu kadarla da kalsa pek mühim saymıyalım. Fakat, bu zümre arasında memleket dâvalarında söz ve kalem sahibi olanlara rastlamak bizi üzüntüye düşürüyor. Masa başından bir takım, nazariyelerle problem çözmeye kalkmak bize hayallerle uğraşmak gibi geliyor. İyi niyet sahibi olduklarına inancımız tamdır. Ancak her müşkülü, her derdi yerinde müşahede edip incelemek, orada yasıyanların hayat şartlarını bizzat tetkik etmek külfetine katlanmayan şahısların bu meydanda ne derece meharetle at koşturabileceklerini de hesaplamaktan kendimizi alamıyoruz.

Meselâ: doğduğu şehirden hiç ayrılmamış bir İstanbul çocuğunun hayalinde doğudaki mahrumiyet bölgelerinin halini canlandırmak, orada yetişen vatandaşlarımız hakkında fikir aşılamak cidden güçtür. Toprak altında yaşıya» insanlardan, mektep kapısı görmemiş yarı vahşi çocuklardan, iptidailiğin, cehaletini menfileştirdiği ruhlardan söz açsanız da dilediğiniz alâka yi toplamak mümkün olmaz. Anadolunun batısı ile doğusu arasındaki yaşayış inanış farklarını, medeniyet seviyesini, dil ayrılığını, hülâsa sayısız tezatları ne derece belagatla anlatsanız yine de lüzumu kadar hakikata yaklaştıramazsınız. Bütün bunların gözle görülüp, kulakla işitilmesi şarttır. Bu bakımdan millî ve sosyal dâvaların hallinde söz ve saâhiyet sahibi olsun olmasın, her aydının vatanı baştanı başa dolaşıp yakinen temasında sayılamıyacak kadar geniş faydalar ummaktayız. Gönül istiyor ki yabancı memleketleri görme cazibesi biraz da özyurdu tanıma zevkine yer bıraksın.. Kanaatimizce bir aydın istediği kadar iyi yetişmiş, garp kültürüyle beslenmiş olsun, kendi topraklarını yakından bilmiyor, muhtelif mıntakalarda yaşayan vatandaşlarının hususiyetlerinden habersiz bulunuyorsa memlekete göreceği hizmetlerin aksak taraflarını tabiî karşılamak lâzımdır.

Yanılmıyorsak, bu alâkayı — hattâ sevgiyi de diyebiliriz — küçük yaşlarda çocuklarımıza aşılamak, okul çağlarında devamlı geziler tertipliyerek gençleri en uzak köşelere kadar götürmek, fikir mübadelelerine, yakından kaynaşmak imkânları aranmalıdır. Üniversite talebelerinden hazırlıyacakları tezleri memleket meselelerinden seçmelerini istemek, Anadolu'nun en uzak bölgelerinden alacakları konulardan hazırlamalarına teşvik etmek mümkün değil midir? Bu suretle genç yaşlarda yurdu tanımak, orada yaşıyan insanlarla karşılıklı sempati ve münasebet teminine vesile vermek istifadeli olmaz mıydı? Yarın milletin mukadderatını eline alacak nesle herşeyden önce yurt sevgisi, vatandaş sevgisi aşılamak vazifelerimiz arasındadır. İnsan oğlu ancak yakinen tanıyıp sevdiği mefhumlara alâka gösterebilir. Çocuklarımıza bu ruhu telkin eden malî bir terbiye verebildiğimiz gün,

Norveç
Ama turist çekiyor

fikir inkılâplarında bir merhale dahil açtığımıza hükmedebiliriz—P.P.

Dış Turizm

Norveç seyyah çekiyor

İskandinavya yarımadasının batı sahillerinde kıyıları girintili çıkıntılı halkı sempatik ve soğukkanlı, ülkesinin büyük bir kısmı buzlar ve ormanlarla kaplı, kendi nüfusuna göre oldukça kuvvetli bir ticaret filosuna sahip bir memleket vardır: Norveç. Bu memleketle bugün Atlantik Paktının eşit haklara sahip üyesiyiz. Fakat bilir misiniz burasını senede kaç yüz bin yabancı seyyah ziyaret etmektedir? Geçen seneki rakamlar (689.296), yedi yüzbin civarında idi.

Milletler bir yandan daha fazla dövize sahip olmak, diğer yandan sanayilerini korumak için gümrük tarifelerinde çeşitli tahditler yapar, döviz lisansı vermekte çeşitli güçlükler çıkarırken Norveç ne kadar rüçhanlı bir durumdadır!

Senede yedi yüz bin kişi Norveç'i ziyaret etmektedir. Yabancı ziyaretçilerin milletlerarası iktisadî veya ticarî münasebetlerde adı «görünmez ihracat» tır.

Bu şu demektir: Seyyahlar ne kadar müddet. Norveç'te kalıyorlarsa o kadar müddet zarfında kullandıkları, istihlâk ettikleri Norveç mal ve hizmeti o seyyahların memleketine ihraç edilmiş demektir. Bu bakımdan berberde saçlarını kestiren bir seyyahla, lokantada yemek yiyen bîr yabancı görünmez bir şekilde ithalâtta bulunuyorlar demektir.

Çok memleketler ticaret bilançolarındaki açıkları çeşitli yönlerden kapama çareleri ararlar. Bazıları hizmetler bilançosuna fazla önem verirler, bazıları görünmez ihracat bilançosuna fazla önem verirler. Norveç, İsviçre, Yunanistan.. Fransa, İtalya, yeni olarak İspanya ve Yugoslavya görünmez ihracattan büyük rakamlara ulaşan gelir elde etmektedirler.

Memleketimiz çeşitli yönlerden seyyahları cezbedebilecek durumdadır. Hava, su diğer memleketlere kıyaslanamıyacak kadar güzeldir. Tarihî eserler bakımından zenginliğimiz üzerinde kimsenin şüphesi yoktur. Fakat bütün bunlar turist celbetmek için kâfi gelmemektedir. Zira turist rahat seyahat imkânları, temiz, ucuz otel, iyi sayfiye yerleri, ucuz eğlence mahalleri, her yönden yabancılar için kolaylık ister. Son yıllar zarfında gazete ve dergilerimizde turizm dâvasının sık sık ele alınması meselenin olanca ehemmiyetiyle memleketimizde de idrâk edilmeğe başlandığını gösterir. Milletlerarası münasebetlerin gün be gün geliştiği bu devirde yukarıdaki eksikliklerimizin tamamlanması turizm dâvamızın halli zımnında atılacak isabetli ilk adımdır. Meselenin bu yöndeki muvaffakiyetimiz tamamında muvaffak olmamız için bir başlangıç telâkki edilebilir.

Portre

Kraliçe Süreyya
Hakikaten yazık olur

Kraliçelerin en güzeli : Süreyya

İran gazetelerinde, son günlerde çıkan bir haber yalnız İranı değil bütün dünyayı sevinç ve heyecana verdi. Haber İran Kraliçesi Süreyyanın önümüzdeki şubat ayı içinde bir bebek beklediğidir. Böylece kraliçe Süreyya. Irana, şahın ilk karısı Fevziyenin veremediği bir şeyi, bir erkek evlât, verebilmek ümidindedirler. Zaten kraliçenin en büyük emeli de budur. Fakat onun üzüntülü ve durgun hali halkın ve gazetecilerin gözünden kaçmamaktadır. Birçok kimseler sıkıntısının sebebini bütün arzusuna rağmen Şaha bir erkek evlât doğunu maması ihtimali olduğunu söylüyorlar ve onun sırrına vâkıf bulunduklarını sanıyorlar. Düşüncelerine göre Süreyya'nın derdi de Fevziye'nin derdinin aynıdır. Erkek evlât sahibi olamamak endişesi!

Halbuki mesele bambaşkadır. Kraliçe Süreyya'nın sıhhî durumu, hiç te iyi değildir. Hattâ birçok doktolar çocuğunu dünyaya getirirken uğursuz bir neticenin vuku bulabileceğini ondan ve şahtan saklamağa lüzum görmemişlerdir. Kraliçelerin en güzeli, belki de anne olurken dünyaya veda edebilir. Böyle olmasa bile ömrü boyunca sıhhati tehlikeye düşebilir. Fakat kocasını deli gibi, memleketini de kocası kadar seven Süreyya, sahı mesut görmek ve İran tahtına bir vâris temin edebilmek için ölümü dahi göze almıştır.

üreyya'nın binbir gece masallarını andıran hayatındaki, dışarıdan anlaşılamıyan en büyük sırrın bu olduğu görülüyor. Onun endişeli halinin politikadan ileri geldiğini tahmin edenler de vardır. Zira halk. Kraliçe Süreyya'nın hâmile olduğunu bilmeden şöyle düşünüyordu:

Kraliçe, Iranın en büyük kabîlelerinden birine, uzun müddet Pehlevilere rakip olan Bahtiyari kabilesine mensuptur. Fakat Musaddık'ı ortadan kaldırmak için iki kabileyi yakınlaştıran Süreyya, kendini öylesine siyasete vermiştir ki bu yorucu ve üzücü işleri onu bir hayli yıpratmıştır. Kraliçe Süreyya. Prenses Eşref kadar memleketine faydalı bir kadındır.

Kraliçe Süreyya'nın sıhhî durumu henüz Iranda bilinmemekte, daha doğrusu kimse bu mevzuu bildiğini söylemeğe cesaret edememektedir. Fakat içten içe kaynayan dedikodulara herkes bilhassa şahın küçük kardeşi Prenses Şems çok üzülmektedir. Kraliçe Fevziye'yî hiç sevmeyen ve geçinemeyen Prenses Şems çocukluğundan beri en iyi arkadaşı olan Süreyya'nın ağabeyi ile evlenmesi için çok ısrar etmiş ve nihayet arzusunda muvaffak olmuştur.

Siyasî hâdiseler dışında, Kraliçe Süreyya bu güne kadar dünyanın en mesut kadınları arasında yer almakta idi.

İranın şahane mermer sarayında şah ile nişanlanan Süreyya nişanlılığında ömrünün en tatlı günlerini geçirdi. Fakat günün birinde ziyarete gittiği Saadabad sarayından çıkarken gelen âni bir baygınlık genç kadındaki hastalığı meydana koydu. Süreyya tifoya yakalanmıştа. Uzunca ve ihtimamlı bir tedaviden sonra iyileşen kraliçe yine halsizdi. Sık sık baygınlik geçiriyordu. Muazzam düşünlerinden ve altı ay devam eden balaylarından sonra Cenevre'ye gitti Herkes onun bu seyahate, üvey kızı Prenses Şehnazı mektebe yerleştirmek için çıktığını zannediyordu Fakat kraliçe aynı zamanda İsviçre'nin tanınmış mütehassıs hekimlerine de muayene olmak için gitmişti.

Doktorların verdikleri cevap cok üzücü idi Kraliçe Süreyya'nın doğum yapması çok tehlikeli olabilirdi Hattâ... Doğum yaparken İran Kraliçesini Şah da sevgili karısını kaybedebilirdi.

Bu Süreyya'nın en büyük üzüntüsü oldu Onun dudaklarındaki hazin tebessüm, üzüntülü hal bundan ileri geliyordu Zaman seçti, Süreyya her şeye rağmen Şaha bîr erkek evlat İran tahtına bir veliaht verebilmek için çocuk doğurmaya karar verdi.

Bugün Şah da, Sürevya da Şubat avını heyecan ve merakla bekliyorlar. Çünkü doğum o ayda olacaktır.—R .E.

Yugoslavya

Kadınlar çalışıyor

Kadın hakları, kadının cemiyetteki rolü, eşitlik mücadelesi, çalışan ka-

dınla ev kadınlarının sorumluluğu v.s. gibi meseleler her yerde sık sık münakaşa mevzuu olmaktadır. Göçenlerde Berlin'de tanınmış avukatlarımızdan Süreyya Ağaoğlunun başkanlığında toplanan bir kadınlar kongresi bu mevzuda çeşitli kararlar almıştı. Birkaç gün önce Moskovayı ziyaret eden İngiliz işçi mebuslar heyetinde bulunan bir hanım bir ziyafet sırasında Malenkof ile kadının cemiyetteki rolü mevzuunda uzun bir münakaşaya dalmış.

Kadının cemiyetteki rolü ve eşitlik yolundaki mücadelesine güzel bir örnek olarak bu günlerde elimize geçen ve ikinci dünya savaşından önce, savaş sırasında ve savaştan sonra Yugoslavyada kadının durumu ve oynadığı rolü belirten bir broşür dikkatimizi çekti.

Broşüre göre, ikinci dünya savaşından önce Yugoslav kadınları oy verme de dahil olmak üzere hiçbir siyasi hakka sahip değilken, kadınlardan başka kız çocuklar da erkek çocuklar lehine miras dışında bırakılırken, memur kadınlara aynı vazifeyi gören erkeklerin aldığından daha az maaş verilirken harp gelip çatmış ve Yugoslavya'nın çeşitli sahalarda giriştiği mücadeleler sonunda kadın haklan bahsinde de bir takım yenilikler kendisini göstermiş. Harp sırasında Yugoslav kadınları askeri teşekküllerde doğrudan doğruya muharip olarak vazife almışlar, 1941 ve 1945 yılları arasında 100 000 kadın milli kurtuluş ordusunda savaşmış, bunların 25 000 i ölmüş, 40.000 i de yaralanmış. Yalnız harp sırasında 2 000 kadına subaylık rütbesi verilmiş. Harpten sonra ise bu sayı daha da artmış. Ayrıca, bugün Yugoslavya'da «millî kahraman» ünvanım alan 63 kadın var kî bu rakam aynı ünvanı alanların yarısından fazlasını teşkil ediyor. (yüzde altı).

Harp zaruretlerinin böylece ön plâna çıkardığı Yugoslav kadını harpten sonra da mücadelesine devam ederek hukuki ve siyasi hakları peşinde kosmıya başlamıştır Zaten 1941 den itibaren kadınlar millî kurtuluş komitelerine sekebiliyorlardı 1942 de ise millî kurtuluş komiteleri seçiminde kadınlara da erkeklerin sahip olduğu bütün haklar verilmiştir.

Harpten sonra kabul edilen yeni anayasanın bir maddesi Yugoslav kadınlarına her sahada erkeklerle eşit haklar tanımaktadır. Daha sonra ana. yasanın bu maddesine dayanarak kadın hakları mevzuunda yeni kanunlar, yapılmıştır. Bugün 18 yaşını dolduran Yugoslav kadınları oy verme hakkına sahip oldukları gibi, bütün resmî ve sosyal teşekküllere seçilebilirler. Devlet memuru olarak da erkeklerle eşit haklara sahiptirler. Evlilik kadını hiç bir medeni haktan mahrum etmemektedir. Kadınlar bütün vesayet aklarına da sahiptir. Miras meselelerinde kız ve erkek çocuklar artık aynı hakkı kazanmışlardır.

Memur ve işçi kadınlar arasında da bir fark gözetilmemektedir. Çalışan bütün kadınlara doğumdan önce ve sonra 6 şar hafta maaşlı izin verilmektedir. Doğumdan 8 ay önce anneye daha hafif bir işe geçme hakkı verilmekte ve bu aldığı paraya tesir etmemektedir. Ağır işlerde çalışmak ve sıhhatlerine zararlı olacak hizmetlerde bulunmak bütün kadınlara menedilmiştir.

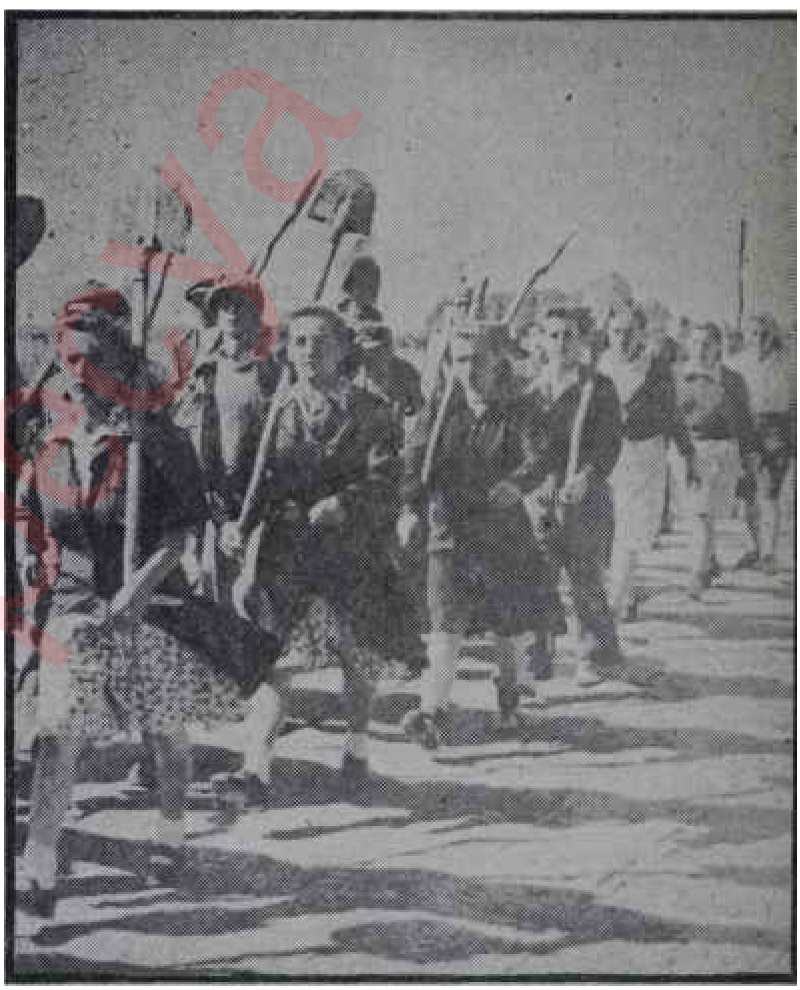
Yugoslav kadına mebus da seçilebilmektedir. Her yıl federal konseye ve halk meclislerine seçilen kadın mebus sayısının gittikçe arttığı verilen rakamlardan anlaşılıyor.

Kadın teşekküllerinin ehemmiyetle üzerinde durduğu başka bir mesele Yugoslav azınlıkları arasında da kadınların siyasî hayatta faaliyete geçmelerini sağlamaktır. Bu hususta bilhassa Türk ve Arnavut azınlıkları üzerinde durulmakta ve şalvar ile feracenin ortadan kalkması için mücadele edilmektedir.

Bizden - Onlardan

** Netovork'un büyük otellerinden Plaza'nın salonuna bir gün genç ve güzel bir kadın girdi Bu kadını herkes tanırdı; Sosyetenin meşhurlarından, sıklığı ve zarafeti ile tanınmış Mrs Patrick Camvell Herkes kadının arkasından hayranlıkla bakarken birdenbire bir şev qöze çarptı Kadının elinde gayet zarif ve fildişi bir pipo vardi Bu hâdise Günlerce, haftalarca Newyork sosyetesinin bas dedikodusu oldu.*

Bir hafta kadar sonra idi Aynı otelin salonuna bu defa platine saçlı, gene çok sık ve güzel bir kadın geldi Orada bulunanlar onun da elinde fildişi bir pipo bulunduğunu hayrete gördüler O zaman anlaşıldı kı. Mrs Campell'in bir fantezisi değildir Meselenin esası kısa zamanda ortaya çıktı: Hanımlar, kanser yaptığı anlaşılan sigara yerine pipo içmeyi daha doğru bulmuşlardır Bundan başka zarif ve güzel fildişi pipolar aksesuvar olarak da güzel oluyordu Bu yüzden, pipo içmeyen kadınlar dahi. içmemelerine rağmen süs diye yanlarında pipo taşıyorlardı.

Yugoslavyada kadınlar çalışır
Hem de kazma ve kürekle

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Her sene olduğu gibi bu sene de İtalyanın Locullo şehrinde meşhur azizlerden Saint Dominick için büyük bir merasim yapılmıştır.

Şehirde azizin insanları yılanlardan koruduğuna inandıkları için başlarına gelen zarar ye felâketleri hep bu inanca bağlarlar. Yüz elli seneden beri tekrar edilen bu yılan bayramında halk coşar, bayramı çeşitli eğlenceler tertip ederek kutlar ve Saint Dominick in mezarına ölü yılanlar bırakır (New-York Herald Tribüne)

***

Roma — New - York arasında işeyen uçaklardan birinde çalışan Mariorie Ryan isimli bir hostes, Pasifik hattında çalışan arkadaşına verdiği bir resim yüzünden Kore cephesinde savaşan Amerikan alayındaki er ve subaylardan b:r çok aşk mektupları ve evlenme teklifleri almıştır.

Marjorie'nin arkadaşı Tokyoda bulunduğu bir sırada, bu resmi Amerikalı bir deniz erine vermiş, o da Korede bulunan bir arkadaşına göndermiştir. Resim alayda elden ele dolaşmış, Marjorie alayın Pinup'ı haline gelmiştir. (Time)

Delightful Faith adındaki bir İngiliz ineği bu sene süt verme rekoru kırmıştır Evvelce Amerikada yetiştirilmiş bir ineğe ait olan bu rekoru yenileyen Delightful Faith'ten günde 39 kilo süt alınmaktadır (New . York Herald Tribüne)

İtalyada, bir tiyatroda verilen konser birdenbire, hiç umulmadık bir yerde, orkestranın esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolmasiyle bitmiştir. Ortkestrayı teşkil eden müsizyenler sonradan bir kat aşağıda bulunmuşlardır. Bu garip ve komik hâdiseye orkestranın bulunduğu zeminin birdenbire çökmesi sebep olmuştur. (Daliy Telegraph).

Kopenhag'da Horseus hapishanesi mahkûmlarından biri senelerdir devam eden dürüst hâl ve tavrı sayesinde, kendinden başka pek az mahkûma nasip olan bir imtiyaz elde etmistir. Kendisine geceleri hapishaneyi terketmesi — polissiz — pek uzakta olmıyan gece kurslarına giderek tahsilini ilerletebilmesi imkânı bahşedilmiştir. Kurs dönüşü geçenini çok geç bir saatine tesadüf ettiğinden diğer mahkûmları rahatsız etmemesi için kendisine giriş kapılarından birinin anahtarı da verilmiştir. (Time)

Almanyada, bir takım şüpheli şahısların Avusturya'ya kaçmaları ve geri dönmeleri gümrük memurlarının dikkatini çekmiştir. Münich ve Hindav arasında hududu geçen bu kimseler son seferleri esnasında yaklanmışlar ve çok sıkı bir araştırmadan geçirilmişlerdir. Bütün giyecek ve eşyaları didik didik edildiği halde hiçbir netice elde edilmemiştir. Araştırmanın netice vermemesi üzerine gümrük memurları bu şahısları doktor muayenesine tâbi tutmuşlardır. Doktor, suçsuz görünen bu şahısları karnında bir takim sertlikleri hissedinde röntgen muayenesini lüzumlu görmüştür. Radyografi, hepsinin karnında şüpheyi çeken siyah noktalar göstermiştir. Enjeksiyon ve küçük bir operasyon, bu kara noktaları dışarı çıkararak meselenin esrarını çözmüştür: Kara noktalar, işleri kaçak dolar ve marklar ile dolu kauçuk keseleri idi. Döviz kaçakçılarından bir tanesinin üzerinde 7.800 mark ve 10.000 dolar bulunuyordu.

General Necib
Cevabı bilinmiyor

Almanya Hükümeti, dışarıya çıkacak ve girecek olanların bir de mide röntgenini aldırmağa karar vermiş değildir. Böyle olursa herşey aleni olacak. (New . York Times).

Fransanın Vendome kasabasındaki çiftliklerden birine giren kuduz bir köpek, on yaşındaki bir kız çocuğuna saldırmıştır. Kızın orada güneşlenen ve 15 senedenberi yürüyemeyen dedesi, torununun tehlikede olduğunu görünce, hemen, bir kenarda duran baltayı kaparak kuduz köpek ile mücadeleye başlamış ve neticede hayvanı, başını parçalayarak öldürmüştür. Ant bir heyecan, onbeş senedenberi yürümiyen bir dedeyi bu ıstıraptan, küçüğü de muhakkak bir ölümden kurtarmıştır. (New . York Times)

Merkezi Birleşik Amerika Devletlerinde bulunan «Shrines» bir nevi mason teşkilâtıdır. Gayeleri neş'e ve iyilik olan bu masonlarını kökü müslümanlık ile ilgili bulunduğundan bu teşkilâta mensup kimseler, eğlence ve merasimlerinde daima şarklı kıyafetleri giyerler, sinema yıldızlarından meşhur komik Danny Kay'ın de mensup olduğu bu teşkilât yalnız Amerikada sakat çocuklar için on yedi hastahane tesis etmiştir. (Time)

Amerika'da Teksas eyaletinde ahçılık eden Donald Wolfe Curtis isminde biri on yedi senelik bir çalışmadan sonra motorların akaryakıt yerine hava ile işlemesini temin eden bir alet imal etmeğe muvaffak olmuştur. Havayı parçalayıp içindeki oksijeni alıkoyan ve bununla motörü işleten alet sayesinde, yakın bir zamanda bütün nakil vasıtalarının akaryakıtsız işliyebileceği iddia edilmektedir. Ahçı Curtis'in ilim adamları önünde yaptığı tecrübelerden elde edilen müsbet neticeler de bu iddialara hak vermektedir. (New . York Times)

Kaliforniya'nın cenubunda bulunan bir üniversitede, ruhiyat profesörleri, talebeler arasında açtıkları bir ankette şu suali sormuşlardır: «Öldükten sonra, ruhumuzun bir hayvan vücuduna girmesi kabil olsa, hangi hayvanı tercih edersiniz?»

Gelen cevaplardan kadın ve genç kızların yüzde seksen yedisinin öldükten sonra dünyaya kedi olarak gelmeği tercih ettikleri anlaşılmıştır.

Erkekler ise aslan ve at olarak yeniden dünyaya gelmeği arzu ettiklerini bildirmişlerdir (New . York Times)

New . York'ta, otomobilini fazla süratli sürdüğü için mahkemeye verilen Victor Hovey isimli bir adam kendini müdafaa ederken şu mazereti göstermiştir:

«Saatte yüz yirmi kilometreden fazla gittiğim yalan değildir Fakat kabahat bende değil. İsteyerek yapmadım. Dalgınlık oldu. Çünkü karım o sırada bana yol kaza ve tehlikelerine dair bir makale okuyordu. Ben de onu dikkatle dinliyordum.

Hâkim bu mazereti kâfi görmüş ve Victor Hovey'in beraatine karar vermiştir. (Daily Telegraph)

Meshur bir hırsız olduğunu ve senelik gelirinin 600 sterlin olduğunu bildiren, bir Mısırlı, Cumhurbaşkanı General Necibe yazdığı bir mektup ile artık bu hayattan iğrendiğini ve namuslu bir hayat sürmek istediğini, kendisine 300 sterlinlik bir iş temin edildiği takdirde namuslu ve kanunİare riayet eden bir vatandaş kazanacaklarını bildirmiştir.

General Necibin cevabı bilinmemektedir. (A.P.)

ASKERLİK

Soğuk harp

İçinde bulunduğumuz hâl

Soğuk harp, sinir harbi, psikolojik harp gibi tabirler ikinci dünya harbinin yaydığı harp tabirleridir ki hiç birisinin hudut ve mahiyeti sarih olarak belirtilmiş değildir ve ekseriya da birbirine karıştırılırlar. Bugün, ne harbe ne de barışa benzeyen yaşadığımız bal biç soğuk harp halidir. En şümullü mânasiyle harp, coğrafi, siyasî, iktisadî ve moral kazançlar temini için yapılan milletlerarası çarpılma ve savaşlardır. Bir harpte bir taraf mütecavizdir, öteki taraf müdafaadadır. Bugün de komünist milletler tecavüz ve demokrasiler müdafaa halindedir. Tecavüzün gayesi otuz beş sene evvel tesbit edilmiştir: Bütün dünyaya şamil bir komünist emperyalizmi. Komünistler bu gayeye varmak için komünist olmayan bütün dünya ile harp haline girmişlerdir. Bu harp bazı cephelerde politik, bazılarında ekonomik, bazılarında ise psikolojik veya askeri bir tecavüz halindedir. Bu çeşitli harp sekilleri yer ve zamana göre tatbik olunur ve ekseriya birkaç çeşitte birlettirilir. Komünist devletlerle geri kalan devletler arasında açıkça ve bütün silâhlı kuvvetlerin kullanılmasını gerektiren bir baro çıkıncaya kadar bugünkü şekilde soğuk harp devam edecektir. Soğuk harp bir üçüncü dünya harbini hazırlamakta ve o harpte silâhla yapılacak işlerin mümkün olduğu kadar çogunu bu sözde barış zamanında bitirmek sayesine tevcih edilmiş bulunmaktadır.

1945 den 1954 yılına kadar soğuk harp komünist taraf için muvaffakiyetli olmuştur. Baltık'ta, Şarkî Avrupa'da, Balkanlarda ve Asya'da komünistler mühim kazançlar temin etmislerdir Muvaffakîyetsiz teşebbüsler de olmuştu, meselâ, Fransa, İtalya ve Yunanistan'da «kaleyi içten fethetmek» tesebbüsleri akim kalmıştır. Yugoslavya komünist bloktan ayılmış bulunuyor. Bununla beraber bütün dünya ölçüsünde ve bütün vasıtalara müracaat edilerek komünist dünyasının açtığı soğuk harp devam etmetedir. Ne bu saydığımız muvaffakiyetsizlikler, ne de Kore'de muharebelerin durmamış olması soğuk harbin yavaşladığına veya başarısızlıga doğru yöneldiğine delil olamaz Global bir harpte esas olan asıl hedefe doğru gidişin devamıdır; şu veya bu cephedeki muvaffakiyetsizlik neticeye müessir olmıyacaktır.

Bütün milletlerin içinde komünist yuvaları teşkilâtı kurulmasına ve «köprü basları» tesisine çalışılmakta ve mevcutların da genişletilmesine uğraşılmaktadır: Milletlerin içindeki bu «köprü başları» milletlerin iç ve dış politikalarında ve millî müdafaa meselelerinde gayet büyük rol oynamaktadır. Avrupa mühim derecede kundaklanmıştır. Bu memleketlerdeki komünist «köprü başları» sağlamca organize edilmiş bulunuyor. Asya'da muazzam sahalara yayılmış ve bir milyara yakın insan komünist hâkimiyeti altına girmiştir. Bu büyük blok daha çok yayılmağa gayret ediyor. Amerika'da komünistlerin içeri sızmalarına ve yuvalanmalarına karşı reaksiyon gittikçe kuvvetleniyor. Fakat merkezi ve Cenubî Amerika'da kuvvetli komünist merkezler vardır: Küba, Meksika, Guatemala, Panama, Kolombiya, Venezüella, Brezilya Bolivya, Şili ve Arjantin'de komünist organizasyonları mücadeleye devam ediyorlar. Böylece, global bir strateji üzerinde soğuk harp, asrımızın en büyük hâdisesi olarak cereyan etmektedir.

Bu harp devam edecektir! Dönmekte olan bir topaçta hareket ne ise komünist âlem için de soğuk harp odur. Topacın mihveri üzerinde durabilmesi nasıl hareketinin devamına bağlı ise komünist filemin yaşayabilmesi de soğuk harbin devam ettirilmesine bağlıdır. Bu harp durunca bu muazzam çatı derhal çöker. Bunun içindir ki ne barış konuşmaları, ne silâhsızlanma teşebbüsleri, ne mütareke veya anlaşma arzuları samimî değildir. İnsanlık muazzam bir savaşa doğru fatal bir yürüyüş halindedir. Lenin, Maksim Gorgi'ye şöyle yazmıştı:

«İnsan ırkının dörtte üçü mahvolsa da zerre kadar ehemmiyeti yoktur; mühim olan şudur ki kalan çeyreği komünist olmalıdır.»

Soğuk harp bu düstur üzerinde yürüyor, hiçbir teşebbüs bu yürüyüşü durduramıyacaktır; meğer ki demokrasi dünyası mukabil taarruza geçer. Soğuk harbin komünist tarafında sevk ve idare birliği vardır. Müdafaa tarafı ise ancak soğuk harp kızıştığı zaman, yani mutat şekildeki askeri harp başladığı zaman sevk ve idare birliği yapacaktır. Bu sebeptendir kî soğuk harpte teşebbüs daimî komünistlerdedir. Soğuk harbin direktüvarı kurulması için uzun zamandır çalışanlar var, fakat henüz bu direktuvar mevcut değildir. Batı dünyası bu hususta daha geç kalmamalıdır. Soğuk harbe ancak gerçek silâhlı umumî bir harp son verecektir.—S.K.

Hollanda

Millî müdafaa kuvvetleri

Batı Avrupa müdafaasında vazife ve iştiraki olan Hollanda millî müdafaa kuvvetlerini organize ermeğe ehemmiyet vermektedir. Müdafaa Veka letinin açıklamalarına nazaran 1954 de eğitim görmüş asker miktarı 220 bini bulacaktır.

Birliklerin mevcudu 140 000 olup uçaksavar teşkilatı 18 000 kişi olacaktır. Ayrıca 60.000 tecrübeli teritoryal askeri vardır. Bütün bu askerler 48 saat zarfında seferber edilebilir. Hava kuvvetleri 400 tayyare olacaktır.

İngiltere

Güdümlü mermiler

Güdümlü mermiler modern harbin en mühim silâhlarındandır. Büyük sanay'i olan bütün milletler bu silâh üzerinde çalışmaktadır. İngilizlerin son model güdümlü mermilerinden birisi resimde görülüyor. İngilizler bu mermilerin tecrübelerini Avustralyadaki Woomera roket sahasında yapmaktadırlar. Bu mermiler otomatik olarak tayyarelere isabet etmektedir. Bunlar yerden, radar şuaı ile idare ediliyor. Bu merminin patlaması için tayyareye çarpması şart değildir, tesir sahasına

Soğuk harbin son kurbanları

Yurtlarından olan Vietnamlılar

girer girmez patlar ve tayyareyi tahrip eder.

Dostlar arasında

Müttefikler arasında, yardım için silâh, tayyare veya parça vermek çok zaman kâfi gelmiyor. Bunların kullanılmasını da öğretmek lâzımdır. Nitekim Amerika, Kanada ve İngiltere böyle yapıyorlar. Halen bu üç büyük memlekette batı camiasına mensup yüzlerce teknisyen talim ve terbiye görmekte, kullanacakları âletlere alışmaktadırlar.

İngilterede Nottingham yakınlarında bulunan Langar'daki Kanada kraliyet kava kuvvetleri deposunda staj gören üçü Türk, üçü Yunanlı altı "malzeme uzmanı" nın Büyük Britanyaya geliş sebebi de budur. Türk mütehassıslarını isimleri şunlardır: Yüzbaşı E. Kırımlı, Başçavuş H. Türkon, Başçavuş Y. Çelikel.

İngiltere karşılıklı yardım programı gereğince Türkiye ve Yunanistana son zamanlarda 164 tane F86 Sabre tepkili avcı uçağı ile 359 yedek tepkili motörü vermektedir. Sabre'lar halen Birmingham'da gözden geçirilmekte ve boyanmaktadır. Tamamlanınca Türk ve Yunan hava kuvvetlerinin renk ve işaretlerini taşıyacaklardır.

İsveç

Hava kuvvetleri

İsveç hava kuvvetleri hür milletler silâhlı kuvvetleri içinde mühim bir mevki işgal etmektedir. Av kuvvetleri İsveç yapısı SAAB.28 s)j-29) jet tayyarelerinden teşkil edilmiştir. Bu tayyareler süratle 650 mil sürate maliktir. Halen tecrübede bulunan yeni av tayyaresi ise SAAB.32 Lancet olup bunun sürati saatte 700 mildir. Bu tayyarelerle İsveç'in hususi hücum birlikleri teçhiz edilecektir. Bu birlikler dört alay (12 ıskadron) dır.

İsveç hava kuvvetleri hakkında yapılan tahminler bunların 1500 birinci hat tayyaresinden ibaret olduğu merkezindedir. Bu suretle, Amerika, İngiltere ve Rusyadan sonra en büyük hava kuvvetine malik devlet İsveçtir.

Haberler

Türk ordusunun manevrası

Bu ayın 31 inde Türk ordusunun büyük manevrası başlıyacaktır. Ayın 31 inde başlıyacak olan manevralar Eylül ayının dokuzuna kadar devam edecektir.

Bu seneki manevralara, daha fazla ehemmiyet verilmektedir. Günden güne modern harp silâhları ile teçhiz edilen Türk ordusu, geniş bir vatan toprağı üzerinde manevra yapacaktır.

Manevraların başlangıç noktası Erzurum olacaktır. Erzurum'dan İzmir, Balıkesir ve Girit'e kadar uzanan bir saha teinde harp hâli düşünülecektir.

Ordumuzun kara, deniz ve hava kuvvetleri manevraya katılacaktır.

Yabana müşahitler ve basın mensupları manevraları takip edecektir.

Bir Hikâye

S A T I C I

İbrahim CÜCEOĞLU

Saat gecenin üçü Ankaranın en gürültüsüz, en sessiz zamanı Caddelerden yarım saatte bir otomobil geçiyor. İstasyon tarafından tren düdükleri geliyor. Havagazı fabrikasının bacasından her zamanki gibi duman yükseliyor...

Belediye Temizlik İşleri yatakhanesinin önünden bir kamyon kalktı. Kamyon çöpçü kafilesinin sonuncusunu taşıyordu. İçinde otuz sekiz çöpçü. Yolun enek binek yerlerinde bir gidip bir geliyorlar sağa sola, dalga gibi... Yalpa vuruyorlar uykulu gözlerle. Bel kemerlerinden kıçlarına doğru kirli mendillere sarılı zeytin ekmek çıkını asılı. Süpürgeleri, kürekleri yanıbaşlarında. Çalıştıkça acıkacak, acıktıkça zeytin . ekmek yiyecekler, süpürge saplarına dayanarak...

Kamyon, Büyük Postahanenin önüne gelince durdu. Beş çöpçü yere atladı. Biri o caddeye, biri bu aralığa... Çöpçü Kerim de Bakanlıklar durağına doğru yürüdü, Karpiç'in önünden başladı süpürmeğe, savurmaya. Tırpan gibi dört beş el karşılama çekti topladı. Bütün caddeyi toz' bulutudur kapladı. Kerimin burnunun direkleri kırıldı tozdan. Aksırdı, hapşırdı. tıksırdı. Kıç cebinden siyah bir mendil çıkardı. Burun deliklerini bağladı. Elinde, süpürge yerine, tabanca olsaydı, yol kesen haydutlara benziyecekti. Bir kaç adım daha attı. Süpürgesine bir gazete takıldı. Çekip atarken simsiyah harfler gözünde büyüdü. Üç sınıflı köy okulunu bitirmişti. Biraz da askerlikte işletmişti yazıyı... Heceledi, heceledi, al baştan etti, söktü yazıyı. «Belediye, çöpçülerin maaşlarına zam yapacak». Güzel, çok güzel bir cümle. Bir daha okudu, hecelemeden; duraklamadan, bir çırpıda. Belediye, çöpçülerin maaşlanna zam yapacak. Gözleri gördü, dili okudu, söyledi, kulakları işitti. Süpürgeyi bıraktı. Sapına oturdu, gazeteyi eline aldı. Simsiyah harferin altındaki ince yazıyı okumaya başladı. Nasıl olsa bu saatte çöpçü çavuşu gelmez. İşi bitti de sokak sokak dolaşacak değil ya sabaha karşı... Kimbilir hangi ağacın dibinde kıvrılmış yatıyordur şimdi. Ne iyi be. hiç süpürge salmadan para alıyor adam. Arkası kuvvetti, ben dururken onu çöpçü yapacak değiller ya... Şıppadak çavuş olmuş, çıkmış başımıza. Çıksın be, ne olacak yani. Baksana adamlar bizi de düşünüyormuş. Öyle ya düşünmeseler zam yaparlar mıydı? Babalarımızın oğulları değiller... Gazete yalan yazmaz, insan değil ki yalan söylesin..

Tabii ya, dedi içinden, bu kadar para ile çalışılır mı hiç?,. Bir dakika durmam şimdiden sonra. Ne halleri varsa görsünler. Benden eski çöpçüleri var mı? Beş yıldır çalışıyorum çavuş bile yapmadılar. İlmini aldım bu işin artık. Nerde olsa ekmeğimi çıkartırım...

Kalktı, kendi kendine konuşurken, çenesinin hareketinden burnun da sıyrılan siyah mendili yeniden sıkıça bağladı. Gazeteyi katlayıp itina ile cebine yerleştirdi. Süpürgeyi kavradı, iştahla, neşeyle süpürmeğe başladı. Birazdan bir ıslıktır tutturdu. İçi içine sığmıyordu. Alimallah şehri bir baştan bir başa temizliye. bilirdi bu saatten sonra. Öyle bir çalışma hırsı gelmişti. Canavar düdüğü öttü; sanki kulaklarını çatlatacaktı. Vınlayıp yanından geçti cankurtaran... Gene birisi zıbarıyordur, dedi, bir kişi öldü, bir kişi yaşıyacak. Kimbilir kaç kişi göz dikmiştir herifin yerine. Aman Allah bizim karı zengin değil ki göz dikeyim babasının malına. Moruk benden imdat bekliyor. Kendi dırlıtımı çektim de kaldı onlarınki. Dört çocuğa bakmak kolay mı?

Tam Şehir Bahçesi kapısının önüne geldiği sırada birden süpürgesine ağır bir şey takıldı çekip atamadı. Süpürgenin takıldığı yere başını çevirdi. Bir çocuk yatıyordu kaldırımda... Yüzü koyu uzanmıştı. Sol eli ,sanki ön kısmım yukarı kaldır. mak için göğsüne dayanmış. Başı yukarda... Sağ eli havaya kalkık. Lime paçalı pantalondan kıçı görünüyor, donu yok çocuğun. Çöpçü Kerim eğildi. Çocuğun ağzından akan salyalar taşları ıslatmıştı. Yüzünde sert, ıstıraplı çizgiler... Sanki mide ağrısına tutulduktan sonra yüzünü buruştumuş, kendini öne doğru çekmiş gibi bir hali vardı. Sağ gözü yumuk, solu yarı açık, boş, mânâsız bir ifade ile bakıyordu. Cankurtaran arabası gene acı acı vınlıyarak geçti. Gittiği yerden dönüyordu. Gecenin sessizliği içinde Atpazarındaki saat kulesinin çanı dangırdadı. Dan... dan... dan... dan... Kerimin gözü heykelin önündeki saate gitti. Bu da ya ileri gider, ya geri kalır. Ayarlı olduğu görülmemiştir. Sabah olacak neredeyse. Ne yapmalı bu leşi! Bir kere daha dikkatlice baktı. Çocuğun havaya kalkan elinin parmakları arasında bir çift balona vardı. Askerde jandarma idi. O zamandanberi cebinde düdük taşırdı. Düdüğünü çıkardı. Olanca hızı ile üfledi. Düüüürrrrttttt... Öteden bir polis düdüğü ses verdi. Kerim süpürgesini kavradı. Gene toza dumana katarak işine koyuldu. Birazdan insanlar dolduracaktı, sokakları. Ankara kalesinin üstünden şehre bir aydınlık yayılıyordu.

T I B

Cerrahî

Doğuştan kalb anomalilerinin tedavisindeki başarılar modern cerrahinin en önemli bahsini teşkil etmektedir. Bu muvaffakiyetlere önderlik; edenler Helen B. Taussig ve Afred Blalock adlı iki Amerikalı doktordur. 1944 de Blalock; mavi hastalık dediğimiz, dört önemli belirtisi olduğu için tıb dilinde Tetraloge de Fallot adiyle andan hastalığa, bu gün kendi adiyle kitaplara geçen cerrahî müdahaleyi tatbik etti. Bu hastaların mavi görünmeleri, kirli olan ven kanının, temizlenmiş olan arterya kanma, kalbin sağ ve sol karıncıklarını birbirine birleştiren gayrı tabii bir delikten karışmasından ileri geliyor. Sağ kalbden ciğerlere gönderilerek temizlenmesi gereken kanın bir kısmı bu gayri tabiî "delikten sol kalbe geçerek büyük dolaşıma döküldüğünden hastaların kanı gittikçe kirleniyor. Bu durumu düzeltmek için Blalock, kalbin dışında arterya pülmonalisi köprücük kemiği altı arteryasına birleştirmekte, bu suretle kalbden çıkarak büyük deverana gitmesi gereken k a n ı n bir kısmı tekrar akciğerlere giderek yeniden oksijenlenrektedir. Bu ameliyatı kendisine bu iş lerde büyük bir otorite sayılan Helen B. Teussig ilham etmiştir. Amerikada binlerce defa yapılan bu ameliyat sayesinde, henüz dünyaya geldikleri sırada tabiatın kendilerini ölüme mahkûm ettiği, mavi göründükleri için blue baby denilen bir çok yavruyu kurtarmak kabil olmaktadır.

1946 da profesörlüğe yükseleni ve şimdi John . Hopkins hastahanesinde kürsüsü bulunan Helen B. Taussig ile yine aynı hastahanede şirürii hocası olan Prof. Blalock'a bu mavi yavrularla beraber bütün insanlık çok şey borçludur.—Dr. E. E.

Dr. Helen B. Tanssig
Kalb mütehassısı

İnsan vücudu

Nasıl düşünüyoruz?

Nasıl düşünüyoruz? Senelerdenberi görmediğimiz insanlar, eşya, memleketler isteğimize göre hâtıramızda nasıl canlanıyor? Bu, yıllarca önce yaşanmış olayların muhayyelemizde uyanabilmesi için beynimizde nasıl esrarlı muameleler cereyan ediyor?

Son zamanlarda girişilen yeni lâboratuvar deneyleri işte bu bir sürü sorulara cevap bulmağa çalışmaktadır. Beyni; fizyolojik bakımdan bir elektrik jeneratörü gibidir. İnsanın sinir sistemi (beyin, murdar ilik ve sinirler) yaş bir pil bataryasına benzer. Bu batarya; 1/10 volt daimi cereyan verir ki bir cep pilinin voltajının ortalama 1/29 si demektir. Ekserisi sudan ibaret olan bir mayi içinde bulunan sinir dokusuna bu elektrik cereyanını sağlayan sod yom ve potasyomdur. Her beyin hücresinin iki türlü küçük uzantısı vardır. Bunlar yanlarındaki iki hücrenin ayni uzantılariyle temastadırlar. Bu surede her hücre, civarındaki hücrelere bağlanmış bulunur. Böylelikle sayısız kombinezonlar meydana çıkar. Beyin, saniyenin pek küçük kısımların da bu kombinezonları yanacak şekilde milyonlarca ikincil devrelere, yani şube hatlarına ayrılmıştır. Bu ikincil devreler bir hâtıra veya bir fikri temsil eder. Bütün bu tâli devre, yani şebeke, bir büyük ana devrede birleşir. Bu suretle de düşünce ve kararlar ortaya çıkar. Şu halde sinir sistemimiz (beyin, murdar ilik ve sinirler) milyonlarca telefon santralleri teşkil etmektedir. Bu santrallerden bir tanesi bile İstanbulu idare edecek kudrettedir. Artık bu telefon şebekelerinden bir anda geçen emirleri, sualleri, cevapları tahmin edebilirsiniz Hayatımızın en küçük tecrübesi, en önemsiz olayı, hattâ tamamen unutulmuş sandıdığımız milyonlarca vaka ve ihsaslar bu elektrik örgüleri sayesinde zaptedilmekte ve muhafaza edilmektedir. Bir nazariyeye göre biz, hâtıralarımızı beynimizdeki kapalı devrelerde saklamaktayız. Bu kanalı devreler beyin hücrelerinin teşkil ettiği birer halkadan ibarettir, kendilerinden bir elektrik cereyanı geçmektedir. Hâtıralara t e k a b ü l eden e l e k t r i k ş a r i l a r ı mütemadiyen b u k a p a l ı devrede dönüp durmaktadır. Cereyanı tazeleyen sodyom ve notasyomdur ve bu olaylar hayat süresince devam edip gitmektedir.

Beş duygumuzla gördüğümüz, dokunduğumuz, işittiğimiz, değdiğimiz veya tattığımız her şeyi devamlı ve otomatik olarak bîr ihsas halinde zantetmekteyiz. Eğer bu intibaların lüzumsuz ve fazlalarını yok edecek tertibat bulunmasaydı, bu ihsaslar içinde

Dr. Alfred Blalcok
Bu da bir kalb mütehassısıdır

boğulurduk. Bereket ki sinir sistemimizin bir çok yerlerindeki (Svnapse) denilen küçük yarıklar tâli ehemmiyetle olan milyonlarca ihsasın merkeze ulaştırılmasına engel olmaktadır. Meselâ, beden harareti için bir derecenin küçük bölümlerine kadar olan değişikliklerinin merkezlere bildirilmesine ve ulaştırılmasına lüzum yoktur. Bir tek sinir iplikçiğinde hâsıl olan bir intiba da böyle bir kesintiyi aşacak kadar tesirli değildir. Buna karşılık önemli sinir iplikçiklerini ilglendiren bir dürtü, bu barajı yıkarak, derhal merkeze ulaşır. Bu koruyucu mekanizmanın güzel bir modelini gözün retin kısmı vermektedir. Gözün bu tabakası ışık ihsaslarını almağa ve iletmeğe yetkili yüz milyon kadar hücreden dokunmuştur. Fakat bunlardan yalnız beyin merkezleriyle temas edenlerinin, yani bir milyon kadarının sinir iplikçikleri vardır. O halde, bir ışık em piresyonunun beyne ulaşabilmesi için gözümüzün retin tabakasındaki yüz hücreyi ilgilendirmesi lâzımdır.

Merkez sinir sistemi başlıca üç transmisyon merkezinden ibarettir. Bunların her biri kendi özelliğine uygun mesajları alır ve yayar. Soğancık dediğimiz kısım otomatik ödevleri, solunum ve kalb takallüslerini idare eder. Beyin şuurun, hâtıraların, aklın, heyecanların, iradî hareketlerin, hislerin kısacası şahsiyetin ve benliğin merkezidir. Beyincik, adalelerin irade hareketlerini beyinden gelen emirlere göre kontrol eden, muvazene ve koordinasyon organıdır. Refleks hareketler ise, murdar ilik aracılığı ile başarılır.

Vücutta idare ve hükmettiği bölgelerin fonksiyonunun önemine göre dimağın o bölgesi daha ziyade gelişmiştir. İdare edilmesi gereken iş ne kadar önemli ise, dimağdaki merkez de o kadar inkişaf etmiş bulunur. Meselâ eller ve parmaklar, çok karışık manevralar yaptıklarından, ayaklara ve bacaklara göre beyinde, daha gelişmiş merkezlere sahiptirler. Dil ve dudak-

lan» da böyle önemli beyin merkezlerine ihtiyaçları vardır.

Işık, ses, hararet gibi dış âlemden gelen ihsaslar görme, işitme, hissetme şeklini nasıl alıyorlar? Bazı fizik şartlarda ihsas organlarımızın elektrik mesajlarını özel alıcı merkezlere ulaştırdığını ve ihsasın vasfının gelen dürtülere bağlı bulunduğunu biliyoruz. Bir ameliyat sırasında, beyin açık ve çıplak bir halde iken sinir dokusuna bir küçük elektrik şarjı değdirilirse görme, duyma şeklinde ihsaslar hâsıl olur. Hasta, şimşek görür veya uğultu, çınlama, darbe hisseder. Konuşma merkezlerinden biri elektrikle dürtülürse hasta yeni doğmuş bir çocuk gibi bağırmağa başlar fakat konuşamaz. Çünkü bu kadar basit bir dürtü ile çok karışık olan konuşma işi başarılamaz. Eğer hasta uyutulmadan bu tecrübe yapılırsa (dimağ dokusu ağrıyı duymadığı için bu deney yapılabilir, kendisini çocuk gibi bağırtacak harici bir dürtü hissetmediğini tersine olarak içinde şiddetli bağırma ihtiyacı duyduğunu söyler.

Bir çok vakalarda, ihsaslar, beyin - murdar ilik sisteminin merkezlerine hep birden ulaşır. Bu merkezlerin hepsi birden , faaliyete geçer. Fakat her zaman bu böyle değildir. Soğuk bir gecede, yorganın altına iyice gömüldüğünüz zaman beyincikten gelen emirlere boyun eğiyorsunuz, demektir. Fakat mesajlar beyne de ulaşmış ve sile kutupları düşündürmeğe başlamıştır. Kuvvetli bir sinyal, gece bir is kokusu bütün merkezleri birden dürter. Beynimizdeki elektrik devreleri büyük bir hızla faaliyete geçer ve bizi uykudan uyandırır.

Önceleri düşünce ile ve büyük dikkat sarfiyle yapılan işler gittikçe, daha aşağı merkezlerin aracılığı ile düşünülmeden ve şuurun fazla müdahalesi olmadan başarılabilir. Bisiklete binmek, yüzmek ve benzeri hareketler, başlangıçta beynin emek harcamasını gerektirdikler) halde, sonraları otomatik haline gelirler.

Bizim için faydasız ve çok tekrarlanmış bazı mesajları şuurumuzdan atmak da mümkündür. Bir şehirli, sokağın bütün gürültüsüne rağmen uyuyabildiği halde, köyde uzaklardan gelen horoz sesleriyle rahatsız olur ve uyanır.

Öğrenme kudretimiz hangi yaşta duruyor? Belki de 90 yaşına kadar bilgi alanımızın genişlemesi mümkündür. Beynimiz tâli elektrik devreleri kurabilmek kabiliyetini kaybetmedikçe, yeni bilgiler edinmemize imkân vardır.

Peki akıl hastalıklarının sebebi nedir?

Bunların bir çoğunda beyindeki hücrelerde veya bunların meydana getirdikleri elektrik devrelerinin işleyişlerinde bir bozukluk vardır.

İleri derecede hiddet, şiddet hallerinde o kimse beyninin elektrik devrelerini kontrol edememektedir. Bazı akıl hastalıklarında da beynin yeteri kadar tâli elektrik devreleri kurma yeteneği bozulmuştur.

Bu bilgilere göre dehâyı yeniden tarif edebilir miyiz?

Dahi doğuştan beyninin elektrik devrelerini üstün bir kudretle düzenleyebilen adam demektir. Teni bir takım yüksek devreler yaratacak sekilde, beynimizdeki elektrik ceryanlarını düzenledikçe bu kabiliyetimiz yükselmekte ve daha yeni ve geniş devreler meydana gelmektedir Bu suretle beyin gittikçe gelişmektedir. Vücut ağırlıklariyle karşılastırılırsa insan beyni öbür hayvanlardakinden daha büyük ve ağırdır.

İngiliz Fizyolojisti Sir Cherles Shrringon'a göre: insan beyni, tekâmül eden bir organdır. Bugünkü durumu geçicidir. İleride daha büyük gelişmelere ulaşacağında şüphe yoktur. İnsanlığa verilecek en büyük müjde de bundan başka ne olabilir?—Dr. E. E.

KİTAPLAR

SEÇME MASALLAR

(H Ch Andersen — Çeviren; Selâhattin Batu İstanbul 1953, Milli Eğitim B J/J — 606 sayfa, 550 kuruş Dünya edebiyatından tercümeler. İskandinav Klâsikleri : 15)

Andersen'i bugüne kadar sadece çocuk dergilerinde, veya küçük kitaplarda gördük. Buna rağmen Danimarkalı masal babasının ünü Türkiye'de de oldukça yaygındır. Ancak, eseri elimizde tam olarak bulunmadığına göre acaba masalcıyı ne ölçüde tanıyoruz. S. Batu, Andersen'i anlatırken (Önsöz) «Bizde hemen hemen tanınmamış olması acıdır» diyor. Elimizdeki ciltte 50 masal buluyoruz Belki bir veya iki cilt daha çıkacak. Fakat, Andersen gibi bir yazarın bütün eserlerini «Klâsikler» diye tanınmış veya «Dünya Edebiyatından Tercümeler» serisinde tam bir külliyat halinde görmek isterdik.

GREV

(Orhan Kemal — Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nin bir yeni kitabı)

Fikir . sana dergilerinin yayınları olmasaydı, yeni edebiyatımızın daha geniş ölçüde yayılmasına pek imkân olmıyacaktı. Ucuz cep kitapları halinde de olsa — belki yayılma imkanları bu sevimli, ucuz kitaplarla sağlanıyor — yeni edebiyatımızın ürünleri toprağın altında sıkışıp kalacaktı. Seçilmiş Hikâyeler Dergisi kitaptan içinde çıkan yeni eserin sahibi gerçi elinden tutulması gerekecek kadar «gene» değil, ama, ne olursa olsun, edebiyat dergilerini çalışmalarını her zaman severi ile anmak lâzım.

Orhan Kemal'in (11) hikâyesini toplıyan Grev, Güngör Kabakçıoğlu'nun çizdiği güzel bir kapak içinde 127 say. fa (Ankara 1954. Serinin 11. kitabı). Kitapta, 1942 ile 1953 arasında' yazılmış hikâyeler yer almış. Bu on yıl içinde hikâyecinin sanatında belirli değişiklikler olmuş. 1942 veya 1943 te yazdığı hikâyelerde vakanın, sonucun, hattâ biraz da «merak verme» kaygısının hâkim olduğu gözden kaçmıyor. Son yılların hikâyelerinde ise, bugünün kendine güvenenen Orhan Kemal'i kar şımızdadır. Hikayecinin yazdıklarını, bugünden düne okumak hayli ilgi verici.

Kitabın fiyatı: 100 Krş.

ARAPÇA İLE TÜRKÇENİN KARŞILAŞTIRILMASI

(Besim Atalay — İstanbul 1954. Marifet M. 64 S 150 Krş)

Türkçenin vaktiyle Arapça yanında pek fakir sayılmış olduğunu unutmaya başladık. Dil Devrimi, Türkçenin üstünlüğü tezini ortaya koyduğundan beri dil yönünden düştüğümüz aşağılık duygusundan kurtulduk. Rahmetli Naim Hazım Önat'ın «Arapçanın Türk Diliyle Kuruluşu» eserinden sonra şimdi B. Atalay, iki dili karşılaştırıyor. Vardığı sonuç, Türkçenin lehinedir: «Türkçenin Arapçadan daha olgun ve gelişmiş» olduğunu açıklıyarak eserini bitiriyor.

Varlık yayınevi'nin ikinci basımları

Edebi eserlerin, 2. basımları Türkiye için önemli bir olaydır. Varlık Yayınevi yaz ayları içinde, çalışmalarını tükenen kitaplarının yeni basımlarını yapmağa ayırmış Elimizde yeni baskaları yapılan 17 kitap var. Bunlardan yerli yazarlarımıza ait olanlarının adlarını yazıyoruz: Cahit Kulebi: Rüzgar (Şiirler); Haldun Taner: Tuş (Hikâyeler); Sait Faik Lüzumsuz Adam (Hikâyeler) Türk klâsiklerinden: Yunus Emre Namık Kemal, Teyfik Fikret Ayrıca: Kemal Atatürk diyor ki (Özdeyişler); Türk yenilik şiir antolojisi Tercümelerden, yalnız yazarların adlarını verelim: Istrati, Hemigway, Poe, Steinbeck.

YENİ RESİMLİ LÜGAT VE ANSİKLOPEDİ

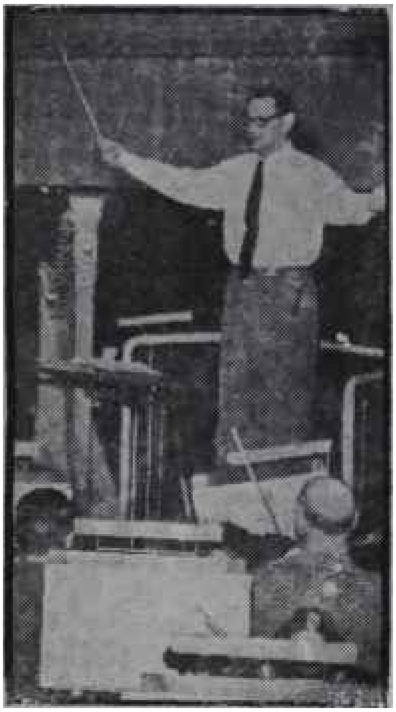
(Tamamlanan bir *ansiklopedik sözlük)*

947 yılında yayımına başlanmış olan eserin tamamlanması ancak 1954 yılı ağustos ayında mümkün oldu. Hem bir Türkçe sözlük, hem Türkçeden Fransızcaya sözlük, hem küçük bir ansiklopedi olan bu eseri yazan, bilindiği gibi, İbrahim Alâettin Gövsa idi. 1949 yılında ölümü üzerine, «Lâkeda» maddesinden sonra, ansiklopedik sözlük bir kurul tarafından tamamlandı. Eserin tamamı 3200 sayfaya yakındır. 5 cilt tutmaktadır. Türkçede tam bir ansiklopedi bulunmadığı için bu küçük ansiklopedi bazı bakımlardan boşluk dolduracaktır. (5 cildinin fiyatı: 81 lira. İskit Yayınevi, İstanbul).

Varlık, bu hareketi ile önayak olduğu kitap meselemizi canlı tutacaktır.

S A N A T

Musiki

Kral *Frederik*
Amatör müzisyen

Sibelius'u en iyi çaldıran şef: Musikişinas kral Frederic

Finlândiyalı meşhur besteci Sibelius'un 2 inci senfonisinin bu yaz bir Avrupa radyosu senfoni orkestrası tarafından icrası sanat çevrelerinde büyük ilgi ile karşılandı ve bunun Sibelius musikisinin şimdiye kadar görülen en mükemmel icra şekli olduğu söylendi. Bunda ne fevkalâdelik var, diyeceksiniz. Hemen ilâve edelim ki bu konseri idare eden orkestra şefi bir kraldı, evet, hem memleketini, hem de başkentinin radyo senfoni orkestrasını idare eden bir kral..

Kimdir bu musikişinas kral?

Musikiyi gerçekten seven ve musikisinas soydan olan bir kraliçe düşünün, bir de bütün bu kabiliyetleri annesinden alan küçük bir prens. Yeşil bir kuzey memleketinin sakin sarayında oturan prensin ilk ve en büyük zevki sarayın avlusunda süslü kıyafetleri ile sıralanarak hareketli parçalar çalan kraliyet muhafız birliğinin borazan ve trampet kıtasını dinlemektir. Aradan bir kaç yıl geçtikten sonra genç prens sarayda verilen ziyafet ve toplantılarda orkestrayı dikkatle dinlemiye başlar. Daha sonra da Kraliyet Tiyatrosunun müzikli temsillerini ilgi ile takip etmiye koyulur.

Musikisever annesinin dikkat ve itinası altında 12 yaşında Matmazel Lizzy Hohlenberg'den piyano dersi almıya başlıyan genç prens Danimarkanın bugünkü kralı IX. Frederic, musikişinas anne de yakınlarda ölen kraliçe alexandrine'dir.

Kraliçe Alexandrine'in 70 inci doğum yıldönümü dolayısiyle hâtıralarını anlatmış olan Matmazel Hohlenberg, genç prensin musiki terbiyesi üzerinde bu hassas kraliçenin ne derece tesirli olduğunu belirtmiş ve prense dinletmek maksadiyle kraliçenin kendisiyle beraber 4 el üzerine parçaları piyanoda nasıl çaldığını, oğlunun doğuştan sahip olduğu ve çok erkenden belirmiye başlıyan musiki istidadını geliştirmek için nasıl gayret sarfettiğini anlatmıştır.

Prens Frederic'in piyano sevgisinden başka orkestra idareciliği için duyduğu ilgi de küçük yaşta kendini belli eder. Bundan bilhassa kral ailesinden Georg Hoberg'in tesiri çok büyük olmuştur. Aynı zamanda kabiliyetli bir besteci de olan Heberg, Kraliyet orkestrasının şefliğini yaptığı sıralarda operada lirik eserler çaldırdığı gibi konser salonlarında da senfonik programlar idare ediyordu. Prens Frederic'in veliaht olduğu sıralarda Heberg kendisine musiki nazariyatı ve partisyon bilgisi dersler veriyordu,

Heberg'in şefliği zamanında kraliyet orkestrasının repertuarı tamamen yenilenmişti. Wagner'in eserlerinden başka romantik bir opera serisi programlarda yer alıyordu: Livresi Hana Christian Andersen, bestesi Hartmann'a ait olan Liden Kirste yahut livresi Richardt, bestesi Heise'e ait Drot Og Marsk gibi klâsik Danimarka eserleri, Çaykovski, Richard Strauss ve Eugene d'Albert'in operaları ile Beethoven'in Fidelyo'su ve İtalyan veristlerinin eserleri. Senfonik konserlerde Beethoven, Schubert, Brahms ve Çaykovski yer alıyordu.

Bu sebepten prens Frederic'in ilgisi bilhassa romantik musikiye ve en fazla da Richard Wagner'e yöneltmekteydi. Kral olduktan sonra idare ettiği parçalar Danimarka'nın ilk ilik eseri olan Everhöj ile başlıyor ve Wagner prelüdlerinden romantik sefoniye kadar uzanıyor. Bu arada Beethoven'in 1 inci ve 8 inci senfonileri ile Schubert'in Bitmemiş Senfonisi ve ayrıca ut majör senfonisi, Çaykovski'nin Patetik Senfonisi ve hattâ Brahms'ın herkesi korkutan 4 üncü sefonisi ile Weber ve Beethoven uvertürleri sayılabilir. Bir defa da Mascagni'nin Cavallerio Rusticana'sını idare etmiştir.

Copenhague'ın tanınmış musiki tenkitçilerinden Kai Flor'a göre, kralın idare tarzının en bariz hususiyeti titizliğidir. En ufak noktanın hakkını vermek, partisyonlar üzerinde besteci.nin ihtarlarına, tamamiyle riayet etmek ister. Musikişinas kral orkestranın başına geçince değneğini kendine has bir itina ve son derece titizlikle oynatmaktadır. Hareketli, sıhhatli ve

Maestro
Değnek sade dövmek için değildir

Adalet

Elmalarda diş izi
Senindir bu dişlem
Tapıldı hanene
gereken işlem

Melekler de şahit
Suçlusun
İşbu kanun hükmünce
sen bir insanoğlusun

İnsanoğlu
MADDE BİR
Dünyaya gelmelidir
MADDE İKİ
Sevmeli sevilmeli
dünyayı cennetin
bahçesi bilmelidir
MADDE ÜÇ
Yaşama sevgisinin
kökleri kalbinde
insanoğlu günün birinde
ölmelidir.

dönmelidir dudaklarına
buruk bir elmanın tadı

Dördüncü madde okunamadı

İşbu kanunu
kim yürütür bilinmez
Bilinmeyen ellere
karşı gelinmez.

Bülend ECEVİT

çok heyecanlı bir bünyeye sahip olmasına rağmen, birçok şeflerin tercih ettiği cesaretli hareketlere kıymet vermeksizin metne tam sadakatle eseri idare eder. Beethoven'in mi bemol majör piyano konçertosunu kral Frederic'in idaresinde çalan ve kendisini ayrıca Copenhague radyosu senfoni orkestrasına Schubert'in ut majör senfonisini çaldırırken dinliyen Edwin Ficner'in bu hususiyet bilhassa dikkatini çekmiş ve hayranlığım ifade etmesine vesile olmuştur.

Kral Frederic romantiklere karşı duyduğu aşın sevgiyi daha ileriye götürmek istememiş, bunu önce Mozart'ın sol minör Trajik Senfonisini idare etmekle göstermiştir. Geçen yıl başında Cesar Franck'ın re minör senfonisini ve nihayet bu yaz da Sibelius'un 2 inci senfonisini idare etmiştir. Radyo senfoni orkestrasına çaldırdığı bu senfonide, musiki tenkitçisi Kai Flor'a göre, Finlandiyalı bestecinin eseri en güzel ifade şeklini bulmuştur. Bu arada hükümdar olan bir orkestra şefinin prova, için ne kadar az zaman bulacağını hatırlamak yerinde olur.

Kral Frederic, kayın pederi olan İsveç Kralı Gustave VI. Adolphe'un 70 inci doğum yıldönümü dolayısıyle İsveç Kraliyet Orkestrasını da idare etmiş ve bu hareketi Stockholm'da çok büyük bir memnuniyet ve heyecan yaratmıştır.

Tiyatro

Tiyatro Derneğinin yaz temsilleri

avaklıderede Sporting kulübün önünde, üç akşam aralıksız dizilen otomobiller, burada olağanüstü bir hadisenin cereyan ettiğini anlatıyordu.

Hakikaten, İstanbul'da kısa zamanda bir hayli alâka toplayan Tiyatro Derneği ekibi, geçen hafta sonunda Ankara'ya gelmiş, Edebiyatçılar Derneğinin davetlisi olarak burada temsillerine başlamıştı.

Kulübün tenis kortuna gerçek, sanatsevenlerden başka, dudakları bükük giden malûm sanat muhiplerimizin bile hayret ve takdirlerini esirgemedikleri bu üç akşamlık temsil devresi; yazını bütün şiddetiyle kavrulan Ankara'ya bir menfezin ferahlatıcı havasını getirdi.

Tiyatro Derneği, İtalyan yazarı Goldoni'nin «Yalancı» isimli komedsini hazırlamıştı. Bu hazırlık ise birkaç bakımdan dikkate değerdi:

Evveli, commedia d'ell Arte tarzında yazılmış olan esere uygun bir tempo tutturmak, ona göre mizansen koymak ve hele birbirleri ile olan münasebetlerine de uygun düşecek şekilde tipleri çizmek, vaz.ı sahne içini en zor problemlerdendir; Bu küçük, idealist amatör topluluğu güç dediğimiz problemleri tabiiliğe irca etmek suretiyle halletmiş ve bu suretle güçlüğünü göstermeyen başarısı, umduğumuzdan da büyük olmuştur.

Ebette ki sahnenin tamamiyle yabancısı olan genç heveskârları bu derecede başarılı bir neticeye götürmek, eserin rejisörü için kolay olmamıştır. Esasen rejisörün başarısını değerlendiren de bu güçlüktür.

Yalana; Tiyatro Demeğinde, «meydan tiytro» tarzında ortaya konmuştur — Sahneye değil—.

Meydan tiyatrosu, bizîm anladığımız mânada orta oyunudur Ancak, Orta oyunundaki gelenek yerine, ele alınan metnin icabını göre hareket edilen meydan tiyatrosunu tam tarif etmek icap ederse; orta oyununun alafrangası diyebiliriz.

Tiyatro Derneğinin temsilin deki ikinci gürlük te eserin böyle, orta oyunu tarzında oynanmasıdır. Seyirci ile burun buruna, göz göze gelmek ve hele süflörsüz ve eseri aksatmadan oynamak, uzun tecrübelere şahin bulunan profesyoneller için bile çok güçtür Tiyatro Derneğinin genç sanatkarlarının bu başarısı herşeyden önce övülmeğe değer.

Eser büyük bir intizamla oynandı ve tam bir başarı sagladı. Böyle bir neticeye ulaşan topluluktan önümüzdeki mevsimde yeni yeni eserler beklemek ve her eserin tiyatro anlayışımızda yeni bir adıma tekabül etmesi ümit etmek yersiz sayılmaz—.T.D.

Dünyadan haberler

Yüzen sahne

Koblenz — «Karaormanlârın kızı» isimli meşhur operet Koblenz'de yüzen bir sahnede temsil edilmiş ve oyun büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır. Temsili dört bin kişi seyretmiştir.

Büyük mükâfat

Paris — Burada tertip edilen milletlerarası tiyatro festivalinde Bert Brecht'in «Courage Ana» isimli piyesi ile Kafka'nın «Saray» isimli romanından piyes haline getirilmiş olan eser birincilği kazanmıştır. Festivalde en iyi aktör olarak Cino Cervi ve en kuvvetli aktris olarak da Helene Weigl seçilmişlerdir

İlk senaryosu

Paris — Fransız muharriri Francois Mauriac ilk defa olarak bir senaryo yazmıştır. «Kurban» ismini taşıyan bu senaryonun filme alınması hazırlıkları risin caddelerinde çevrilecektir.

«Yaz müziği»

Siena — Otuz milletin yüksek öğrencilerinin iştirak etmiş olduğu «Yaz Müziği Festivali» Toscana eyaletinin Sena şehrinde açılmıştır. Festivale iştirak eden talebe' erden başka tanınmış isimlere de rastlanmıştır. Meselâ meşhur orkestra şefi Paul van Kempen de burada gençlerin orkestralarını idare etmektedir,

Hoş resim

Borazancı

Nefesine qüvenen adam

«Romeo ve Juliet»

Moskova — Kırım'da meşhur Sovyet bestekârı Prokofieffin «Romeo ve Juliet» isimli balesi renkli olarak filme alınmaktadır. Filmde Julle t rolünü Rus Primaballerini Galina Ulanova oynamaktadır.

Kitapçı bolluğu

Reykjavik — Son günlerde yapılan bir istatistiğe göre, İzlanda'nın merkezi olan Reykjavik şehrinde fırından çok kitapçı ve kasaptan çok kâğıtçı dükkânlarının mevcut olduğu görülmüştür.

Kabul edilmedi

Paris — Napoleon'un hayatını filme alan; Sascha Guitry, bu arada Nepoleon un taç giyme sahnesinde Notre Dame kilisesinde çevrilmesi için Paris Kardinalına ricada bulunmuş ise de bu rica kabul olunmamıştır.

Dünyanın en küçük kitabı

Düsseldorf — Düsseldorfdaki basım ve kâğıt sergisini ziyaret eden Cumhurreisi Prof. Heuss'a, sergi idaresi tarafından, gümüş bir kutu içinde dünyanın en küçük kitabı hediye edilmiş. tir. Altı milimetre kare sathında olan bu kitabin sahifeleri altın sahifelerle çevrilidir ve Hollanda lisanında yazılmıştır.

S P O R

Futbol

Gözde spor

futbol

Millî maçlarımız

Futbol sezonu yaklaştıkça futbolun sihrine kendini kaptıranlarda da heyecan hâd bir safhaya girmektedir. Futbole hasret kalınan 3 ay içinde çeşitli müsabakalar yapılmış olmasına rağmen niçin itiraf etmiyelim ki o mübareğin zevkini hiç birinde bulamadık.

Küfürlü, kaynana zırıltılı, mevsimine göre gazoz şişeli veya ayva koçanlı maçlara gittikçe pişman oluruz da hafta sonu gene aramaya başlar, maç günü kuzu kuzu stadın yolunu tutuveririz.

Şu halde ne millî, ne de temsilî sporumuz olmamasına rağmen futbol bizim aradığımız, özlediğimiz spordur.

Futbolun olduğu her yerde heyecan vardır. Hele bunlar bir milli maçta bir araya gelirse hepsi ortadan siliniverir de insan sıtma nöbetine tutulmuş gibi kendinden geçer.

Futbol sezonu ile millî maç mevzuu da, günün dedikodusu haline geliverir, ve bütün sezon boyunca hanımların meşhur dedikoduları gibi devam eder durur.

A mı, B mi?

Bu sene de bir haber var. Ekim sonunda Fransa ile yapılacak Doğu Akdeniz kupası maçlarında Fransa'nın B takımına karşı bizim A takımı çıkartmayı kabul etmiş olmamız tenkid edilmektedir.

Kabahat gelin olmuş da kimse al. mamış Yeni federasyon Türk takımının itibarını azaltan bu kararı eski federesyonun verdiğini, binaenaleyh onların suçlu olduğunu, eski federasyon ise Doğu Akdeniz turnuvasının mevcut sözleşmesindeki hükümler muvacehesinde bizim de B takımı çıkartmamız mümkündür demekte. O halde mesele halledilmiş oluyor demektir.

Anlaşmada aynen şu hükümler bulunuyor:

«Bir memleketi temsil eden A takımı başka bir yerde vazifeli ise o memleket kendisini bir (B) takımı ile temsil ettirebilir.

Milli takımlarda yabancı milletlere mensup futbocular oynayamazlar. Maçlar mütekabiliyet esasına göre yapılır.»

Fransa'nın durup dururken B takımını çıkarmak istemesinin bir nezaket ve centilmenlik kaidesi ile telifi mümkün değildir. Binaenaleyh Fransa tarafından böyle bir şeye tevessül edilmesi halinde bizim de B milli takımımızı çıkarmamızdan başka yapılacak bir şey yoktur. Böyle millî şerefimizi ilgilendiren hususta milletçe ne kadar hassas olduğumuz malûmdur.

Bu hislerimizin rencide edilmesine önayak olanları da asla affedemeyiz.—N. A,

Atletizm

Ne verdik ki?

Önümüzdeki günlerde Avrupa atletizminin büyük heyecanı, Avrupa atletizm şampiyonası dünya kupasına sahne olan Bern'in Wankdorf stadında yaşanacaktır. Avrupanın en kıymetli atletlerinin katılacağı bu mücadelede biz de sesimizi duyurmağa çalışmağa karar verdik ve çorbada tuz kabilindeş, bir avuç atletimizi İsvicreye gönderdik. Bu şampiyonanın ilk hazırlık merhalesinde atletlerimiz Belgradda yarıştılar ve üç takım içinde üçüncü oldular. Bundan sonra, şampiyona arefesirde atletlerimiz hazırlıklarına Almanya kasabalarında ikinci sınıf atletlerle yarışarak devam ettiler. Birçok birincilikler kazandılar. Bazılarımız yalnız bu birinciliklere bakarak sevindik, bazılarımız da derecelerin düşüklüğünü görerek bir şampiyona arefesinde üzüldük. Şimdi derin derin düşünüyoruz: Atletlerimiz bu hengâmede ne yapacaklar? Harice, hele böyle bir şampiyonaya, gönderilen millî atletlerin vazifesi memleketi en iyi şekilde temsildir. Bu vaziyete göre, atletlermiz nasıl dereceler alacak da bunlarla iftihar edeceğiz? Atletizmde kronometre ve çelik metre konuştuğuna ve derecelerimiz meydanda olduğuna, en iyi atletimiz son klasmanlarda onuncu sıraları bile alamadığına göre bu şampiyonada afetlerimizden ne bekleyebiliriz? Şu halde, bu muazzam şampiyonaya ne maksatla iştirak ettik? Belki de verilecek cevap, «görüp öğrenmek ve sadece atletizme çalışmakta olduğumuzu ispat için» şeklinde olaçaktır. Bu takdirde verilecek cevap ta vardır.

Atletlerimîz yola çıkmadan evvel, gazetecilik te yapmakta olan bir millî atletimiz, muhtemel mağlubiyetleri tevekkül ile kabulle söyle demişti: Biz gidip mağlûp olabilir, bir şeyler kazanmayabiliriz Bunun üzerine fer. yat edilecek, bizler yerlere yatırılacağız. Fakat sorarım, bizlere ne imkânlar verildi ki, mukabilinde ne bekliyor sunuz? Stadyuma idmana gittik, kapı yüzümüze kapatıldı. Beton pistlerde koştuk. Üç gün öteye gidiyoruz, trenle ve tahta üzerinde seyahat etmekteyîz Antrenörümüz yok, kulüplerde alâka az.

Bunların hepsi doğru ve güzel seyler Öyle ise şimdi biz de soruyoruz: Öyle ise bu gencleri neden gönderiyoruz? Sarfedilecek paramız, vaktimiz mevcut ise, çalışmak ve muvaffak olmak için cırpınan bu gibi senelere daha iyi imkânlar hazırlamak için bu kıymetlere harcedemez mi idik? Onlardan bir şey beklemek durumunda değil isek, evvelâ onlara bu imkânları vermek ondan sonra atletlerimizi bu gibi büyük mücadelelere atmak ve onlardan başarı beklemek lâzımdır. Atletlerimize karsı alâkamız azaldığı, onların çalışma imkânlarını yok ettiğimiz zamanlar, tabiidir ki onlardan randıman alamadık Avrupa şampiyonasına iştirak eden diğer milletlere mensup atletlerden hiç biri muhakkak ki bizim atletlerimizin içinde bulundukları şart larla çalışmamışlardır. Onlar yerinde olarak, bizimkilerden daha iyi dereceler alacaklardır Eğer bizim çocuklar bir şeyler yaparlarsa, bunda, atletizmimizi idare etmiş olanlar şeref payı her halde, atleterimizinkinden çok daha azdır.—T.Ü.

Çek lokomotifi: Zapotek

Öyle bir atlet tasavvur edin ki sadece antrenmanlarda denediği veya denediği demiyelim de kendi mesafesi ni hazırlamak için çalıştığı herhangi

bir mesafede istediği anda rekor kırabilecek azim ve kuvvette olsun! İşte bu imkânsız gibi görülen hayalleri hakikat yapan, sıska vücudunu zorlukla taşıyan iki sopa bacaklı, saçları dökülmüş dazlak kafalı, ihtiyar gibi görünen bir atlettir. Başını daima iki omusunun arasına sıkıştıran ve senelerce yıldızı sönmeden atletizm dünyasnın semalarında parlayan Zapotek adlı bu Çek atleti, kendisine insan üstü bir çok sıfat ve vasıflar verilmiş olması. ne rağmen muvaffakiyetinin sırrım sadece ve sadece çalışma sisteminde bulmaktadır.

Enerji ve taktiğini birleştirmede bir profesör olan Zapotek, 19 yaşında merak sardığı bu sporda çok defa kendisi ile alay edilmesine, önüne türlü güçlükler çıkarılmasına rağmen çalışmalarına devam etmiş, gündüzleri çalıştığı fabrikanın yorgunluğunu akşamları 15 - 20 kilometrelik koşularla gidermeye çalışmıştır.

Form ve nefes tamam olunca geriye ne kalır? Taktik ve sistem! İşte meşhur atlet o zaman iki büyük şöhreti İsveçli Haegg ve Anderson'un çalışma stilini yakından takip etmek suretiyle nihayet 1947 de dünya rekoru ile ilk şöhretini sağlamış ve ismini herkese duyurmuştu.

Uzun mesafe koşularının hemen hepsini koşmakta, bunlardan istediğinin rekorunu derhal kırmaktadır. 1952 olimpiyatlarında maratona gireceğini bildirdiği zaman atletizm müşahit ve hocaları eh. artık bu imkânsız, demislerdi. Netice; Zapotek gene birinci, hem de yeni bir rekorla...

Çek lokomotifi adı ile şöhretini genişleten dünyanın bu 1 No. lu atleti, iradesi, bilgisi ve bitmek tükenmek bilmeyen enerjisi ile muvaffakiyet sırrına ermiştir.

Antrenmanları amansızdır. Takip ettiği usul hiç bir atletle mukayese edilemez. Meselâ evvelâ bir 10.000 koşar, arkasından 2 tane 400, 4 tane 800 ve nihayet 2 defa da 100 koştuktan sonra kültür fiziğe baslar. Bu kadar acaip antrenman sadece nev'i şahsına münhasırdır.

Nihayet Zapotek hakikî bir taktik kralıdır.

Dünya ordulararası şampiyonası

Sekiz memleketin iştiraki ile yapılan dünya ordulararası atletizm şampiyonası, bu sporda üstünlüğü teslim edilmiş Amerika'nın birinciliği ile nihayetlenmiş bulunuyor. Üç senedenberi dünya ordulararası atletizm şampiyonasına iştirak etmekte olan takımımız ikisi Abdullah Kökpınar birisi de Ekrem Koçak'ın olmak üzere 3 birincilikle Amerika'dan sonra en çok birincilik alan takım olarak ikinciliği kazanmıştır.

Hollanda'nın Filburg şehrinde yapılan yarışmalarda iki ordulararası rekor kırılmış ve diğer müsabakalarda da Avrupa atletizm şampiyonası arefesinde dünya klasmanına giren dereçeler alınmıştır.

Bütün müsabakalarda Amerikalılar favori olarak görünmüşler ve bir çok müsabakayı kazanmaya muvaffak olmuşlardır.

Yarı uzun koşularda ordulararası şampiyonada ismi etrafında ilk defa alâka toplıyan Kökpınar 3000 steeple ve 5000 metrelik düz koşusu ile birincilik kazanırken, 1500 metrede Ekrem Koçak fevkalâde bir koşu ve bilhassa mükemmel olarak vasıflandırılabilecek bir taktikle yarış başında favori olarak kabul edilen Belçika ve Hollândalı rakiplerini göğüs farkı ile mağlûp etmistir.

Bilhassa bu yarış 3 gün devam eden müsabakaların en heyecanlısı olmuştur. Starterin tabancası ile birlikte hızlı bir tempoya giren koşuyu genç kıymetlerimizden ve beynelmilel pistlerde tecrübesiz atletimiz İlhan Koç sürüklemeye başlamış, onu sırası ile Hollândalı, Belçikalı atletler takibe koyulmuşlardır. Yarışın son 150 met. resine kadar üst üste yaptığı 3 atakla liderliği muhafaza eden İlhami aynı zamanda rakiplerinin temposunu bozmak suretiyle akıllı bir koşu çıkaran Ekrem'i sürüklemiştir. Ariveye 30 metre kala İlhami'nin duraklaması Belçikalı Coqueraux ve Hollândalı Jonkers'in başa geçmelerine sebep olmuşsa da dış kulvardan hücuma geçen Ekrem Koçak amansız bir mücadeleden sonra göğüsle yarışı almaya, dolayısiyle de takımımıza 3 üncü birinciliği kazandırmaya muvaffak olmuştur.

Yapılan en iyi dereceler

Ordulararası atletizm şampiyonasında en göz dolduran dereceyi muhakkak ki Amerikalı Hall yapmıştır. Yüksek atlamada 1.98 lik derecesiyle birinci gelen bu atlet daima 2 metre civarında atlayışlar yapabilecek kuv-

İdarecilik mi hokkabazlık mı

Tevfik ÜNSİ

Sporumuzda doğan yeni cereyanlara muvazi olarak spor idareciliğinin de mânası değişmektedir, Vaktiyle idareci, sportmenliğin, kulüp sevgisinin, feragatin, otoritenin timsali idi. Sporcu idareciye karşı ancak hürmet, saygı ve takdir hisleri beslerdi. İdareci, sporcusuna karşı bir ağabey, bir hoca gibi davranır, diğer rakip idareciler için de idealist bir efendi hüviyetini taşırdı.

Zamanla, spordan beklenilenler türlü şekiller aldıktan sonra umumiyetle bu tip idareci hiç kalmadı. Kulüplere girip çıkan sporcular ancak para ile harekete geçirilmeğe başlayınca, yavaş yavaş idarecilik de idealistlerin işi olmaktan çıktı. İdareci karşısında idealist görmüyor ki, kendi de idealist olsun. Bugün profesyonel kadrolu kulüplerde idarecilerin ağzında şu terane var: Profesyonel takım amatör idarecilerle çekip çevrilemez. Bu kulüpler idarecilerinin hepsinin de pir aşkına çalıştıklarına artık esasen en koyu kulüp taraftarı bile inanmamaktadır.

İşin üzücü bir tarafı da mevcut: İdarecilik bir meslek haline konulunca veya idarecilikten bir menfaat beklenince, bu mesleği muhafaza etmek, gelir kapısını kapamamak, menfaatleri elden çıkarmamak için bazı gözünü hırs bürümüş idareciler bir spor adamına yakışmayacak hareketlere tevessülden çekinmiyorlar. Onlar için kulüp idareciliği dalavere, karşıdaki hasmın gafletinden istifade, lisans ve sicil işlerinde hilei şer'iye bulmak, sporcuyu kandırıp kulübe apartmak, hakemi kendilerine bendetmek gibi marifetler göstermekten ibaret olmaktadır. Ara sıra öyle idareci tiplerine rastlanmaktadır ki, bir sporcuyu boş vaadlerle kulübe aldığını ve körletip rakibe yaratmadığını iftiharla, gülerek söylemektedir, attığı imzayı türlü polemikler ve tertiplerle hükümsüz hale sokmakta ve sonra bununla öğünerek kulüp camiası içinde mevkiini sağlamlaştırmağa bakmaktadır. Bazı idareci tipleri nizamların, talimatnamelerin püf noktalarım bilmekle ve karanlık tescil muamelelerini normal şekilde halletmekle şöhret yapmışlardır ve onların, hizmetinden diğerleri asla vaz geçemezler ve bu idareciler de birer kahraman gibi kulüplerde dolaşıp dururlar. Yine spor mefhumuna sığmayan garip düşüncelerle sporcuları idareye kalkan tipler mevcuttur. Bunların da yegâne başarabildikleri şey, kendi elemanlarını takviye yerine rakip tarafı mali bakımdan, maddeten ve manen hırpalayarak zayıf düşürmektir. Muharebede, komutanın bu takniği şayanı kabul görülebilir ama, spor bir muharebe değildir ki... Idareciliğin mânasını hokkabazlık, dalaverecilik olarak alınmakla ilk olarak spor dâvasına idareci tarafından ihanet edilmektedir. Kulüp idarecileri arasında, adedi mahdut bu şekil birkaç kişinin bulunuşu, hüsnüniyet sahibi, dürüst diğer idarecilerin sportmence çalışmalarını köstekledi-ğinden bu vadide bir tasfiye de kutüpçülere ve kulüp idarecilerine düşecektir. Sporumuzdan, sporla alâkası bulunmayan, sportmence hareket etmeyi bilmeyen bu gibi idarecileri, sporumuz namı hesabına, evvelâ kendi camialarındaki sporcularının selameti bakımından, mensup bulundukları kulüplerin Heri gelenleri, umumi heyetleri temizlemelidirler. Onları iş başından uzaklaştırmakla emin olsunlar cemiyetleri zayıflamaz, bilâkis kuvvetlenir.

vet ve kudrette olduğunu ispat etmiştir. Gene Amerikalı Gollidey'in 100 metredeki 10.5 lik ve 200 metredeki 21.5 lik dereceleri göz doldurucudur.

Belçikalı çavuş D. Munyok'un 800 metrede 1.50.3 lük derecesi Avrupa atletizm şampiyonasına iştirak edecek rakipleri için tehlike çanıdır. Bu atlet 1.50 nin altına inebilecek, hiç değilse şimdiki derecesi ile rakipleri için vana var diye adlandırılacak bir atlettir.

Hollanda Genel Kurmay Kupası

Müsabaklardan evvel Hollanda Genel Kurmayı tarafından ortaya konan muazzam kupa bir Türk atletinin refakatinde Ordu Spor Bürosuna konan olmuştur. 160 atletin İştirak ettiği 3000 metre Steeple yarışında birinci gelen ve aynı zamanda dünya ordulararası müstait atletimiz Kökpınar fevkalâde koşusu yanında centilmenliği sayesinde teknik jürinin ittifakla verdiği kararla bu kupayı da memleketimize kazandırmıştır.

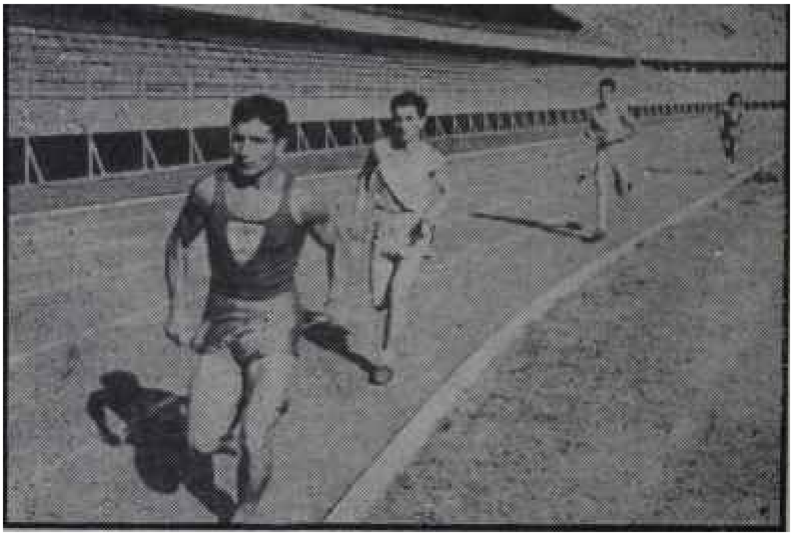
Avrupa atletizm şampiyonasına iştriak etmekte olan Kökpınar'ın kulağımiza gelen sakatlığı müsabaka gününe kadar bertaraf edildiği takdirde kendi sinden bir birincilik olmasa bile gene de iyi bir derece beklememiz, belki de yeni bir Türkiye rekoru kazanmamız mümkündür.

Şöhret yapan kadınlar

Kadın, dünyada erkeğin yapabileceği her işi yapar. İş hayatına erkek kadar intibak eden kadın, spor sahasında da erkekle boy ölçüşebilir. Bir kaç gün evvel Türk Hava Kurumu heyeti ile beraber Amerikaya giden bir Türk kadın pilotunun. Edibe Subaşı'nın gazetelerde resimleri çıktı, Türk kadınları da bu resimleri göğüsleri kabararak seyrettiler.

Memleketimizde kadın sporcular son senelerde çok arttı. Ortaya çıkışı hâdise olan ilk Türk kadın sporcusu 1950 senesinde şöhret kazanan atlet, 100 metre rekortmeni Üner Teomandı. O zamanlar babası Milli Eğitim Bakanlığında yüksek dereceli bir memur olan Üner'in 100 metreyi 12 saniyede koştuğu bütün memlekete ilân edildi. Türkiye bu kızı candan alkışladı ve Üner. 1948 olimpiyatlarına Türk sporcu kafilesinde tek kadın atlet olarak götürüldü. Olimpiyatta da burada elde ettiği iddia edilen neticeyi yapabilseydi. Üner olimpiyat ikincisi olacaktı. Çünkü, birinci gelen «Uçan ev kadını» Blankers Koen. 11.8 ile birinci olmuş, ikinci gelen İngiliz atleti, yüz metreyi 13 saniyede koşmuştu. Ünerin derecesi ise ancak 14 saniye idi. Bu suretle Üner Teoman macerası, bütün memleketi Ümide düşüren, fakat hayal kırıklığına uğratan bir hikâye olarak sona erdi.

Bundan sonra Türkiyede bir çok kadın sporcu çıktı. 800 metre rekortmeni Sevim Çilingir, rekortmen atletimiz Cahit Önelin eşi Ayçan Önel v.s.. Bugüne kadar kadının spor yapması

Atletizm

Ne alâka, ne alaka...

ayıp sayılan bir memlekette bu rekortmenlerin ortaya çıkması şüphesiz ki iftiharla karşılandı.

Fakat, geçen asırdanberi sporla yakından alâkalanan Avrupalı ve Amerikalı kadınlar, bugün bizim erkek sporcularımızla rekabet edebilecek vasiyete yaklaşmışlardır.

Dünyanın sporcu kadınları arasında ön plânı işgal etmesi icap eden biri var o da, Amelia Erhart'dır. 1898 de Kansasda doğan Amelia, tahsilini ikmal ettikten ve bir müddet öğretmenlik yaptıktan sonra tayyareciliğe başlamıştır. Atlantiği aşan ilk kadın tayyarecidir. 1934 Ocak ayında Pasifiği de aşınca Lindberg'e olduğu gibi ona da bir çok ünvan tevcih edilmiştir. 1937 de uçakla dünya turuna çıkan Amelia, 83 bin kilometre katettikten ve yolunun üçte ikisini bitirdikten sonra. Yeni Gineden California'ya müteveccih havalandığı sırada Owland adası civarında kaybolmuş ve bir daha bulunamamıştır.

Aslen Polonyalı olan Stella Walasiewicz, 1930 dan 1935 e kadar uçan kadın unvanı ile anılmakta idi. Los Angeles olimpiyatlarında kadınlar arasında 100 metre finalinde birinci gelirken elde ettiği netice ile erkeklerin 100 metre neticesine yaklaşan ilk kadındı. 60 ve 200 metrelerde kırdığı rekorlar hâlâ kırtlamamıştır.

New - Yorklu Gertrude Ederle, Manşı yüzerek gecen ilk kadındır. Bu Zor işi 6 Ağustos 1926 da başaran Gertrude, Manşı 14 saatte geçerek evvelce erkekler tarafından tesis edilmiş rekoru kırmıştı.

Fakat zamanımızın meşhur kadın yüzücüsü Florence Chadwick de Manşı geçme kadınlararası rekorunu yenilemek için yenilmez bir azimle çalışmakta ve bu işi bu sene başarabileceğine inanmaktadır.

Aynı zamanda İtalyanın en iyi yüksek arayıcılarından da olan Andina Valla, Berlin, olimpiyadında 800 metre mânialı koşuda şampiyon olmuştur. Bu atletin en büyük rakibesi Claudia Testoni, yıllarca 80 metre mânialı koşunun dünya rekorunu elinde tutmuştur.

Genç yaşında tayyareciliğe merak saran ve sporculuğunun yanıbaşında askerlikte de şöhret yapan Anna Reitsch, ikinci dünya harbi esnasında Alman ordusunda vazife alarak yüzbaşılığa kadar terfi etmiştir.

Nihayet 1948 senesindeki Londra olimpiyatlarında «Uçan ev kadını» diye anılan Hollândalı Fanny Blankers Koen ortaya çıktı, üç çocuk sahibi olan bu kadın, rekorlar kırarak kısa mesafeli sür'at koşularında birincilikler elde etti. Bütün dünyanın hayranlığını kazandı ve çocukları, kocası ile birlikte çekilen resimleri aylarca gazete sahifelerini doldurdu.

Son olarak Fransanın eski Reisi, cumhurunun gelini Jacaueline Aurioldan bahsetmek icap eder. Usta bir tayyareci olan bu kadın da dünya çapında bir şöhret kazanmıştır.

Bütün bu misaller gösteriyor ki, kadınlar da. spor sahalarında erkekler kadar muvaffakiyet, şöhret kazanmışlardır.

Yüzme

Avrupa yüzme şampiyonası

1954 Avrupa yüzde şampiyonası bu sene İtalya'da yapılacak. Beynel-

lel amatör yüzme federasyonunun aldığı bir karar gereğince halen dünyada en iyi yüzme havuzlarından biri hattâ birincisi olarak kabul edilen İtalya'nın Torina şehrindeki pisinde tertiplenen bu müsabakalar çok alâka uyandırmaktadır.

31 Ağustos tarihinden 5 eylül tarihine kadar devam edecek olan Avrupa yüzde şampiyonasında bilhassa başta Macaristan, Fransa olmak üzere kuvvetleri evvelce bilinen devler mücadelesi bir hayli çetin geçecektir.

Yüzme ve diğer su sporları için kapalı ve açık yüzme havuzlarının önemi sarihtir. Bu itibarla bilhassa bu havuza büyük kıymet veren İtalyanın binlerce açık ve kapalı yüzme, atla ma havuzuna malik bulunduğu ve her birinde sanat bakımından diğerlerine faik hususiyetleri olduğu nazarı itibara alınınca 1954 Avrupa şampiyonasının organizatörlüğü vazifesini üzerine alan İtalya'nın bu mevzudaki hassasiyeti kendiliğinden ortaya çıkmış olur.

Hemen itiraf edelim ki bizim ciyerinde münakaşa edilecek, yok o havuz da, yok bu havuzda müsabaka tertip edelim diye işi rekabete sürükleyecek tek kapalı bir yüzme havuzumuz yoktur. Kapalısı yoktur da açığı var mıdır? Hâşâ... Eğer İstanbul'un Ortaköy'ündeki Lido plâjındaki otel havuzunu, Ankara Bahçeler Müdürlüğündeki su birikintisi yüzme havuzu diye kabul mecburiyetinde kalınmazsa, memleketimizde ilâçlık tek bir acık veya kapalı yüzme havuzu yoktur. Bu gün bilmecburiye müsabakalar tertip ettiğimiz bu havuzlar Çukurbostan'daki, Yedikule'deki, Ayrancı ve Çincin bağlarındaki beygirin dönerek doldurduğu bostan kuyusu havuzundan, bîr az insaflı olunması halinde, bostan ha. vuzunun azıcık daha tekâmül etmiş benzerinden başka bir şey değildir. Bu iptidaî havuzlarda dahi Avrupa dereçelerine yakın neticeler almış olmamız sadece bir iftihar vesilesidir.

Yüzme

Manşı da geçebiliyoruz

Okuyucu Mektupları

Cumhurbaşkanı Paul Deschanel bir açış töreni için küçük Montbrison şehrinle giderken bir delilik buhranı içinde kendini sabahleyin hususî trenin penceresinden attığı gün Paris . Midi feci şekilde «çarpılmıştı» Bir hat bekçisi sırtında pijama, ayakları çıplak yerde yatan devlet reisini teşhis ettiği sırada Paris . Midi resmî programa dayanarak Parislilere kemali sükunetle su haberi veriyordu: «Cumhurbaşkanı P Deschanel, Montbrisonda mahallî erkân tarafından karşılandı Küçük bir kız elindeki buketi bas. kana takdim edin "hoş geldiniz" derken bir bando Marseillaise'i çalıyordu. Son kafile..."

Sayın mecmuanızın 25 sayı, 19 sayfasında «Fuarlar» başlığı altındaki 5.7 nci satırlar bana, Pierre Lazareffin «Derniere edition» adlı kitabındaki bu fıkrayı hatırlattı.

T. Güngör Uras - Ankara

Derginizin 11. sayısında Türk Dil Kurultayından bahsedilirken, benim «Ekseriyet 206 kişi istiyor, ha 206 olmuş, ha 105; fark göremiyorum» dediğim yazılmıştır. Kurultay tutanakları benîm böyle bir hezeyanda bulunmadığımı açıkça gösterir. Gene aynı yazıda Türk Düşüncesi Dergisinin idarehane masrafım da Dil Kurumunun karşıladığı iddia edilmiştir, ki bu da doğru değildir; Dil Kurumunun İstanbul Bürosu, Türk Düşüncesi Dergisinin işgal ettiği apartman dairesinin yalnız bir odasındadır ve buraya yönetim kurulu karariyle ayda 70 lira verilmiştir.

Peyami Safa - İstanbul

AKİS'i çıktığı gündenberi muntazam olarak alırım Bazı ufak tefek noksanı lıklarına rağmen ilerisi için ümitvar olduğumdan bunları iyi niyete yorardım Mecmuanın basın âleminde ve kendi branşında hissedilen noksanlığı doldurmaya gayret etmekte olduğunu kabul etmiyor değilim Ancak devam eden tertip hatalariyle 15 sayısının kapağında intişar eden resim ile sayfaların karışık olarak tanzimi beni bu mektubu yazmak mecburiyetinde bu taktı.

*Decmuanın baş tarafında (Sevgili AKİS Okuyucuları) adlı sütununda kapak resimleri için hangi hususların nazarı itibare alınmakta olduğunu evvelce anlatmış ve bilhassa kapağa resmi konacak kimsenin o haftanın en mühim hâdiselerinin kahramanı yani popüleri olması lâzım geleceğini belirt mistiniz Ben de mecmuanın adı altındaki üç harflik gayeye bakarak bunu kendi zaviyemden tasvip etmiştim Fakat 15 sayısında çıkan Sayın Belgin Doruk*a ait resmin intişar etmesiyle bu maksattan inhiraf etmek kararına adım atmış olduğunuz anlaşılmaktadır Ben böyle anladım. Kapağa bir kadının konmasına muhalif değilim Ancak o kadının ilân ettiğiniz maksada intibak etmesi şartiyle Şayet piyasada mevcut birçok mecmuanın yaptığı gibi mecmuanızın kapağını bir artsit resmiyle süslemek mecburiyetinde iseniz o zaman ben size yani bu mecmuayı çıkaranlara mecmuanın kapağına çıplak artist resimleri koymanızı ve mecmua münderecatını değiştirmenizi tavsiye ederim ki bu şekilde gayeye daha çok hizmet etmiş olursunuz Ben mecmuanızı aldığım gibi her gün bir iki gazete okur ve ayrıca. (Resimli Hayat ve Forum) mecmualarını da takip ederim. Ben bu son hafta zarfında Belgin Doruk'u ilân ettiğiniz gaye muvacehesinde populer olduğunu göremedim Şayet bir yıldönümü kutlulamak buna kâfi geliyorsa o zaman tenkitlerim dolayısiyle sizlerden özür dilerim Bahusus Bektin Doruk bu haftanın kahramanı değildir Geçmiş) haftaların belki kahramanı olabilir. O zaman, bundan evvel: bu sayınız için kapağınızın meselâ: Temyiz âzalığına seçilen kâdın hukukçumuzun, keza Türkiye'nin Naytingeyl'i Hemşire Safiye hanımın, teklifi dolayısile mebus Nazlı Tlabar'ın resimlerinin intizarı gerekirdi Hattâ ben bunu bekledim bile Diğer taraftan bu sayfanın bir ka dından evvel bu haftanın hakikî kahramanı Manşı gecen Murat Güler'in süslemesi icap ederdi ve bu bir aktüalite mecmuası için de şarttı*

Netice olarak şunu arzetmek isterim ki mecmua üzerinde oynarken hissiyata hâkim olmayı ve haftanın kahramanlarını ve hâdiselerini daha iyi süzen bir süzğeçten geçirmeyi evvelki nesriyatınızla muvazi olarak bir gaye edinmelisiniz Yoksa az bir ihmal ve bezginlik sizleri zararlı ve biz okuyucuları da üzüntülü kılar

Mazhar Bayraktar - İzmit

30. cu yıldönümü münasebetiyle

Türkiye İş Bankası

BİR ÇEKİLİŞTE

6000 altın İKRAMİYESİ

1 KİŞİYE		3000	ALTIN
2	adet	500	altın
2	adet	250	altın
6	adet	50	altın
25	adet	20	altın
25	adet	10	altın
50	adet	5	altın
200	adet	1	altın

Not: 6000 altın ikramiyesi, bir buçuk milyon lira tutarındaki 1954 ikramiye plânına ilâvedir.

30. YILDÖNÜMÜ

TÜRKİYE İŞ BANKASI

D.63

paranızın... istikbalinizin emniyeti

Güzel Sanatlar Matbaası — Ankara